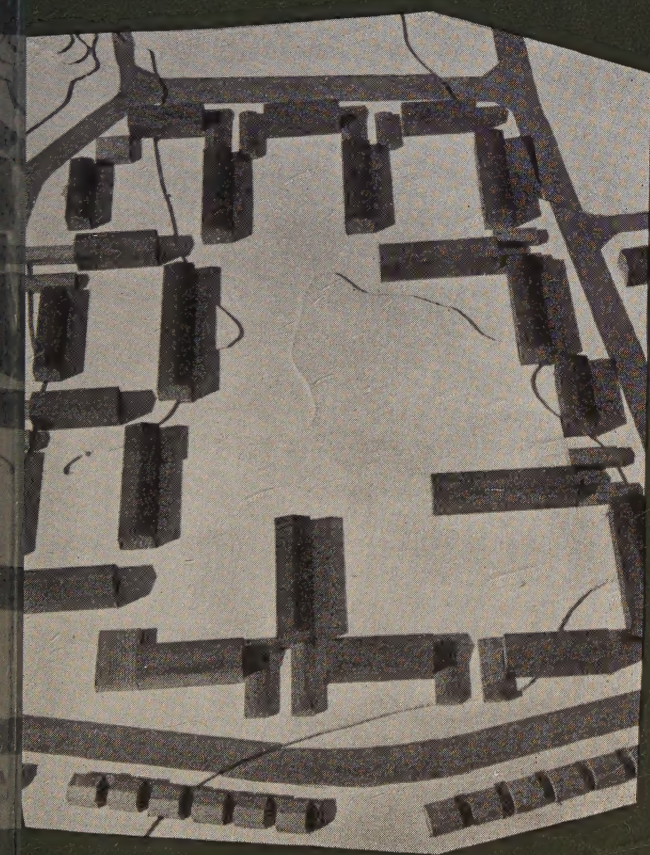
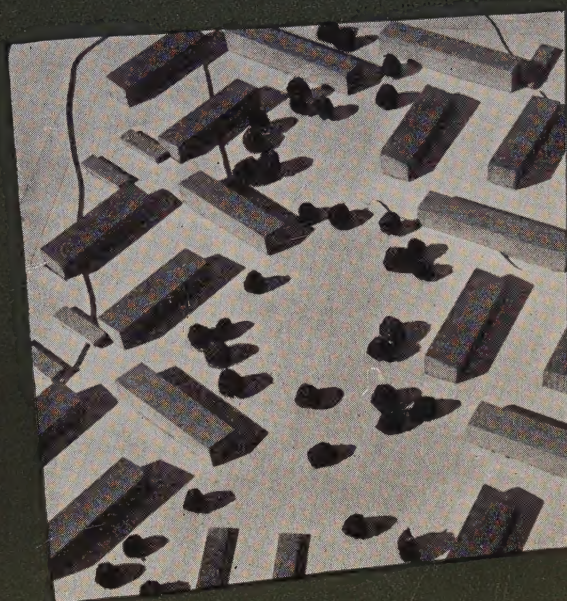
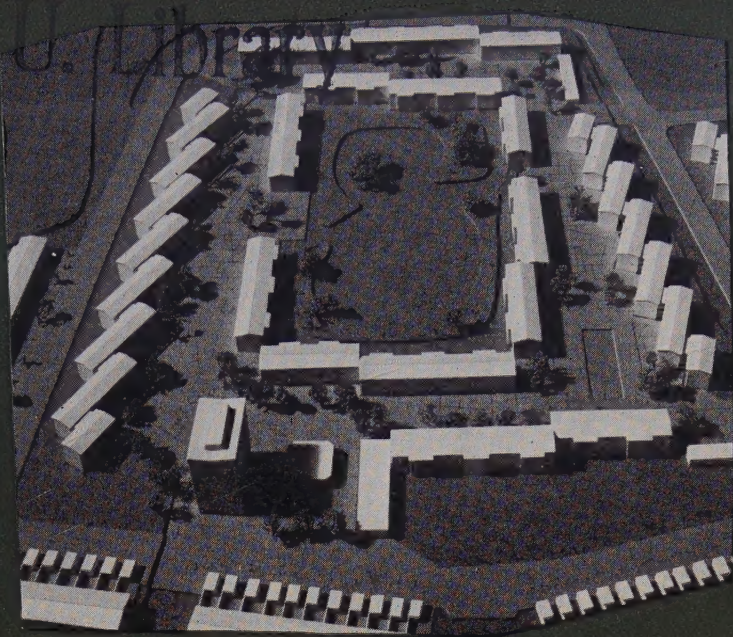
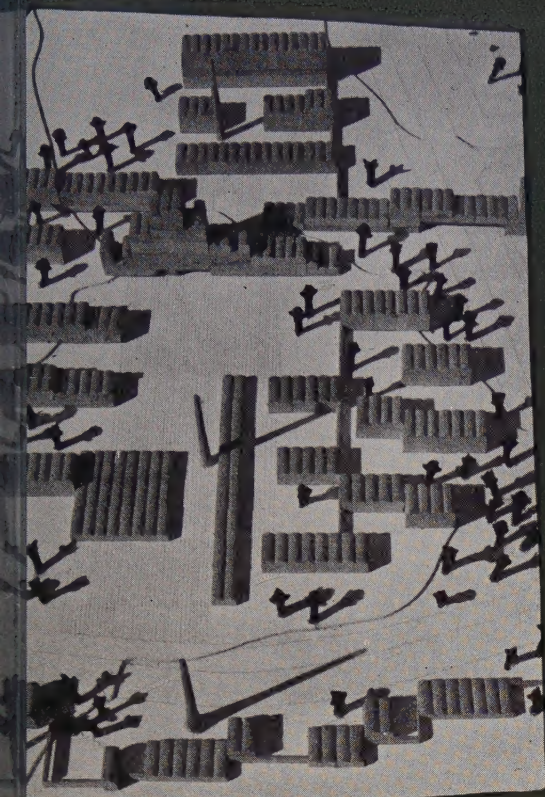

SOUNDEX

— den obrännbara plattan
för akustik och ventilation

För perfekt akustik och ventilation har SOUNDEX-tak monterats
hos International Business Machines Svenska AB, Vällingby

flera starka skäl att välja SOUNDEX

- Obrännbar konstruktion
- Separata hål för luft och ljud
- Exakthet i mått och vinklar
- Vacker, färdigbehandlad yta
- Tvättbart utförande
- Sveriges mest sålda akustikplatta

SOUNDEX monteras just nu hos:

Nordvästra Skånes tidningar	Hälsingborg
AB Kanthal	Hallstahammar
AB Skandinaviska Banken	Gävle
Södersjukhuset	Stockholm
Sporthallen	Halmstad
Postmuseum	Stockholm
Restaurang Runan	Sundsvall

ZERO AKTIEBOLAG

Huvudkontor: St. Nygatan 38 Tel. 23 27 05 • Postbox: Stockholm
Avdelningskontor i Malmö och Gävle • Licenstillverkning i Benelux
länderna, Danmark, Finland, Norge, Italien, Spanien och Mexiko
Egen tillverkning i Tyskland och Schweiz

BYGG-GALON® för nya BYGG-GIVEN

Selvaaghuset i Lund, som syns i vinjetten här ovan, väggar och tak i kök och badrum klädda med Bygg-Galon och snickerierna med Snickeri-Galon.

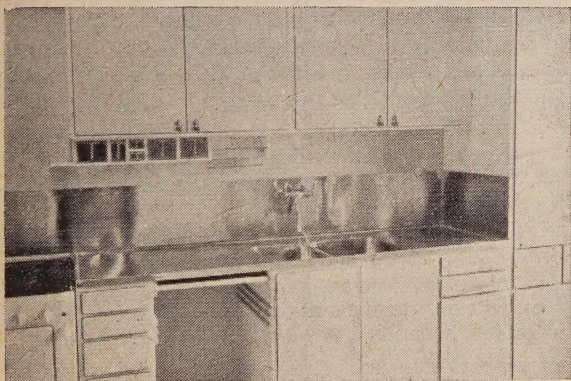
På senare tid har den svenska dagspressen fyllts av entusiastiska reportage om de nya bostadstyper, som arbetas fram på olika håll i landet. Den moderne arkitekten får och är värd allt erkännande för sitt arbete att finna nya vägar att bygga billigare hus med högre standard. Och lika ofta som man redogör för experimentbyggena, lika ofta berättar man om Bygg- och Snickeri-Galon. Man konstaterar att den moderne arkitekten med uppenbar tillfredsställelse nyttjar dem i sitt skapande och att här finns material med tekniska och ekonomiska egenskaper som man tidigare icke trott möjliga.

Den moderna arkitekten drar nytta av **BYGG-GALONS och SNICKERI-GALONS egenskaper**

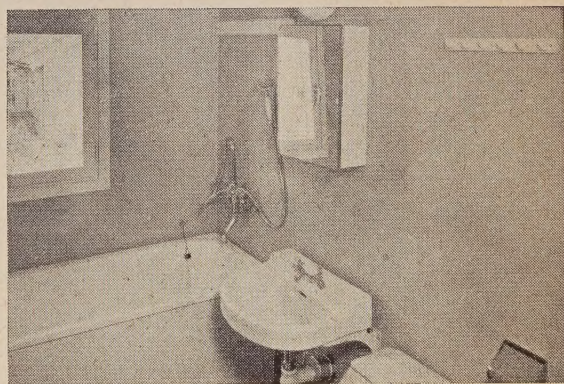
1. underhållsfria och billiga i anskaffning
2. elastiska och sprickerej vid rörelser i underlaget
3. fläcksäkra — smuts och fläckar tvättas lätt bort med tvål och vatten
4. vattentäta och har enastående hög kemikaliebeständighet
5. färgbeständiga — har högsta färgäkthet
6. outslitliga — "ommålning" blir ej aktuell
7. tids- och arbetsbesparande
8. dekorativa — finns i många vackra pastellfärger

SNICKERI-GALON®

det nya, underhållsfria materialet för dörrar, foder, luckor, lädfronter och andra snickerier i kök, boningsrum och arbetslokaler.

BYGG-GALON för väggar och tak i kök, tvätt- rum och badrum, kapprum, trappuppgångar, barnkammare och andra utsatta utrymmen.

Dessa bilder från Selvaaghuset visar badrum och kök med väggar och tak i Bygg-Galon och snickerierna klädda med Snickeri-Galon.

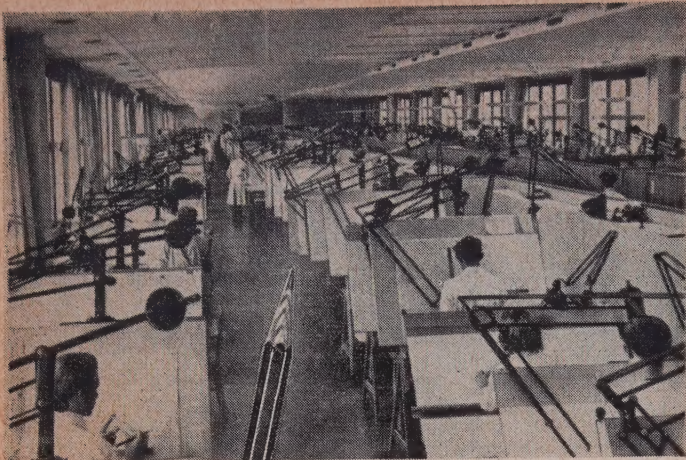
Bygg- och Snickeri-Galon är garantimärkta med detta märke.

Snickeri-Galon är patentsökt.

GALON AB

GÖTEBORG 13

® = inreg. varumärke

God lagerhållning
medför snabb och
tillförlitlig service
— en avgjord för-
del, som i hög
grad bidrager
till DEXIPPOS
obestridda
popularitet.

DÄR KRAVEN ÄR HÖGA —

där krävs DEXIPPOS
— pennor och ritstift

DEXIPPOS

AB STIFTET • ASTORP

HÖGSTA DOMSTOLEN
Plenisal .

CARL MALMSTEN AB
Strandvägen 5 B
Stockholm

Helt mekaniserad sophämtning bör genomföras inom åtta år

Endast mekaniserade sophämtningsbilar med slutet lastutrymme skall få användas i Stockholm i fortsättningen. Hästfordon, presenningstäckta vagnar och de allmänt använda skjutlucksbilarna skall förbjudas. Betänkande med förslag härom överlämnades på onsdagen till borgarrådet Helge Berglund av en av stadskollegiet tillsatt kommitté för utredning om lämpliga sophämtningsfordon i Stockholm.

Nuvarande former för sophämtning i Stockholm motsvarar inte de hygieniska krav som bör ställas på denna hantering, anser kommittén. Den nu allmänt använda s. k. skjutlucksbilen eller med en populärare benämning tombolavagnen, skulle i och för sig kunna anses fylla rimliga krav under transporten, om luckorna verkligen stängdes, men erfarenheten visar att så inte sker under förflyttningar mellan tömningsställena. Tombolavagnen är även behäftad med andra olägenheter. Bl. a. underlättar den den förbjudna schoxningen, dvs. tillgodogörande av säljbart avfall.

Kommittén uttrycker den förhoppningen att det skall visa sig möjligt att i en framtid föreskriva ett system med s. k. sluten tömning, men anser ett sådant system icke möjligt att nu införa. Orsaken är bl. a. att de mycket lätta och skrymmande stockholmssoporna kräver stora och rymliga kärl.

Frågan om kostnaderna för sophämtningen finner kommittén vara av en privat angelägenhet sedan stadsfullmäktige lämnat utan bifall ett förslag om kommunalisering av sophämtningen.

Det nya systemet kräver betydande investeringar i fordon och garagebyggnader m. m. Finansieringen av dessa investeringar är en privat angelägenhet, men kommittén har närmare granskat nuvarande bestånd av sophämtningsfordon och möjligheterna att skaffa specialfordon för att kunna bedöma längden av övergångstiden, under vilken ungefär 200 fordon skall ersättas med specialbilar. Marknadens anpassning till de nya förhållandena anses kräva en sammanlagd tid av åtta år. Därvid skulle öppna vagnar, hästfordon och liknande fordon vara avskaffade inom ett år, sedan kommitténs förslag godtagits, medan skjutlucksbilarna skulle tillåtas under fem år. Efter hälsovårdsnämndens medgivande skulle vidare skjutlucksbilarna få användas i områden med övervägande villabebyggelse under ytterligare tre år.

Kommittén föreslår att bestämmelser om sophämtningsfordon infogas i renhållningsordningen för Stockholm. Hälsovårdsnämnden föreslås få befogenhet att meddela ytterligare föreskrifter.

Kommitténs ordförande har varit f. gatudirektören D Anger och ledamöter civilingenjör A Ahlén och kontrollör J Törnqvist, utsedda av gatunämnden, samt köpman E Canholm och andre stadsläkaren E Bjurström, utsedda av hälsovårdsnämnden. Överståthållarämbetet har representerats av förste byråsekreterare A H Elmgren, och som tillkallad sakkunnig har renhållningschefen Å Björkman deltagit i kommitténs arbete. Sekreterare har varit jur. kand. Olle Åsblom. Betänkandet är enhälligt.

(Ur Sv. D. 23/12 1954)

Undret i Lund

Någon kan möjligen av rubriken frestas tro, att det följande kommer att handla om domkyrkor. Så är icke fallet. Däremot kan det möjligen associeras med tro.

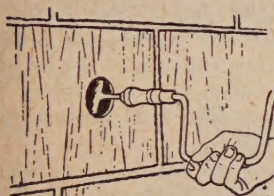
Vad som skall refereras anknyter intimt till vad vi i ett föregående nummer påpekade om politiska byggen. Vi uttalade vår skepsis inför politikernas beredvillighet att redovisa tekniska problem på ett för väljarna smakfullt sätt och tog avstånd från all politik inom byggandet.

Forts. sid. VI.

**YTONG -verktygen
gör arbetet bättre,
snabbare och lättare**

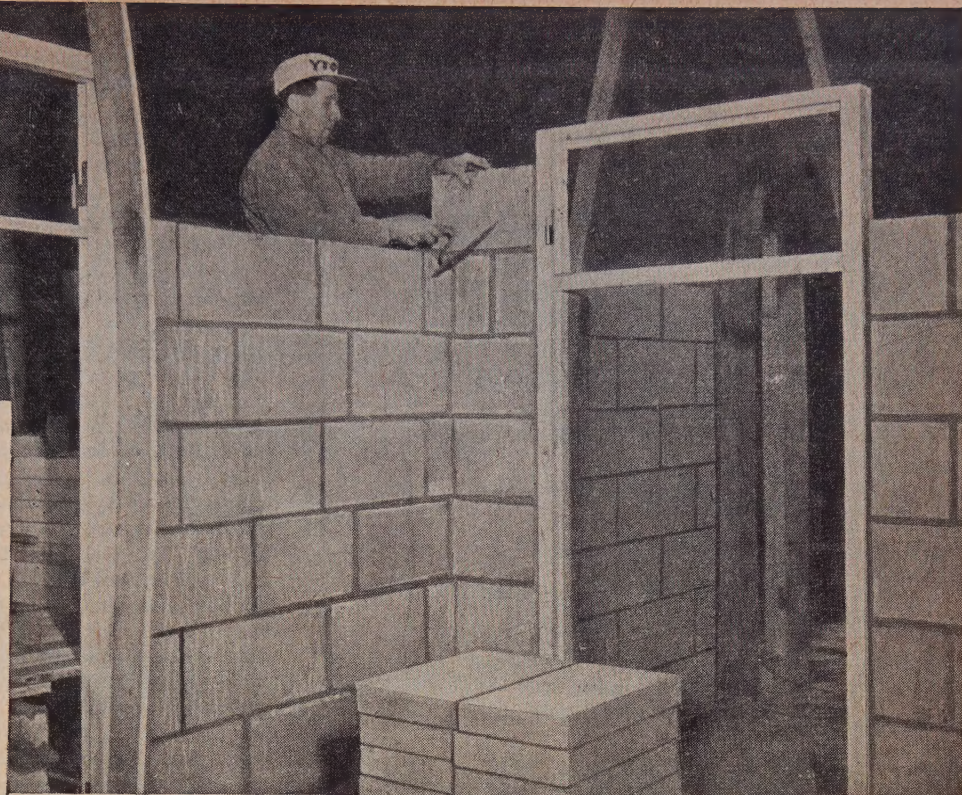
Ytong plattsax för kapning av 5, 7 och 10 cm plattor.

Ytong dosborr för försänkning av eldosor.
Ytongborr för genomgående hål.

Ytong spårmejsel och Ytong spårskrapa till upptagning av spår för elektriska ledningsrör.

YTONG

MELLANVÄGGSPLATTOR

SPAR PÅ ALLT (tid, material och pengar)

YTONG mellanväggsplattor är lätta, hållfasta, plana, fullkantiga
Härav följer, att de är lätta att mura och drar litet bruk både vid murning och putsning.

YTONG mellanväggsplattor putsas direkt utan grundning
Putsvidhäftningen är så god, att grundning är överflödig.

YTONG mellanväggsplattor är torra och volymbeständiga
Det minskar bränsleåtgången vid uteldning av fukt och ger säkerhet mot krympsprickor i väggarna.

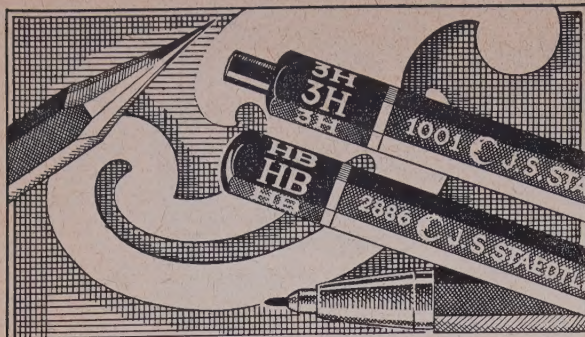
YTONG mellanväggsplattor är lätta att bearbeta med verktyg
Liksom alla Ytongprodukter är mellanväggsplattorna spik- och skruvbara och lätta att bearbeta med borrar och eggverktyg. Spillet blir obetydligt och efterlagningar minimala.

**YTONG -bygge
- SPAR-bygge**

YTONGBOLAGEN

Yxhults Stenhuggeri AB, Hällabrottet • Borensbergs Ytong AB, Borensberg •
Ölands Ytong AB, Ventlinge • Yxhults Försäljnings AB, Stockholm, Göteborg, Malmö,
Sundsvall, Örebro • AB Ytong-hus, Stockholm • International Ytong Co AB, Stockholm

MARS-LUMOGRAPH

den eleganta ritpennan med ljusabsorberande tillsats, som ger perfekta ljuskopior

2886 MARS-LUMOGRAPH D. R. P.
blyerispennan i 19 tillförlitliga, jämna hårdhetsgrader

1001 MARS-LUMOGRAPH-TECHNICO
det moderna ritstiftet, väl avvägt så att det ej tröttrar handen, med Mars-Lumograph-minor 1903 i 15 hårdlekar

Generalagent
och Fabriksnederlag:
Oscar Dellert, Stockholm

STAEDTLER

Möbeltyger • Möbler

Antikviteter • Inredningar

AB Elis Reinius

DROTTNINGGATAN 2 ~ STOCKHOLM

Det berättigade i detta påpekande illustreras nu på sålående sätt av följande.

I valslaget elfte timme meddelades i pressen att ny typ av enfamiljsbostadshus byggts rekordbilligt för 24 627 kr. Statens Forskningsanstalt för Lantmannabyggnader hade lyckats med det fantastiska, nämligen att förse en tvåbarnsfamilj med en fyrrarumsvilla med så skiliga bekvämligheter för en årshyra av mindre än 80 kr. Man frågade sig nog allmänt hur detta var möjligt.

Nu vet man hur detta konststycke har gått till. I meddelande nr 34 »Försök med ny typ av bostadshus» redovisar nämligen Statens Forskningsanstalt för Lantmannabyggnader detaljerna kring sensationen på Lundaslätt. Uppsåtet är gott: att i praktiken visa vilka möjligheter man har att minska bostadskostnaden i första hand på landsbygden. Men resultatet, sådant det redovisas i sammanställningen över kostnaderna, är förvånande för att komma från en forskningsanstalt. Man har nämligen lyckats pressa byggnadskostnaderna genom att »icke i räkna arbetet med utstakning, sortering av material och liknande dagtid, ej heller besvär med anskaffning av material och arbetskraft och liknande sysslor, ej heller utvändiga ledningar, tomtkostnader eller trädgårdsplanering» för att citera en del av forskningsrapporten. Liknande märkligt är att man även negligerat alla allmänna kostnader på arbetsplatsen. Sålunda upptar kostnadsredovisningen inte sådana poster som arbetsledning, arbetarbordar och andra provisorier på arbetsplatsen. Några maskiner och verktyg tycks inte ha förekommit, i vart fall finns inte några maskinhyror eller avskrivningar på verktygen i kostnadssammanställningen. Försäkringsavgifterna har helt utelämnats, ävenså den lagstadgade olycksfallsförsäkringsavgiften. Någon räntekostnad under arbetstiden finnes ej redovisad och naturligtvis belastas inte huset med något byggmästarearvode, då det byggs i statlig regi. Men att även statliga verk och företag har administrationskostnader borde väl även forskningsanstalten vara medveten om.

Uteslutningen av arbetsledarens lön, semester- och pensionsförmåner förefaller speciellt remarkabel, då arbetsledarens funktion och betydelse behandlas i ett par avsnitt av rapporten.

Med en så felaktigt redovisad byggnadskostnad måste naturligtvis även hyresberäkningen bli felaktig. Det är bl. a. märkligt att den egna insatsen (kapital, arbete eller material) ej belastas med någon räntekostnad. Insatt på bank skulle de egna pengarna ge åtminstone 3 % ränta avkastning. Driftkostnaderna är med all säkerhet tillräckliga i underkant t. o. m. för skåneförhållanden. Rådningssplanen i hyreskalkylen är dock familjebostadsbragat, som betalas av landsbygdens skattebetalare, oavsett om de kan komma i åtnjutande av bostadssubvention eller ej.

Experimenthusets tekniska utformning beröres på annan plats i detta nummer, där ovannämnda bok anmäles. Anmälaren är starkt skeptisk och utöver vad som där framhålls kan erinras om att sakkunniga granskare ställt sig tveksamma även till golvkonstruktionen och uppvärmningssystemet.

Huruvida 2-barnsfamiljen är att gratulera till sin fyrrumsvilla kan diskuteras. Det förefaller däremot odiskutabelt, att den statliga forskningsinstitutionen genom sin bristfälliga redovisning vilselett allmänheten.

Så gör man inte.

(Byggnadsindustrin nr 17, 1954)

Linerohuset

I nr 17 behandlades här det i sig ytterst intressanta och ur experimentsynpunkt beaktansvärda provhus, som Statens Forskningsanstalt för Lantmannabyggnader

Fortis. sid. VIII

*Strygg, rationell
ekonomisk*
är tjänstepensionen
genom

SPP

Svenska Personal-Pensionskassan

STOCKHOLM, Nybrogatan 11

GÖTEBORG, S:a Hamngatan 45

Ett **nytt** träslag

med ny styrka och
skönhet!

Afrormosia (*Mim-Duateak*)

— ett tätporigt hårdträvirke av hög kvalitet i färger från mörkt gult till svagt brunt. AFRORMOSIA tål stora yttre påfrestningar och laboratorieförsök visar att AFRORMOSIA är starkare än teak och har större svikt och mindre bräckningsförmåga än andra likartade tropiska träslag.

AFRORMOSIA i fanér och sågvara lämpar sig bl. a. vid skeppsbyggnad till däck, relingar m. m. samt inom andra områden till möbler, dörrar, trappor och övriga snickeriarbeten. AFRORMOSIA är lättarbetat trots sin hårdhet och sparar därigenom skärverktygen.

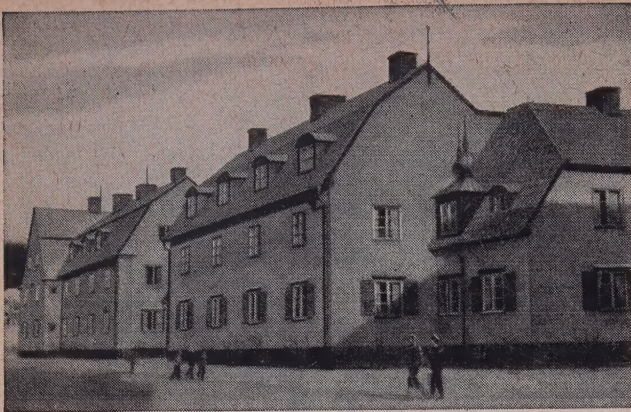
För vackrare inredning — **Afrormosia** århundradets träslag!

JÖNKÖPINGS FANÉRAKTIEBOLAG

JÖNKÖPING, TEL. VÄXEL 190 50 • Gen.-agent för Skandinavien

Sågvara och fanér
ständigt i lager

Auktoriserade försäljare: Eskilstuna: AB C. W. Johanssons Trävaruaffär, Göteborg: AB Gust. Nihlmarks Trävaruaffär, Hudiksvall: AB J. E. Arndt, Jönköping: Jönköpings Fanéraktiebolag, Kalmar: C. W. Svenssons Byggmaterial AB, Karlstad: Handels AB Karl Olsson, Linköping: Firma Bygge, Luleå: Harry Sikströms Byggmaterial, Malmö: AB Andsjö, Norrköping: Sten Anderssons Trävaruaffär, Nyköping: AB Nilsson & Eriksson, Piteå: Nordsvenska Byggnadsvaror AB, Sala: Adam's Wood, Sandviken: Elon Johansson & Co i Sandviken AB, Skellefteå: Nordsvenska Byggnadsvaror AB, Stockholm: AB Lundell & Zetterberg, Firma Olle Sjögren, Sundsvall: AB Wiwall, Visby: Knut Holmbergs Trävarufirma, Värnamo: Värnamo Byggnadssnickeri, Västerås: Nordenhaags Trävaruaffär AB, Örebro: Örebro Express- & Handels AB.

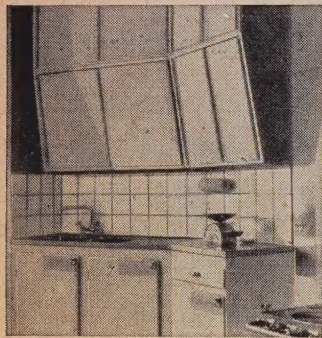

Här repareras med **MASONITE**

— det välkända byggnadsmaterialet

Över hela landet har nu fastighetsreparationerna kommit igång på allvar efter att ha legat så gott som nere de senaste åren.

För fastighetsägaren är det av stor vikt, att välja det rätta byggnadsmaterialet i varje särskilt fall — ett material, som för att uppväga de höga arbetskostnaderna stoppar mot

I köken är dörrar, skåp och väggar utförda i MASONITE.

in på golven. De släta skivorna utgör ett utmärkt korkmattsunderlag, som förstärker mattornas hållbarhet och gör dem lätta att hålla rena.

Efter tapetsering eller målning har MASONITE visat sig vara praktiskt taget outslitligt och stoppar hur länge som helst med obetydligt kontinuerligt underhåll.

MASONITE är det rätta materialet för reparation och nybyggnad — lätt att bearbeta och sätta upp, enkelt att måla och tapetsera.

© — Inreg. varumärke.

MASONITE är skyddat genom registrering som varumärke Nr. 66550. Ett obehörigt användande av ordet MASONITE eller benämning, som kan leda till förväxling, innebär därför intrång i varumärkesrätten och beivras lagligen.

P. WIKSTRÖM J:or, Stallgatan 3, Stockholm C.
Tel. 10 99 25.

slitage och oöm behandling samt dessutom är mångsidigt. I Nyköping har AB Smålägenheter genomgående valt MASONITE vid reparation av sina fastigheter. Till mellanväggar i kök och samtliga rum, köksinredningar, garderober och skåp har MASONITE använts och gett interiörerna en hygienisk, dragfri och ombonad hemtrevnad utan alltför dryga kostnader.

I flera lägenheter har även MASONITE lagts

Rum med MASONITE-klädda väggar, som sedan tapetserats.

Lund låtit uppföra. Huset har efter platsen för uppförandet kallats Linerohuset.

Huset presenterades i mitten av september i en officiell broschyr utgiven i forskningsanstaltens skriftserie. Denna broschyr — liksom huset — mottogs med överväldigande välvilja inte blott bland i bostadsfrågorna intresserade politiker, utan även av praktiskt taget alla dagstidningar. Inte långt därefter fördes projektet främre även i så gott som samtliga facktidningar under stort högaaktning. Intresset från kommuner och industriförbundet har också rapporterats vara betydande. Frågan är om inte Linero i popularitet redan slagit ut Selvaag. Detta säger en hel del.

Det förefaller, som om endast en tidskrift ställt sig kritisk och frågande, nämligen Byggnadsindustrin. Denna ståndpunkt måste uppenbarligen ytterligare preciseras.

Vi har särskilt vänt oss mot två företeelser. Presentationen och den tekniska utformningen. Vi har däremot aldrig bestridit objektets värde och intresse — som experiment!

Presentationen ägde som sagt rum — förutom pressvisning och statsrådsuttalanden — i en statlig forskningskrift. I denna meddelades att huset — en enplansvilla utan källare, men om tre rum och kök — kostade icke fullt 25 000 kronor. Samtidigt meddelades — på annan plats i broschyren — att vissa kostnadsposter ej medräknats. Icke oväntat har allmänheten därigenom bibringat uppfattningen att siffran 25 000 är slutgiltig och riktig. Denna, om icke oriktiga, så dock vilseledande redovisning, har vi ansett olämplig. Så mycket mer, som det här gäller en institution som arbetar med statliga anslag.

Den tekniska utformningen har granskats av en serie kunniga tekniker. På ett icke oväsentligt antal punkter har uttalats tvivelsmål. Dessa gäller såväl husets omedelbara funktion som dess livsduglighet. En del av dessa erinringar lär redan tidigare ha framförts till forskningsanstalten. Vissa kan däremot anses vara tillkomna efter husets färdigställande. Med stöd av dessa uttalanden har vi ansett oss böra varna för alltför stor optimism.

En byggnad har en livslängd, som icke kan jämföras med vad som gäller för en bil, en dammsugare eller en glödlampa. Detta påstående är relevant även för lantarbetsfamiljer, vilka med full rätt bör få göra anspråk på en byggstandard, som icke väsentligt avviker från den som kommer stadsfamiljer till del. Härav följer, att väsentligt mycket större försiktighet måste iakttagas, när det är fråga om att i stor skala i praktiken omsätta nyvunna byggerfarenheter. Ett aldrig så framgångsrikt försök kan, med andra ord, icke omedelbart leda till att man uppför hela stadsdelar enligt denna lovande princip. Ej heller stora delar av samhällen på landsbygden.

Detta är i och för sig beklagligt, men måste accepteras. Först sedan man under årtionden studerat det fåtal provhus som byggts, kan man komma till slutlig klarhet, huruvida en nykonstruktion är gångbar på längre sikt.

För den breda allmänheten är detta svårbegripligt. Det torde inte bli lättare att fatta, när man från många håll med pressens hjälp nu basunerar ut »epokgörande» nyheter, vilka vid kritisk granskning och i den krassa verklighetens ljus visar sig hålla mindre än lovat.

I fallet Linero vilar avgörandet nu i icke ringa mån hos Bostadsstyrelsen. Man vet att kommuner och enskilda uttalat önskemål att få prova huset i stor skala. Kommer Styrelsen att statligt belåna dessa objekt?

Styrelsen har sedan åtskilliga år bemyndigande att belåna s. k. experimenthus. Till denna kategori hör utan tvekan Linerohuset. Men styrelsen har hittills konsekvent begränsat denna låneverksamhet till ett fåtal objekt. I dessa fall har man dessutom alltid uttalat en varning. Vid

Forts. sid. X.

se och hör *bättre*

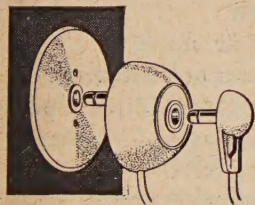
med **TELO** antennen

Ni kanske minns skogen av antenner på hustaken i radions barn-
dom... När nu den svenska televisionen sätter igång med sitt ab-
soluta krav på effektiva utomhusantennerna finns det stora risker
att antenskogen åter igen kan växa upp.

Den förtänksamme fastighetsägaren förser därför nu sitt hus med en-
dast en antenn — en stilren och tekniskt fullgod centralantenn —
en TELO-antenn, som ger varje hyresgäst garanti för högklassig
mottagning. En TELO centralantenn för både radio och TV ger
bättre ljud och bättre bild, är driftsäker, underhållsfri och ser
tilltalande ut.

Byt till TELO centralantenn med TV!

TELO-antennen är marknadens enda cen-
tralantenn med gemensamt uttag för både
radio och TV. Har Ni redan en centralan-
tenn för radio, kan Ni oavsett fabrikat, utan
ändring av befintliga rör och uttagsdosor
byta denna till en modern TELO-antenn
för både TV och radio.

ELEKTROSKANDIA

SVAGSTRÖMSAVDELNINGEN

STOCKHOLM: NORRA STATIONSGATAN 75-77,
TELEFON LOKAL 340560 RIKS 340460

GÖTEBORG · MALMÖ · NÄSSJÖ · NORRKÖPING · KARLSTAD · GÄVLE · SUNDSVALL · ÖSTERSUND · UMEÅ · LULEÅ

SA 529

Det finns även en TELO villaantenn för
TV, lika tekniskt riktig och av samma hö-
ga kvalitet som TELO centralantenn.

Till ELEKTROSKANDIA

Avd. SA, STOCKHOLM 6

Vi vill veta mer om TELO-antennen

Namn.....

Adress.....

Postadress.....

Bm

experiment tar man alltid en risk, och den måste lånesökanden ta. Skulle man nu gå med på en belåning i hundratals, måste detta betraktas som mannarnas. Man kan för övrigt också använda ordet oklohet.

Hela frågan kan förefalla obetydlig. Den är emellertid förvisso av vikt. Ett förhållande har skärpt den och fört den över oväsentligheten. Följande.

Sedan huset presenterats, framfördes från en del håll kritik. Särskilt påtalades den bristfälliga redovisningen av de verkliga kostnaderna. Denna kritik har bevisligen varit känd inom forskningsanstalten. Trots detta uppträdde representanter för anstalten inför det största forum man kan finna i Sverige, nämligen svensk radio, och förnekade icke programledarens påstående, att huset endast kostade 25 000 kronor.

När och var och hur kommer dementin?

(Byggnadsindustrin nr 20, 1954)

Färgpriserna har sjunkit

I dessa dyrhetstider kan det vara hugnesamt veta att i varje fall en av våra större konsumtionsvarugrupper, nämligen färger, företett ett betydande prisfall sedan 1952. Beckers konsumentprisindex har — i motsats till socialstyrelsens konsumentindex — visat en brant fallande kurva, varigenom den starka prisstegringen i samband med Koreakriget så gott som helt utplånats.

Färgbranschen är kanske den enda bransch som i decennier kunnat utåt redovisa sin prisnivå på basis av en kontinuerlig indexserie. Den indexkurva som man hittills

arbetat med har varit baserad på 1938 års priser. Detta branschindex har utan tvekan varit mycket betydelsefullt, bl. a. har det i samband med krigskonjunkturbeskattningen accepterats av skattemyndigheterna. Men hänsyn till den av socialstyrelsen år 1949 genomförda omläggningen från levnadskostnadsindex till konsumentprisindex har även Becker-indexet anpassats till 1949 års priser.

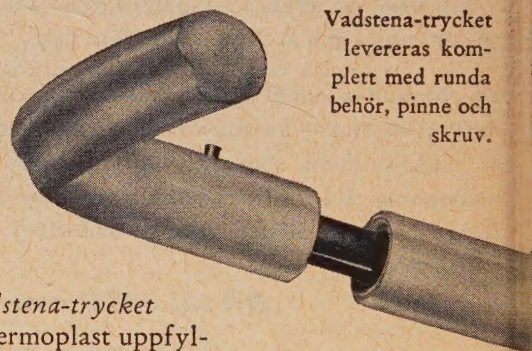
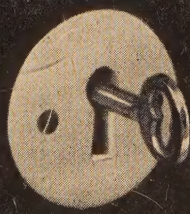
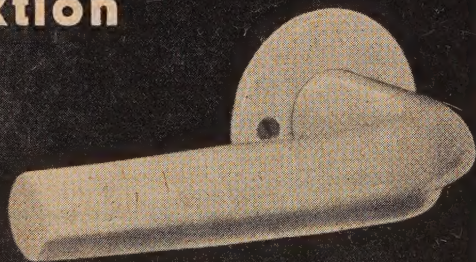
Becker-indexet är sammansatt dels av 8 olika varugrupper, där varje varugrupp har vägt in efter sin betydelse, och sammanlagt ingår 126 olika enskilda varor i indexet. Socialstyrelsens index visar i dag, att prisnivån för konsumtionsvaror ligger 28 proc. över 1949 års prisnivå. Färghandelns motsvarande prisnivå ligger 6 å 10 proc. över 1949 års priser.

Färgpriserna spelar en större roll i konsumentbildningen än man vid en ytlig betraktelse skulle ha anledning tro. Det gäller ej endast det erforderliga underhållet av anläggningar och inventarier, utan även den ursprungliga investeringen i byggnationen. Billigare färger och mer lättarbetade sådana utgör ett ej oviktigt led i de moderna rationaliseringssträvandena inom byggnationen.

Det är emellertid ej endast priserna som sjunkit utan samtidigt har en verklig revolution ägt rum inom färgtekniken genom införandet av de s. k. latexfärgerna. Dessa färger innebär en starkt förbättrad ekonomi genom ett färre antal arbetsmoment och besitter därutöver en mängd fördelar främst genom snabb torktid, ökad tvättbarhet, luktfrihet samt av årstiderna oberoende målning. I realiteten bli härigenom dagens moderna färger ännu billigare för konsumenten än vad indextalet schematiskt anger.

(Ur Sv. D. 29/12 1954)

Full poäng för form och funktion

Vadstena-trycket
levereras kom-
plett med runda
behör, pinne och
skruv.

Vadstena-trycket
av termoplast uppfyl-
ler alla fordringar på ett
idealiskt dörrtrycke. Det är starkt
och slagsäkert med en elegant och ändamåls-
enlig, anatomisk utformning, som följsamt pas-
sar in i alla miljöer. Termoplasten i Vadstena-
trycket är ett behagligt material med största
beständighet — Vadstena-trycket kräver ingen
putsning, Vadstena-trycket finns i benvitt,
svart och mahognybrunt.

AB PLASTIK MANUFAKTUR

VADSTENA - TEL. 905

BYGG

BOBOK FÖR HUS- VÄG- och
VATTENBYGGNAD

ombärlig för varje
hemman och studerande
i byggnadsfacket

Om mänska grunder kr 55:—
Om mänska byggnadsteknik » 75:—
Om byggnadsbyggnad » 75:—
Om väg- och vattenbyggnad » 55:—

Även på avbetalning. Prospekt sändes på begäran.

BYGGMÄSTARENS FÖRLAG

Kungsgatan 32, Stockholm C · Postgiro 3124

A2 1955 BYGGMÄSTAREN arkitektur

Organ för Stockholms Byggnadsförening och Svenska Arkitektföreningen,
avd. av Svenska Teknologföreningen.

Adress: Byggmästaren, Kungsgatan 32, Stockholm. Tel. 23 31 05. Postgiro 3124.
Redaktörer: Civilingenjör svr Börge Algers och arkitekt sar Erik Thelaus.

Redaktionssekreterare: Arkitekt sar Hillevi Svedberg.

Redaktionskommitté: Arkitekt sar Hans Asplund, civilingenjör svr Lennart
Backmark, arkitekt sar Haqvin Carlheim-Gyllensköld, civilingenjör svr Sture
Haag, arkitekt sar Torbjörn Olsson och ingenjör Ernst Wohlin.

Redaktionsombud: Dir. Victor Bährner och länssarkitekt Ebbe Borg, Malmö, samt
arkitekterna sar Gunnar Hoving och Per-Olof Klang, Göteborg.

Ansvarig utgivare: Arkitekt sar Moje Bergström. I tidskriften gjorda uttalanden
stå för författarnas räkning och äro endast om så anges att anse som uttryck för
ståndpunktstagande av någon av de föreningar, som utge tidskriften.

Byggmästaren utkommer med 24 nummer om året. 12 nummer behandlar arki-
tektur och 12 nummer byggnadsteknik.

Prenumerationspriser för helår:

	Sverige Danmark Finland Norge	Övriga utlandet
Endast lösnummer upplaga A+B (24 nummer)	30:—	40:—
Endast lösnummer upplaga A (12 nummer) Arkitektur....	20:—	30:—
Endast lösnummer upplaga B (12 nummer) Byggnadsteknik	20:—	30:—
Lösnummer + klotband upplaga A + B	45:—	55:—
Lösnummer + hfr. band upplaga A + B	55:—	65:—

34. ÅRGÅNGEN

INNEHÅLL

5 FEBR. 1955

DK 72(485):06.063

THELAUS, ERIK: *Om publicering av arkitekttävlingar*. Byggmästaren 34
(1955) nr A 2, sid. 37.

Synpunkter på tävlingsväsendet och publicering av tävlingar.

DK 711.58 (485 Växjö)

NIEPOORT, PAUL: *Bostadsmiljön och 3-våningshuset*. Byggmästaren 34 (1955)
nr A 2, sid. 38—39.

Granskning av resultatet av en bostadstävling i Växjö. Diskussion av bostadsmiljöfrågor.

DK 711.58 (485 Växjö)

Bostadsområde i Växjö. Byggmästaren 34 (1955) nr A 2, sid. 40—44.

Redogörelse för tävling om bostadshus å Sjalakorsgården i Växjö. Illustrerad med modell-
fotografier, planer, sektioner, fasader och perspektiv av de prisbelönta och inköpta förslagen.

DK 727.8 (845 Östersund)

Bibliotek i Östersund. Byggmästaren 34 (1955) nr A 2, sid. 45—51.

Redogörelse för tävling om ny biblioteksbyggnad i Östersund. Illustrerad med situations-
planer, planer, sektioner, fasader och perspektiv av de prisbelönta och inköpta förslagen
samt ett obelönt förslag.

DK 727.8 (485 Växjö)

Landsbibliotek i Växjö. Byggmästaren 34 (1955) nr A 2, sid. 52—57.

Redogörelse för tävling om nytt landsbibliotek i Växjö. Illustrerad med situationsplaner,
planer, sektioner, fasader och perspektiv av de prisbelönta och inköpta förslagen.

DK 727.8 (485 Stockholm)

FORSZÉN, GUNNAR: *Kungl. Skogshögskolans bibliotek*. Byggmästaren 34
(1955) nr A 2, sid. 58—61.

Presentation av den nya biblioteksbyggnaden. Artikeln illustreras med planer, sektion och
fotografier.

DK 727.8 (485 Umeå)

WRETTLING, KJELL: *Stadsbibliotek i Umeå*. Byggmästaren 34 (1955) nr A 2,
sid. 62—64.

Presentation av bibliotekets nybyggnad som förutom Umeå stadsbibliotek och länets cen-
tralbibliotek även inrymmer s. k. femte exemplaret av allt svenskt tryck samt det Veten-
skapliga biblioteket i Umeå. Artikeln illustreras med planer och fotografier.

Innehållet i

B1 1955 BYGGMÄSTAREN byggnadsteknik

är följande:

RYRÉN, SVEN: *Byggnader med skalkon-
struktioner*.

RYCANDER, SVEN: *Armerad puts*

WESTMAN, E. G: *Några frågor vid till-
ämpning av den nya tomträttslagstiftningen*

KÄLLENUS, STEN: *Besiktningar av bygg-
ads- och anläggningsentreprenader*.

SVENSKA RIKSBYGGEN

ARKITEKTKONTOR · FASTIGHETSFÖRVALTNING · AVDELNINGAR FÖR EKONOMI OCH ORGANISATION

tain. And to expect the inhabitants to «exchange inner reflexions» on the green is an unnatural thought. An imitation and even an inspiration of the atmosphere of the old town will always lead to inferior results.

Certain trends in Swedish architecture is showing a new outlook for example the two purchased projects in this competition.

Some years ago the architects considered it possible to influence the inhabitants of new dwelling quarters in constructing what they thought was the right milieu. These new erected ideal-projects are now showing that the inhabitants instead are influuating the milieu.

An improvement will have to start with the inhabitants and with the town planners and the architects.

Town planning and dwelling competition in Växjö

p. 40—44

Presentation of the prize winners' designs and of the purchased designs in this competition for town planning and dwellings in Själa Korsgärdet, Växjö. The article is illustrated with photographs of models, plans, sections, façades and perspectives.

Competition for a new library in Östersund

p. 45—51

Presentation of the prize winners' designs and of the purchased designs in this competition for a new library. The article is illustrated with plans, sections, façades and perspectives.

Competition for a new library in Växjö

p. 52—57

Presentation of the prize winners' designs and of the purchased designs in this competition for a new library. The article is illustrated with plans, sections, façades and perspectives.

The Library of The Royal Insitute of Forestry

By G Forszén

p. 58—61

As an element in the general renewal and improvement of the Royal Institute of Forestry, a new building for its library was erected in 1954 in close connection with the old main building.

The library has been placed on the edge of a steep decline and thus received a strongly asymmetrical section, one longitudinal wall having a two-storey, the other one a four-storey elevation.

The plan of the building was dictated by the wish to obtain large continuous store-rooms and to locate all technical services such as lifts, internal staircases, toilets etc. between the space used by the public and that intended for the library personnel.

The ground floor is entirely occupied by the premises for the office, reading room and work-rooms for the librarian and assistants. A large room is for the time being used as the institute's conference room and will provide a reserve for extension of the reading room.

In the two lower storeys, situated half below ground, are the storerooms and premises for bookbinding, photography etc. The first floor is at the disposal of the division for forest economy. The attic storey contains living accomodation for students and assistants.

The Umeå town library

By K Wretling

p. 62—64

Besides housing the Umeå town library and the county central library, this building contains the so-called fifth copy of everything printed in Sweden and the Scientific library of Umeå. Thus it includes considerably more than a normal town library in a provincial town.

When planning a large library in a small city, great consideration has to be given to the future operational economy. The possibility should be provided to adjust the number of personnel to the variations in visitor-frequency, without reducing the times of opening. This has been achieved through locating the general library rooms on the same floor and with good connections between them. At the central lending counter, all registration takes place of lent books including those from the junior department. If necessary on exceptional circumstances, the entire library can be fairly adequately served by one staff-member.

The building has a central entrance-hall also used as periodical room and which connects two parallel bodies. One of them contains the library space proper and the other study rooms, cloak room and binding department. The wings can easily be enlarged in the future. The basement contains air-raid shelter, boiler room with accessory space, a «saga»-room (for reading stories to children) and stacking stores for about 6,500 metres of shelf. The general library rooms on the ground floor and 1st storey have 1,300 metres of shelf.

The building was completed in 1954.

NY STADSBYGGNADS-DIREKTÖR

Arkitekt SAR Göran Sidenbladh har utsetts till ny stadsbyggnadsdirektör i Stockholm. Den nye stadsbyggnadsdirektören, som är född i Stockholm 1912, var åren 1948—1952 förste byråarkitekt och chef för generalplaneavdelningen vid stadsplanekontoret i Stockholm. År 1953 blev han förste arkitekt vid förorts- och generalplaneavdelningen. Senaste tiden har han uppehållit befattningen som stadsplanedirektör.

Omslaget: Modellfotografier av tävlingsförslag om bostadshus i Själa Korsgärdet i Växjö. Omslaget komponerat av E Thelaus

ENGLISH SUMMARY

Publication of architectural competitions

E Thelaus

p. 37

About a score of architectural competitions are decided in this country every year. In most of these competitions a considerable amount of valuable material appears beside that which is eventually realized in completed buildings. Usually the most important competitions are published in *Byggmästaren*. It has now been proposed to record all the results of these competitions in a special publication, either as a supplement to *Byggmästaren* or independently. The *Byggmästaren* should, however, not discontinue publishing the results of competitions, but treat those of great general interest more fully. This issue of *Byggmästaren* is therefore probably the last «competition» number in the current form.

The dwelling milieu and the 3-story use

P Niepoort

p. 38—39

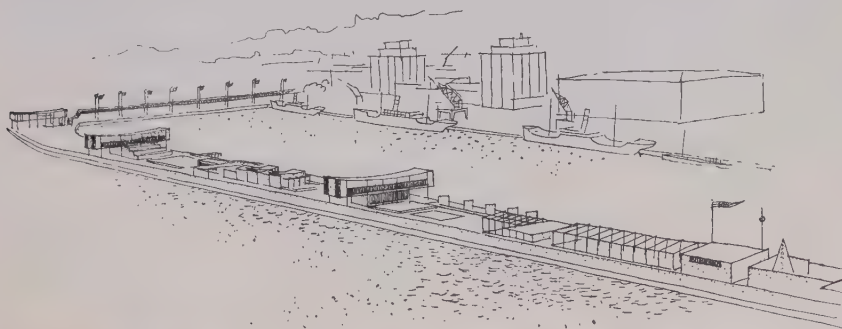
The critics have used hard words about town planning in the last decades. Three storey apartment buildings in almost any shape and last fashion material have tried to occupy the surroundings of the towns—even in Stockholm. Their failure to establish a human milieu has been discussed in connection with the first prize scheme in the town planning—and dwelling competition of Växjö. Traffic, children's playgrounds, and carpet beating will certainly make the square very lively but also very difficult to main-

Arkitekternas vårrevy
eller

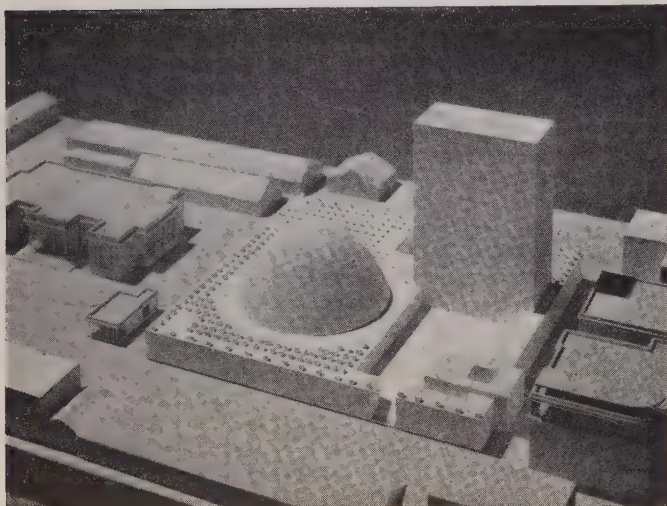
En januarikväll på Teknologföreningen

Det är modiga herrar som sysslar med H 55, inte en vätebomb, men sommarens Hålsingborgsutställning, som till storleken skall bli tre fjärdedelar av 1930:s.

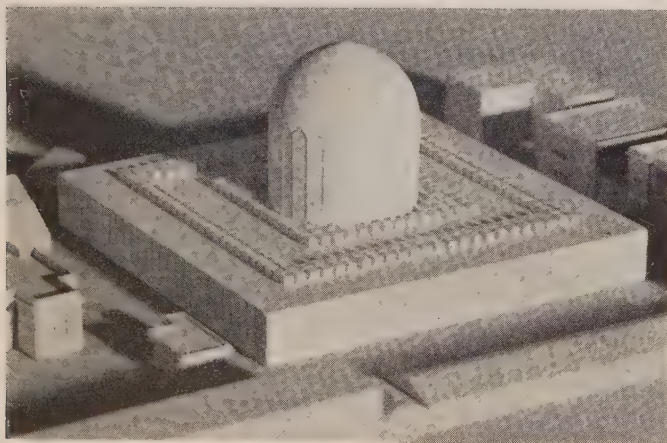
Det kan inte hjälpas att minnet av världssportutställningens fiasko tränger sig på, när man hörde *Bengt Gate* entusiastiskt tala om dimensionerna och har dyrköpta erfarenheter av västkustens regnsomrar. Inför bostäder, stadsplaner, källarlösa hus, bespisningslokaler, båt-inredningar, konstindustri, skolsalar, höger- och vänstertrafik, dancing waters, besök av svenska flottan vågar man

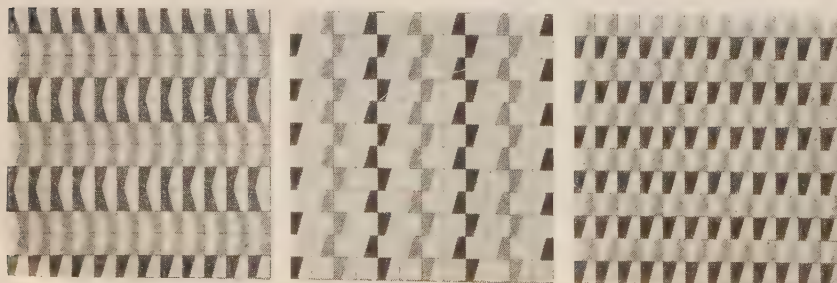
Ovan: »Parapeten» i sommar

T. v: State Bank of Pakistan.
Nederst det antagna förslaget.
Ark: S Lindström och L Malm, Vattenbyggnadsbyrån

Nedan: Några mönsterprov för plastgolv. Ark: G Lettström

kanske påminna om oss — påminner att vi har en mottaglighet som speciellt på utställningar startar skyhögt men efter kort tid snabbt går mot noll.

Men visst fick vi arkitekter klart för oss att H 55 måste tagas med i semestertplanerna. För efter Gates beskrivning är det inget tvivel om att det blir en arkitektonisk sevärdhet med utställningslokalerna placerade runt den levande hamnen. Ackings tvärställda paviljonger på själva hamnpiren, Silows silos som entré-pyloner, Gates restaurant och över huvud taget redovisningen av dagens bostad vore det en svår försummelse att inte närmare studera. Vi hoppas alla andra tycker likadant och att solen skiner över H 55.

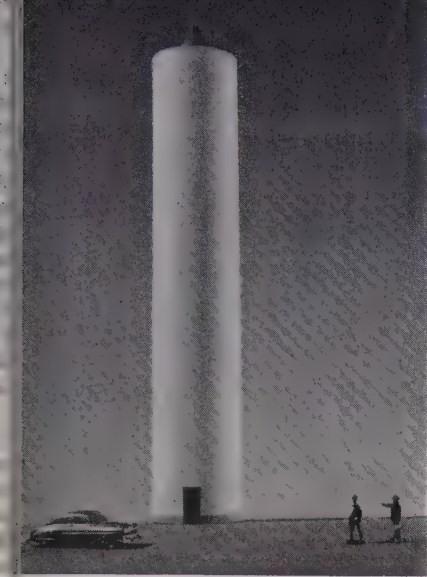
Kvällens största intresse fängade *Sune Lindström* med förslaget till State Bank of Pakistan. I korta drag skisserade han bakgrunden och tog oss ur den villfarelsen, att detta är Indien. Karachi är en kultur av islam och, fjärran från indiskt kastväsen, närmast av demokratisk inriktning. Då därtill kommer att banker är sig tämligen lika världen över, och att islams egen arkitektur i sin geometriska stränghet är besläktad med strömningar i västerlandets, är uppgiften inte så artfrämmande för en svensk arkitekt som man skulle kunna tro.

Värmen är det stora problemet och det var intressant att se hur olika det problemet angripits. I Sydamerika gör man ju ofta ett yttre cellsystem avsett att ge maximal skugga åt fönstren. Här i stället närmast släta ytor som inte hindrar den mot fasaden uppvärmda luften att stiga uppåt. Sanningen är kanske den, att fasadutformningen betyder ganska litet för inomhustemperaturen, värmen är så mycket svårare att undkomma än kylan och låter sig inte överlistas med så enkla medel. Luftkonditioneringen är det enda som verkligen ger svalka, och den kontorsmässiga delen av banken skulle också få detta. I själva bankhallen var det däremot inte möjligt att temperera luften, då detta skulle innebära att gatans brokiga folkvimmel utnyttjade den som en slags omvänd motsvarighet till vår värmestuga.

Sune hade gjort flera utkast och många av oss beklagade nog, att det i två kroppar uppdelade förslaget inte antogs, utan att man i stället valde en lösning i princip uppbyggd som Asplunds stadsbibliotek. Projektet var alla sällsynt väl illustrerade och i perspektiven skimrade ljuset som i Egon Lundgrens akvareller.

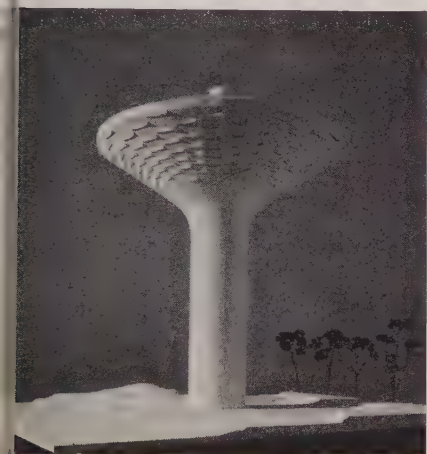
Från sagopalatset ur Tusen och en natt så raskt över till inte mindre fantasifulla vattentorn. Sune Lindström tar, särskilt i dom senare tornen, vara på den skulpturala kraft dessa kan förmedla, och dom förenar mänsklig skaparglädje med uttrycksfullt allvar.

Gustaf Lettström har biträtt vinylplastgolvets tillverkare att få fram nya och rikare mönster i golv av kvadratiska plattor. Genom att klippa golvplattan mitt itu och på olika sätt vrida dessa plattor, skapar han ett mycket stort antal möns-

Ovan: Vattentorn på Öland. Ark: S Lindström och E Ahnborg, Vattenbyggnadsbyrån

Nedan Vattentorn i Örebro. Ark: S Lindström och P Kühl, Vattenbyggnadsbyrån

Nedan t. h: Modellbild av bad i Haga. Omklädningsrum till vänster och restaurang i fonden. Ark: S I Lind

ter, som ger ökade möjligheter att låta de alltför ofta försummade golven något mer leva med i en interiör. Några i och för sig bra mönster gav på duken mindre behagliga synvillor, en effekt, som man kanske slipper i verkligheten. En nästan textil karaktär nämndes vidare men menades säkert inte bokstavligen. Till söderns terrazzo-golv vill likhetstanken hellre söka sig.

»Ger snett snitt snits?» frågade Gustaf till sist och det var klipskt tyckte Mem, som avtackade. Bifallet gällde även de eteriska fotomodeller som tog ställning väl inte till men på de lettströmska golven.

Ake Lindqvist arbetar med ett svårt men mycket intressant projekt, en modern kyrka i Malmö. Det stora kyrkorummet skall överspännas med ett betongtak, som får styvhet på samma sätt som Klints papperslyktor, alltså genom en rik veckbildning, som fasetterar hela taket. En

T. h: Kyrka i Malmö. Ark: Å E Lindqvist

hel fasad skall göras i glasbetong med ett alldeles speciellt färgat, prismatiskt glas i ett mönster, som komponerats i samverkan med Randi Fischer. Med förtida kyrkointeriör, men inte heller här var väl »textil karaktär» ett riktigt uttryck för arkitektens intention utan det är väl snarare glasmålningens idé överförd till glasbetongen man vill förnimma.

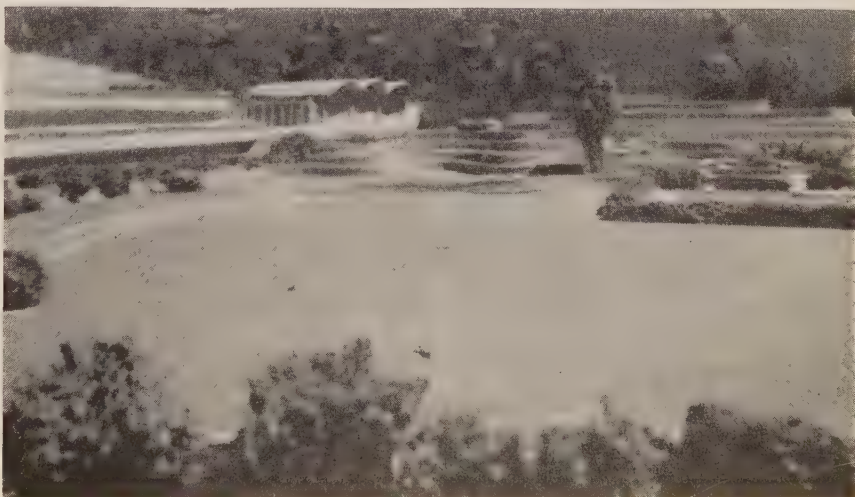
Så över till den världsliga flärden igen. Hans Asplund visade NK:s blivande damfrisering och det var bara romarinnans bad i åsnemjolk, som saknades. En serie in i minsta detalj studerade 4 m² interiörer, där allt i en luxuös men funktionell inredning samverkade till att få fram en så fulländad slutprodukt som möjligt, vare sig arbetsstycket utgjorde en fot att beskära, en hand att manikurera eller en coiffure att färga till nyans med den nya aftonklänningen. Steinbeck har en teckning, där han låter strato-cruiserpiloten trycka på en av instrumentbrädans hundra knappar, varvid denne får en coca-cola, och det gick här också, fast drycken var utbytt mot den mer distingerade tomat-cocktailen. Det faller sig lätt att raljera, men det är säkert inte på sin plats, för med det grepp på arbetet som Hans visade med bl. a. modeller i full skala, kan man vara säker på, att resultatet kommer att ge eko i arkitekturmagasinen som exempel på

god inredningskonst. Och vår kultur i Norden har kanske kommit så långt, att vi kan få något av rikedomens sötma: »Le superflu — chose si nécessaire.»

I Haga finns en amfiteater, ett väldigt grustag vänt mot söder, där det inte behövs mycket sol för att det hela skall bli en het gryta med värmeflimrande luft. Platsen vore idealisk för ett bad, tycker man, och blir litet förbluffad, då Sven Ivar Lind konstaterar att just solförhållandena tvärtom är mycket svåra. Grytan är för djup, botten måste höjas för att inte solen skall försvinna för tidigt på eftermiddagen.

Sven Ivar har väl varit bunden av kravet på bassänger, där man även skall kunna simma fort med ty åtföljande åskådarmassor. Det är litet synd för nog är det ett litet mera lek- och rekreationsbetonat bad man vill ha i den park, som jämte Djurgården är den vackraste i Stockholm och som med små medel skulle kunna göras än mer fulländad. Det skulle smärta djupt, om inte slänterna ner mot badet fick stå gräsbeklädda utan helt eller delvis blev åskådarramper. Men smärtade gjorde naturligtvis i ännu högre grad Sven Ivars uppgift, att denna värrevy förmodligen var det intressanta projektets slutliga begravning, och Haga lämnas utan högkvalificerad hjälp att läka sitt öppna sår.

Klas Fähræus

Referat från kongressen i Edinburgh för
Fédération Internationale de L'Habitation
et de L'Urbanisme (19 — 25 sept. 1954)

Till öppningssammanträdet för federationens tolfte kongress, som hölls i Skottlands huvudstad, hade infunnit sig ungefär 900 deltagare från 25 skilda länder.

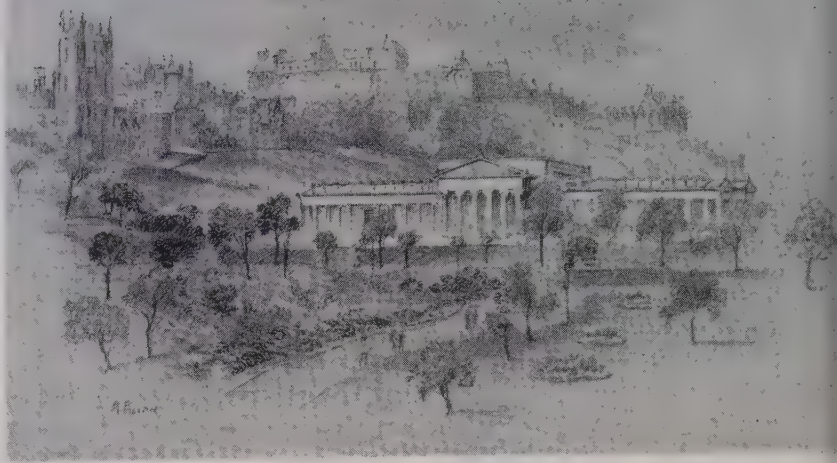
Staden Edinburgh erbjöd i sig själv deltagarna ett intressant studieobjekt. Kärnan i den centrala delen av staden, som härrör från medeltiden och domineras av sitt befästa slott, är fortfarande till stor del bevarad. Den »moderna» staden, som är utförd efter en stadsplan, upprättad av Thomas Craigh i slutet på 1700-talet och i början på 1800-talet, utgör ett av de mest lyckade exemplen på klassisk stadsbyggnadskonst. Arrangörerna hade dessutom haft den goda idén att förlägga kongressen till samma tidpunkt som firandet av 100-årsminnet av Patrick Geddes' födelse. Denne skotske stadsplanerare av världsrykte arbetade och undervisade i denna stad under flera decennier.

Till dessa mer »yrkesmässiga» attraktioner kommo andra, särskilt kongressplatsens belägenhet intill de skotska högländerna, denna trakt, som visserligen är föga stadsbetonad men som har lokaler av helt annat slag: ett romantiskt landskap och vårdshus, berömda för sitt goda bord och sina drycker.

Det behöves inte påpekas, att kongressens förläggande till denna plats bidrog till att koncentrera uppmärksamheten på resultaten av de skotska fackmännens arbeten, i första hand på regionalplanen för Clyde-dalen och stadsplanerna för bland annat Glasgow och Edinburgh.

På dagordningen för sammanträdena återfunnos tre aktuella ämnen, som icke endast skulle komma att ådraga sig fackmännens intresse utan även väcka vederbörande myndigheters och den stora allmänhetens uppmärksamhet:

- kampen mot underhaltiga bostäder och omflyttning av dessas hyresgäster,

- nationalplaner för markutnyttjandet,
- bebyggelsens täthet.

Dessutom ägnades ett särskilt sammanträde Patrick Geddes' teorier och verk.

Därutöver bildades ett antal mindre studiegrupper med uppgift att studera de problem, som äro förknippade med bostadsrättsföreningar, hyror och totala familjeinkomster, i syfte att belysa dessa problems betydelse vid utbildning av stadsplanerare, varjämte berördes flera andra frågor, som sammanhånga med regionalplaner.

Digra utredningar hade av skilda nationer ingivits beträffande samtliga punkter på dagordningen. Den diskussion härom, som ägde rum på de efterföljande sammanträdena, frambragte — i den mån tiden det medgav — flera olika synpunkter.

Debatterna om *kampen mot mindervärdiga bostäder* rörde sig om olika principer för sanering. Sanering av bostäder medför alltid svårlösta juridiska problem. Allt som allt ha de lokala myndigheterna endast två vägar att välja mellan för att nå målet: antingen att helt enkelt expropriera eller också att företaga inlösen efter överenskomelse med fastighetsägarna. Den sistnämnda utvägen synes för närvarande vara den förhärskande i de flesta länder i brist på mer vittgående fullmakter för myndigheterna. Såsom nämndes i den svenska rapporten, är det utan tvivel bristen på en objektiv värderingsgrund, som utgör ett av de viktigaste hindren till expropriationsrättens effektiva utnyttjande. Den praxis, som i detta avseende följes i England, bildar dock ett lysande undantag. Allt sedan krigsslutet ha de lokala myndigheterna i detta land haft vidsträckt fullmakter beträffande omplanering av hälsovådliga områden, och dessa rättigheter ha de även utnyttjat i praktiken.

Vad beträffar formerna för hyresgästernas omflyttning konstaterades mycket snart under debatten, att de bliva beroende av stadsplanen och av stadens utsträckning. Härigenom kom debatten för övrigt helt naturligt att övergå till en granskning av mer allmänna frågor och

kongressdeltagarna fingo tillfälle till ett givande tankeutbyte med anhängare av olika teorier. Det var i detta sammanhang som representanten för London County Council pekade på den decentraliseringslärning, som ägt rum i och med skapandet av nya städer. Han dolde emellertid icke de hart när oöverstigliga hindren som för närvarande försvåra en förflyttning av industrier från Londons centrum. Denna förflyttning ansågs var helt avgörande för planens genomförande.

Representanten för Development Corporation i den nya skotska staden East Kilbride (Clyde-dalen) rekommenderade livligt den lösning, som tillgripits i denna stad, där bostadskvarteren huvudsakligen bestå av terrasshus och villor. Det ansågs, att kollektivbebyggelse i form av 3—4-våningshus eller höghus ur social synpunkt är otillfredsställande med hänvisning till jämförande statistiska över kriminaliteten i bostadsområdena med tät respektive gles bebyggelse. Chansen för Oslos stadsplanekontor gjorde sig till försvarare för kollektivbebyggelse av måttlig täthet, såsom densamma praktiserats i Oslos nya bostadsområden. Han hävdade, att den lockelse som egnahems villan utövar, härrör från en opinion som baserad på felaktiga informationer och understödd av politiker. Arkitekterna från London gingo ytterligare ett steg på denna väg genom att rekommenderade i Pimlico tillämpade systemet, där höghus mitt i Londons centrum gjort det möjligt att reservera parkområden och skapa en organisk bostadsområdesenhet med kollektiva organ. Det synes emellertid knappast vara möjligt att komma fram till ett recept med allmän giltighet, och problemet torde framför allt bestå i en lämplig avvägning mellan medeltät och gles bebyggelse.

Debatten om *nationalplaner för markutnyttjandet* väckte i viss omfattning nytt liv i tidigare ventilerade frågor. Det konstaterades nämligen tydligt, att det icke alltid är möjligt att medelst *lokalplaner* nå fram till en effektiv lösning och att man måste gå från det stora till detaljerna och icke tvärtom.

På detta sätt kunna nationalplanerna lösa problem för ett flertal städer. Lon-

OM PUBLICERING AV ARKITEKTTÄVLINGAR

DK 72(485):06.063

Varje år avgöres ett tjugotal arkitekttävlingar i vårt land, ungefär tio allmänna och tio inbjudna tävlingar, och antalet har varit ganska konstant under senare år. Detta antal tävlingar utgör säkerligen en övre gräns för vår arkitektkår i varje fall under nuvarande konjunkturer. Det är uppenbart att tilltron till tävlingsformen stärkts på senare tid. Städer, kommuner, privata byggherrar och organisationer och icke minst staten väljer allt oftare att lösa sina viktigare byggnadsfrågor med utgångspunkt från en tävling med den övertygelsen, vill man hoppas, att härigenom få byggnadsfrågan allsidigare belyst och byggnadsprogrammet grundligt prövat, och inte enbart för att för en relativt blygsam kostnad få en massa olika förslag att välja och vraka emellan.

Det stora värde som arkitekterna själva tillmäter tävlingsinstitutionen behöver här inte beröras. Men det kan sägas att en noggrann genomgång av de två senaste decenniernas tävlingsresultat övertygande skulle visa vilken stor roll arkitekttävlingarna spelat för tillkomsten av de mer betydande byggnadsverken under denna tid. I Danmark har nyligen en stor översikt gjorts rörande tävlingarnas betydelse i samband med Akademisk Arkitektforenings jubileum och resultat härav redovisades i utställningen »Konkurrencer og Bygningskunst». Om denna utställning skriver sedan den danske arkitekten Hans Erling Langkilde i »Arkitekten» att tävlingarnas betydelse för byggnadskonsten knappast kan övervärderas. »Utställningen var en levande illustration til mit gamle dictum, at arkitektkonkurrencer er fremskridtets lokomotiver... det frie arbejde med opgaven inspirerer fantasien og avler de rene løsninger.»

Vid de flesta arkitekttävlingar framkommer mycket värdefullt material utöver vad som eventuellt realiserats i en färdig byggnad. Det är därför av största vikt både för allmänheten och arkitekterna själva att detta material publiceras och inte för alltid hamnar i tävlingsarrangörernas arkiv. Publiceringen av tävlingarna sker oftast i *Byggmästaren*, men i vissa fall, särskilt vid tävlingar av mer idémässig natur, har det även hänt att det legat i arrangörens intresse att ge resultatet en vidare spridning genom publicering i bokform, t. ex. Göteborgs Stads bostadstävling år 1951 och tävlingen om Skånska hustyper, vilken senare presenterats på föredömligt sätt i en nyligen utgiven publikation. Om emellertid samtliga avgjorda tävlingar skulle publiceras i *Byggmästaren* ungefär så fullständigt som hittills varit brukligt, och en sådan fullständighet är nödvändig för att det skall ha något värde, skulle detta kräva hälften eller mer av *Byggmästarens* nuvarande sidantal. En publicering av samtliga tävlingar med anspråk på dokumentär fullständighet kan därför rimligtvis inte ske inom *Byggmästarens* ram. Detta så mycket mer som en del tävlingsresultat uppenbart inte är av mer allmänt intresse, hur värdefulla de än kan vara för arrangören. Från tidskriftens utländska läsare har även framkom-

mit kritik mot de rena »tävlingsnumren». Det kan nog vara förklarligt att intresset är svalt hos läsare utanför Sveriges gränser för t. ex. det sätt på vilket kommunalmännen i Tomelilla önskar lösa sina förvaltningslokaler för att nu välja någon nyligen avgjord tävling som exempel.

En publicering av alla tävlingar på ett fullständigt sätt skulle emellertid vara av mycket stort värde. Förslag har framkommit att alla tävlingsresultat skulle redovisas i en särskild publikation, antingen som en bilaga till *Byggmästaren* eller som en separat publikation. En kommitté inom Svenska Arkitekters Riksförbund har undersökt möjligheterna härför och funnit det vara genomförbart ur ekonomisk synpunkt om tävlingsarrangören svarar för en viss del av kostnaden för en publicering. Detta skulle ingå som en ny punkt i SAR:s tävlingsnormer. Med tanke på finansieringssättet borde det vara lämpligast om SAR svarade för denna tävlingspublikation, vilken skulle ha rent dokumentär karaktär och redovisa alla prisbelönte och inköpta förslag utan andra kommentarer än prisnämndens utlåtanden.

Detta skulle inte innebära att *Byggmästaren* skulle upphöra att publicera tävlingar utan det skulle ge möjlighet för denna tidskrift att mer ingående ta upp sådana tävlingar till behandling som har särskilt stort intresse för allmänheten och där det är av vikt att resultatet får en spridning utöver arkitekternas egen krets. En publicering borde då även kunna ske på ett för icke fackmän mer lättillgängligt sätt än vad som nu faktiskt är brukligt. Vidare skulle givetvis sådana tävlingar tas upp där resultaten bedöms som mer anmärkningsvärda eller motiverar debatt eller kommentarer. Detta nummer av *Byggmästaren* är därför sannolikt det sista »tävlingsnumret» av vanlig utformning. För undvikande av dubbelpubliceringar kommer den separata tävlingspublikationen i de fall där tävlingen behandlas i *Byggmästaren* eller t. ex. i bokform att endast medtaga resultatlista och i övrigt hänvisa till de ställen där tävlingen redovisats.

Man vill hoppas att en sådan redovisning av tävlingsmaterialet som ovan skisserats kommer att bli till största gagn för tävlingsinstitutionen och vår byggnadskonst. Sättet att redovisa tävlingarna kommer emellertid att bli beroende av antalet tävlingar i framtiden. Som inledningsvis berördes är det nuvarande antalet säkerligen en maximal belastning för arkitektkåren och det har talats om en viss tävlingsinflation. Det kan ha något fog för sig då en genomgång av ett antal tävlingar under det senaste året visat att utöver prisbelönte och inköpta förslag sällan funnits mycket av värde. SAR:s tävlingsnämnd måste fullfölja sin påbörjade politik att för närvarande hålla nere antalet tävlingar eller möjligen söka att avsevärt höja prissummornas storlek. Tävlingsresultaten måste bli goda och bättre än nu. Det är viktigt för att tävlingsformen skall kunna bibehålla sitt anseende.

Erik Thelaus

BOSTADSMILJÖN OCH 3-VÅNINGSHUSET

Reflexioner kring en bostadstävling i Växjö

DK 711.58 (485 Växjö)

Kritikerna har de sista årtiondena haft hårda ord tillövers för de nybyggda bostadsområdena i landsortsstäderna och — för resten — även i Stockholms ytterområden.

Först marscherade lamellhusen i strama led ut över de öppna fälten, därefter slingrade sig »ormhusen» fram, stjärn- och Y-husen förgrenade sig organiskt och nu till sist banar sig den »gröna gatan» fram.

Erfarenheten ger vid handen att varje ny idé håller sig i toppen mellan 2—4 år och detsamma gäller den dekorativa utsmyckningen av fasaderna. Jag föreställer mig att framtidens arkitekturhistoriker kan klassificera 40- och 50-talet med namn såsom t. ex. glasmosaikperioden, färgad puts-, abstrakt puts-, och abstrakta fogperioderna.

Det enda konstanta ledet i denna utveckling är märkvärdigt nog 3-våningshuset — som regel i den smala upplagan — stolt överlever alla metamorfoser. Det vrides, vändes och sammansattes i alla möjliga vinklar, utrustas med gårdar och gator; men det fortsätter att vara ett 3-våningshus. Ingen förklädning i sista modematerial med färgade gavlar (varken hela eller halva), inte den vildaste skogsnatur eller den kargaste klippan kan skyla dess karakteristiska form och vartenda försök att få det att verka lågt och villaliktande glida in bland 2-våningshusen blir strax avslöjat.

Nu kunde man frestas till att tro, att jag vill beskyllda 3-våningshuset för att vara skyldigt till alla olyckorna, alltifrån sovstaden med sina utspridda trafiklinjer etc. till avsaknaden av miljöbildning i de nya bostadsområdena och läsaren är redan på väg att glädja sig åt att jag icke är ense med prisnämnden i

Vinjetten: Växjö torg på 1830-talet. Akvarell av litograf J P Pettersson år 1838. På motstående sida: Perspektiv till förslag »Cellstoff»

tävlingen om Sjalakorsgärdet i Växjö. Men även om detta inte direkt är fallet gav utställningen av projekten anledning till reflexioner över våra nya bostadsområdens miljöer eller rättare sagt brist på miljö. Jag är inte fanatisk motståndare varken till smalhus eller 3-våningshus, men jag har blott alltför sällan sett kombinationen utförd på ett övertygande bra sätt — vare sig på den ena eller andra sidan Öresund. Nu kommer en massa utredare och milimeterekonomer att storma fram för att berätta om 3-våningshusets ekonomiska fördelar, fördelar som familjebostad osv. osv. Och naturligtvis, allt är kalkylerat och bevisat; bara inte det väsentligaste, om detta också ger bostadsområden där man trivs. — Bilderna av trista 3-våningshus i alla sina förut beskrivna förklädnader verkar överallt i landet skrämmande.

Här är det kritiken behöver sättas in. 3-våningshuset var först en följd av strama ekonomiska krav, som sedan har vunnit hävd och karaktär av laglig giltighet, så att den projekterande arkitekten nu finner sig insnörd i ett nät av lagar och förordningar och under tidens bedövande inverkan vedertagna påståenden. Och när nu miljöbildningen har kommit med i projekteringsprogrammet blir arkitekten tvungen att använda det nästan lagskyddade 3-våningsmalhuset fastän det vore mera naturligt att bryta med många års vanetänkande. Den nuvarande situationen är farlig för städernas utveckling och det är inte för tidigt att slå larm.

Anledningen till detta »överfall» på det till synes så oskyldiga 3-våningshuset kan tyckas utan betydelse. En tävling om ett bostadsområde i en mindre stad är naturligtvis heller inte i sig självt någon betydande händelse, men den speglar utvecklingen och

ger ett stickprov på ögonblickets situation. Man tänker ovillkorligen på alla de många platser, där det inte utlyses någon tävling eller på annat sätt anlitas sakkunnigt folk. Det är dessa bostadsområden vi först ser och skämmas för, när de blivit byggda.

I tävlingen om bostadsområdet i Växjö har 1:a pristagarna — säkert tävlingstekniskt klokt — valt att inte gå någon ny väg. Mot bakgrunden av en kärslös beskrivning över småstadens fördelar har de tvingat normala (i detta fall väl genomarbetade) 3-våningshus till att bilda ramen kring den miljömässiga sidan av saken. För att motverka tristessen i gatulivet har man inrättat miniatyrgolfbanor, solbad med dusch, festsal etc. Där finns också parkeringsplatser för bilar, mopeder och cyklar samt piskplatser där husmödrarna kan få tillfredsställa sina olycksaliga piskningsbegär. Man har med andra ord gjort allt för att få liv i gatubilden. När man ändå tvivlar på resultatet beror detta på att den nya stadsbildningen ännu inte har funnit den gyllene medelvägen mellan sterilitet och oordning. Om man inte lägger ner en hel del pengar på en sådan »livlig» gatas tekniska utrustning: lämplig beläggning, blomrabatter, murar etc. kommer den efter ett års tid inte att verka särskilt inbjudande. Och kommer inneboarna verkligen att trivas med detta torg som på samma gång ska vara lekplats, parkeringsplats, promenadplats och piskplats m. m.? Ville de inte mycket hellre få vara i fred i de bostäder som de, trots allt i de flesta fall inte själva har valt eller önskat att få bo i. Att påtvinga människor en gemenskap kan lätt leda till det motsatta och tanken på att den inre gården borta från »stoj och buller» skall användas till att »utbyta djupsinnigheter och annan kvasifilosofi» verkar lika onaturligt och främmande för småstadens verkliga liv som 3-våningshusen faller ur skalan i förhållande till den ursprungliga, befintliga bebyggelsen. En imitation av småstadens idyll kommer — även

med hänsynstagande till alla de senaste årens tekniska framsteg på bostadsområdet — alltid miljömässigt sett att bli sämre än originalet.

Varför inte pröva nya vägar?

I dagens debatt och i flera tävlingar (t. ex. 2:a pris i Elinebergstävlingen i Hälsingborg) skymtar man en tendens till att bryta den nuvarande linjen. I Växjö-tävlingen var de prisbelönade förslagen grundligt genomarbetade med idérika konstruktioner (2:a pris) och fina parkeringsanordningar (3:e pris); men man måste gå ända till inköpen för att känna friska vindar. Nästan styv bris blev det kanske först i Erskines m. fl:s arab-by, man gläder sig över att se hur den sedvanliga gråbruna regnrocken har utbytts mot färgrika burnuser (se perspektivet). Riktigt så fort går tyvärr inte utvecklingen framåt — bland annat på grund av vissa klimatiska förhållanden. Bröderna Andersson visade ett vackert förslag av Utzon-Faber inspirerad ritteknik med intim kontakt mellan familjebostäderna och friytorna.

Man frågar sig om inte de två sista förslagen säger mest om framtiden? Antingen 2-våningshus som smidigt kan förmedla övergången till småstadens låga bebyggelse och ge en stark helhetsverkan — eller, där exploateringstalet så kräver, en höghusbebyggelse som med sin starka kontrastverkan utan tvivel står i samklang med sin tid.

Då miljöfrågorna för några år sedan togs upp till allvarlig diskussion, trodde man att arkitekterna genom att forma miljön i stadsplanen kunde påverka invånarna. I verkligheten blev det tvärtom vilket man kan övertyga sig om genom att se på de s. k. miljöutformade idealprojekten av idag.

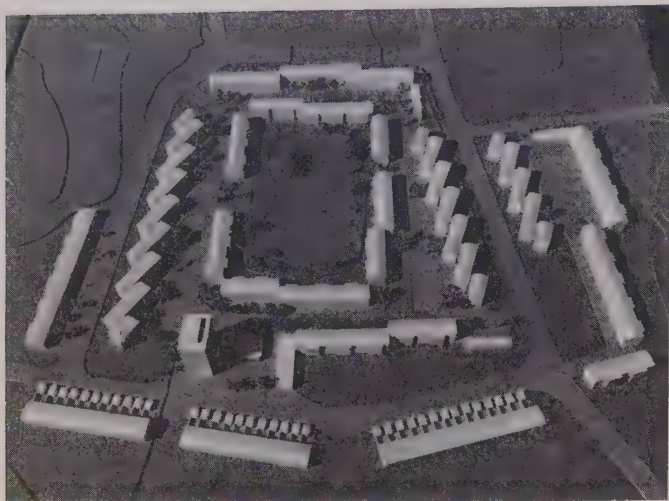
En verklig förbättring av bostadsmiljön måste komma inifrån och inte bara hos de människor som ska bo i husen utan också framför allt hos dem som skall göra upp stadsplanerna för områdena och rita husen.

Paul Niepoort

TÄVLINGEN OM BOSTADSHUS Å SJÄLAKORSGÄRDET I VÄXJÖ

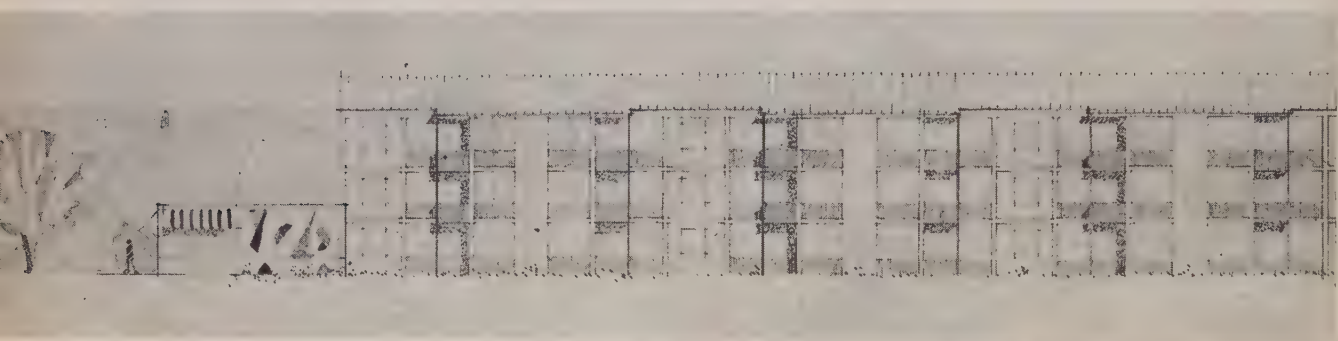
DK 711.58 (485 Växjö)

1:STA PRIS 8 000 kr

Nr 14 »Dipteros» av HSB:s riksförbunds arkitektkontor genom arkitekter SAR Åke Östin och Gösta Åbergh, medhjälpare arkitekt Raili Castrén, Stockholm

Prisnämnden utgjordes av arkitekt SAR Erik Ahlsén, Stockholm, byggnadsnämndens ordförande distriktslantmätare Gösta Alm, Växjö, stadsarkitekt Staffan Bülow-Hübe, Växjö, stadsplanechef Koj Jonsson, Göteborg, och drätselkammarens ordförande distriktsöverlärare Georg Lücklig, Växjö.

Ovan: Fasad a-a. Skala 1:400

Nedan: Fasad av höghuset och sektion genom 3-våningshus. Skala 1:400

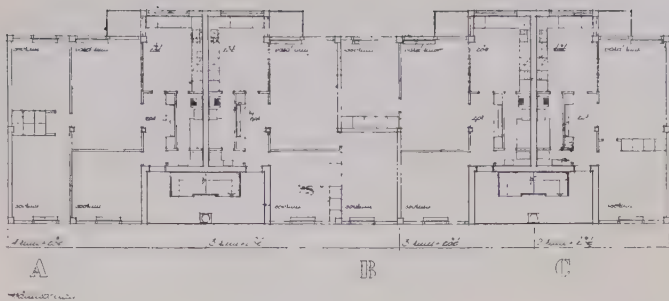
Ur beskrivningen:

I Sverige har småstaden förbundits med idyll, stillhet, kontemplativ ro, nöjsamhet och andra numera kanske avlagda dygder. Vi måste vaka över att våra dagars likriktning inte tar sådana former, att våra samhällens egenart helt utplånas och att de förlorar den karaktär, som bestämts och utformats av århundradens utveckling. Det skall förutskickas att vi därvid icke besjålas av någon falsk romantik, knappast av någon romantik alls. Sålunda önskar vi gärna se rena gator, sunda och ljusa våningar, tillräckliga utrymmen och god belysning och avstånd mellan byggnaderna som svarande mot hushöjden, samt största möjliga hänsyn till grönska och till vad som numera får anses vara modern livsföring.

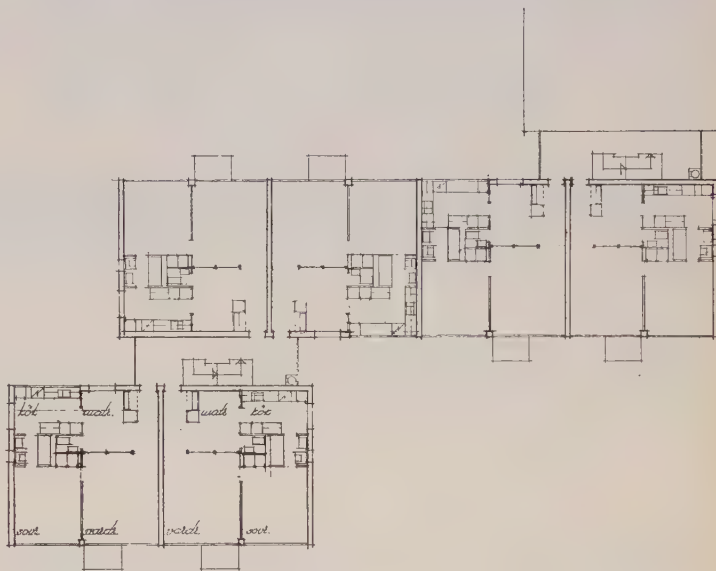
Kvartersbebyggelsen grupperar sig kring ett ringformat torg. Detta torg är områdets skådeplats, en scen, som skall förråda bostadsgemenskapens egenart. Här på de glada glinas lekplats har barnen sin för genomgångstrafik skyddade gård, och här härjar mohikanen den yngste bland blekansikten, och evigt blåögda dockebarn vaggas till ro bland sandlådornas hinkar och spadar. Här är också parkeringsplats för familjernas bilar, mopeder och cyklar. Till tavlan hör också hushöjdernas mattpiskningsdille.

Innanför allt bullret och stojet, avskärmat genom huskroppar och skyddande jordvallar, ligger den lummiga oasen, en gröna grubblets park, där man flanerar utbytande djupsinnigheter och kvasifilosofi.

Till gemensamhetsanordningarna hör förutom kaféet och lokal för fester även miniatyrgolfbanan och anordningar för solbad med duschar etc.

Ovan: Typplaner. Skala 1:400

Ovan: Våningsplan i Z-huset. Skala 1:400

Prisnämndens utlåtande:

Planen uppvisar en helgjuten byggnadsgruppering och bör ge stora trevnadsvärden. Plantypen är ej ny men är en god variant på tidigare framkomna och ansluter här väl till de givna förutsättningarna. Huvudmomentet är den intima gatan, där entréer till husen, lekplatser, butiker, hantverkslokaler m. m. ge liv och rörelse.

Det större kvarterets inre del, som behandlats som park kontrasterar på ett utmärkt sätt mot gatutorget. Även den östra delen av området har fått en förjästfull utformning.

Förslagsställarens vilja att skapa ett rikt och rörligt liv inom bostadsområdet har föranlett honom, att även tillåta fri parkering inom torgområdet. Detta innebär alltför stora risker för lekande barn. Förslaget ger dock goda möjligheter att lösa parkeringen på annat sätt.

Butiker och gemensamhetslokaler äro välplacerade. I förhållande till gällande stadsplan är det centrala kvarteret hårdare utnyttjat, dock utan nackdel.

Bostadshusen förete ett enkelt och välstuderat plansystem med god konstruktiv uppbyggnad. Bostadslägenheterna äro rymligt och vackert formade. Vissa anmärkningar kunna dock göras. Sålunda kan tveksamhet råda huruvida övergångsrum äro helt lämpliga i tvårumslägenheter så som föreslagits i Z-huset. Vidare synes punkt-huset icke vara färdigstuderat. Radhusen äro bra och ekonomiskt lösta. Förslaget förete i sin helhet en synnerligen god arkitektonisk utformning.

Ovan: Modellfoto. Nedan: Fasad av ett hyreshus. Därunder: Stomplan (t. v.) och trapplan av 3 resp. 4-rumslägenheter. Skala 1:400

2:DRA PRIS 6 000 kr

Nr 16 »Trilo» av arkitekt Stig Lindgren, ingenjör Olle Schröder och civilingenjör Sven Erik Andersson och civilingenjör svr Thomas Lind, Göteborg

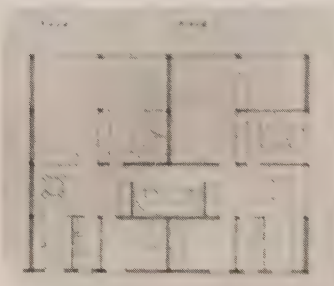
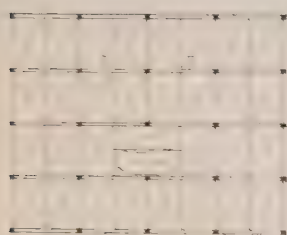
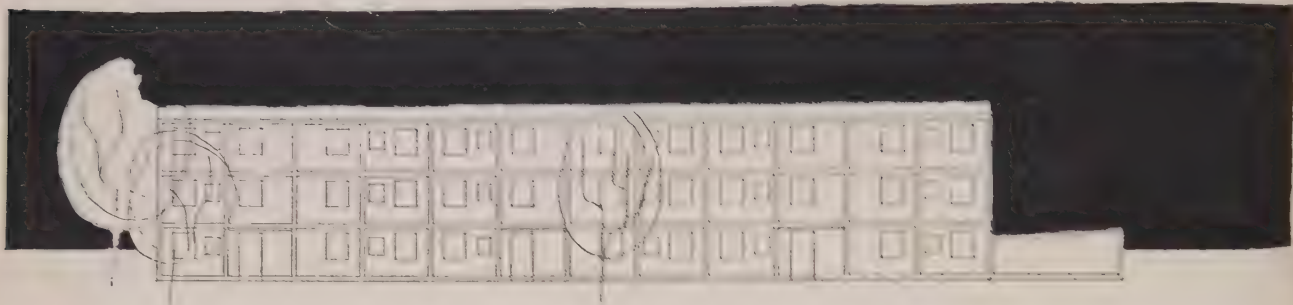
Prisnämndens utlåtande:

Förslaget uppvisar en enkel och klar linje med en bebyggelse av strängt genomförd elementhuskaraktär. Denna baserar sig på ett betongbocksystem som stomme med fyllnadselement för väggar, bjälklag och trappor.

Planlösningen är välgörande enkel och medger variationer och förändringar av lägenheterna. Det stora husdjupet medför dock dels att en del utrymmen ej äro så välbelysta och dels att vissa kombinationer ge större lägenhetsyta än som kanske är önskvärd ur hyressynpunkt. Sällunda uppträda 3-rums och 4-rumslägenheter med samma yttnenhåll. I kedjehusen har ett sovrum förlagts så att det ej kan få tillfredsställande belysning.

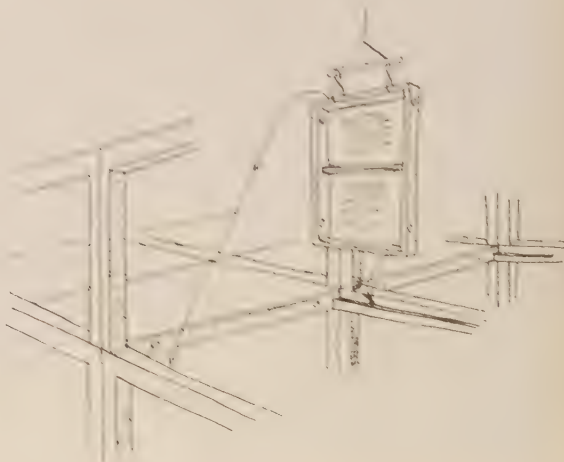
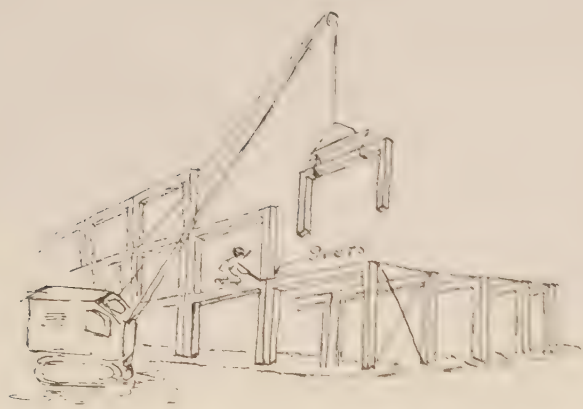
Stadsplanen är konsekvent genomförd vad gäller orientering av huskropparna, samt är i detalj välöst.

Förslaget utgör ett intressant inlägg i diskussionen om elementhusen, och det är väl värt ett ytterligare studium.

Nedan t. v: Betongskelettet monteras med hjälp av mobilkran. Ramarna stickas ned i grundsträngarnas ursparingar, riktas i sidled och strävas med stag, försedda med vantskruv. Övre våningars ramars svetsas vid understående rammar

Nedan t. h: Bjälklagselementen läggs på plats i skelettet, fogar inreteras, värmeslingor kopplas, el. ledn. installeras, badrumselement och trappor monteras

3:DJE PRIS 4 000 kr

Nr 6 »Gårdar i skog» av arkitekter SAR Berit Alsén och Börje Wecke, Lund

Prisnämndens utlåtande:

Förslaget uppvisar en osökt och charmfull gruppering av huslängor av varierande 1, 2 och 3 våningars höjd. Författaren har på ett utmärkt sätt satt sig in i livet inom området och förtjänstfullt studerat olika detaljfrågor. Sålunda är exempelvis garagefrågan utmärkt löst.

Planlösningarna uppvisa välstuderade lägenhetstyper.

Exploateringen är låg.

Förslaget utmärkes av en allmänt mycket god arkitektonisk hållning och erbjuder stora trevnadsvärden.

Ovan: Modellfoto

Längst t. v: Lägenhet om 2 rum och kök, ingår i hustyp D och E

Därefter: Lägenhet om 3 rum och kök, ingår i hustyp A, B och C. Skala 1:400

Nedan: Fasaderna av hustyp A och H. Skala 1:400

VÄSTUG GAVELFASAD, HUSTYP A

GARAGE

VÄSTUG LÅNGFASAD, HUSTYP H

INKÖP 3 000 kr

Nr 11 »Cellstoff» av arkitekt ARIBA Ralph Erskine, arkitekt MAA Aage Rosenvold och arkitekt SAR Lennart Bergström, Drottningholm

Prisnämndens utlåtande:

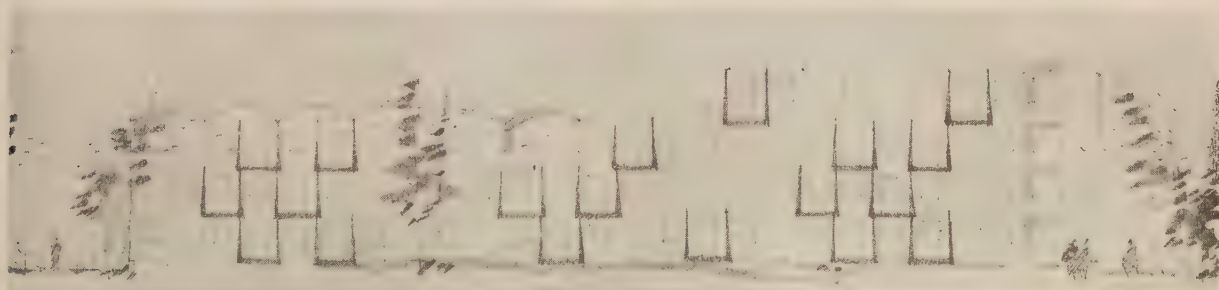
Författaren har sökt dra ut fulla konsekvensen av ett fast system med en enhetscell som grundelement.

Förslaget är värdefullt bl. a. ur den synpunkten att det ger en belysning av frågan om standardelement av större format.

På ett logiskt sätt tillämpas systemet med hänsynstagande till byggmetod och grundelement. Sålunda äro huskropparna förlagda i samma längdriktning för underlättande av lyftkranarnas spårdragning, elementtillverkning på byggnadsplatsen m. m.

T. h: Modellfoto

Nedan: Fasad av normalhus mot söder. Skala 1:400

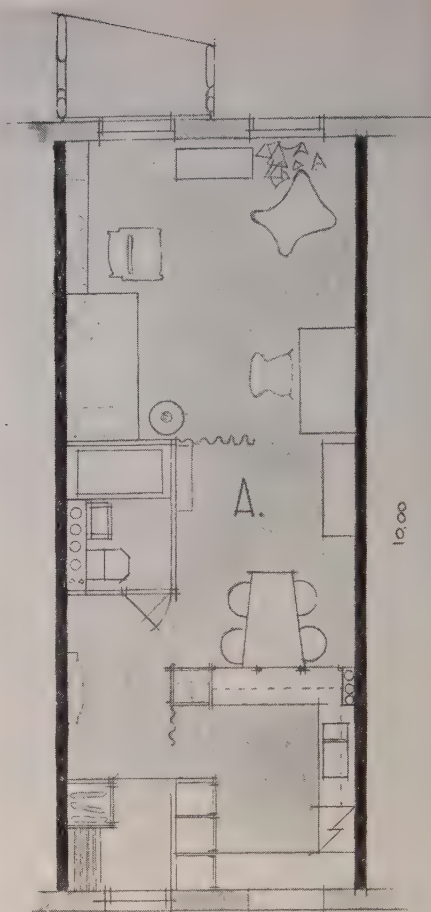
På ett fantasifullt sätt har omväxling i den yttre miljöbilden sökts genom en fri rytmisk uppbyggnad i vertikal led.

Grupperingen av husen kring ett centralt torg där butiker, centralgarage och daghem äro tillgängliga, utgör en tilltalande lösning.

Bostädernas grundelement, inrymmande rum och kök med matplats och bad har inre trevliga sammanhang. Vid större lägenheter fogas i höjd- eller sidled ytterligare element av motsvarande storlek. Genom den tekniska bundenheten blir den inre kommunikationen härvid sämre. Kombinationen i sidled gör matplatsen mycket otillfredsställande.

Förslaget utgör ett intressant inlägg i diskussionen kring elementbyggnade.

T. h: Typplan A. »Cellstoff». Grundelement inrymmande rum och kök med matplats och bad. Skala 1:100

INKÖP 3 000 kr

Nr 8 »I skog — på mark» av arkitekter SAR Erik och Henry Andersson, Hälsingborg

Prisnämndens utlåtande:

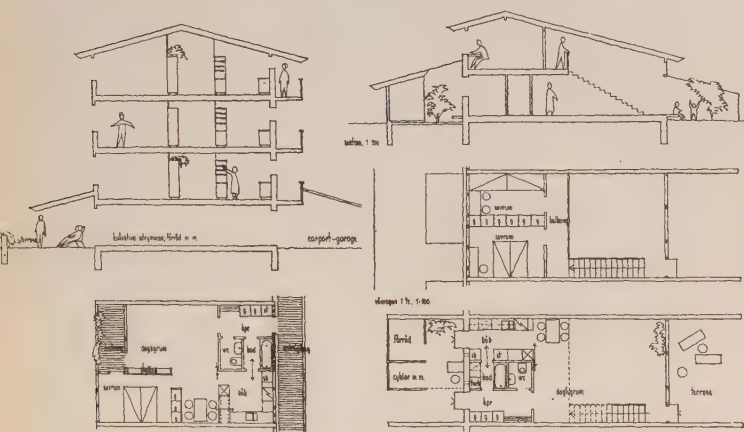
Planen är genomförd med alla lägenheter större än två rum och kök konsekvent förlagda i radhus. Förslagsstäl-laren har strävat efter nära kontakt med marken. De mindre lägenheterna ha placerats i trevånings svalgångs-hus, vilka i souterrängvåning rymma kollektiva utrym-men. Hela området är uppdelat i ett antal likvärdiga gårdsrum kringgärdade av de fritt grupperade husty-perna. Förslaget är vackert genomfört. Planen ger trots den jämna utbredningen av bebyggelsen en behaglig rym-lighet. Resultatet har dock uppnåtts med hjälp av en allt-för låg exploatering.

Tillfarter och parkeringar kunna betraktas som tillfreds-ställande även om mittpartiet i stora kvarteret är väl svåråtkomligt.

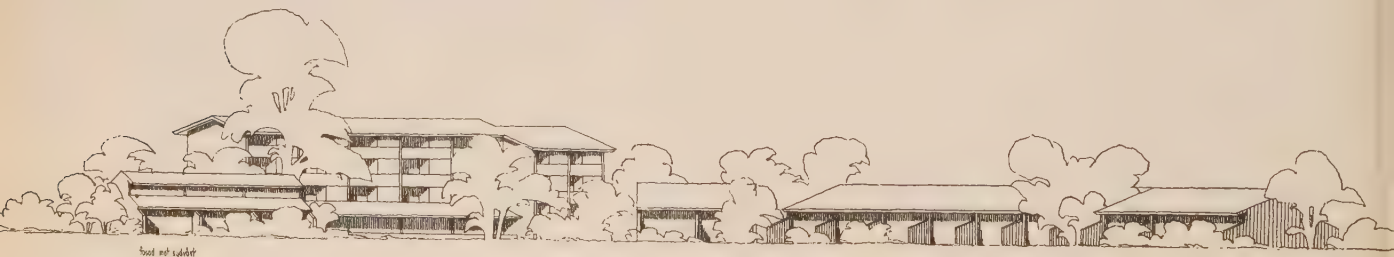
Radhusen äro välstuderade och erbjuda stor trivsel. De synas genom sin planering och uppbyggnad kunna upp-föras för en låg kostnad.

Tvårumslägenheterna i svalgångshusen uppvisa dock brister i inre kommunikationshänseende.

Förslaget är som helhet tilltalande och konstnärligt genomfört.

Ovan t.v: Typ 2 rum och kök. Ovan t.h: Typ 3 rum och kök. Skala 1:400

TÄVLINGEN OM BIBLIOTEK I ÖSTERSUND

Tävlingen avsåg att få fram förslag till nybyggnad av ett bibliotek i Östersund. Tävlingsstomten var en del av kv. Kokboken, som ligger vid Rådhusgatans mynning mot Gustav III:s torg. 42 tävlingsförslag inkom.

Prisnämnden utgjordes av arkitektur SAR Hakon Ahlberg, stadsarkitekt Henric Nordlund, länsarkitekt Gösta Rollin samt överläkare Axel Odelberg (repr. för landstinget), faktor Sigurd Holm (repr. för staden) och vattenrättsdomare Nils Viklund (repr. för bibl:s styrelse).

DK 727.8 (485 Östersund)

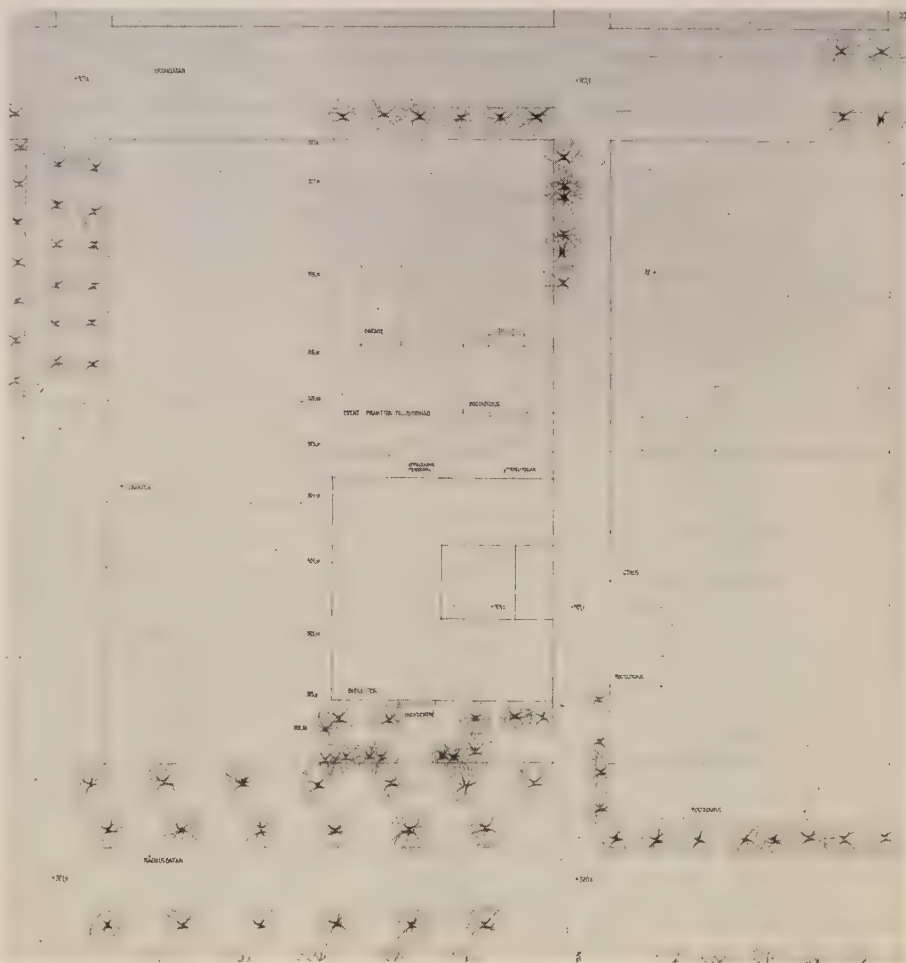
1:STA PRIS 5 000 kr
Nr XXV »Kvadrat» av arkitekt SAR Bo Cederlöf, Göteborg, med byggnadsingenjör Sven-Åke Lindberg som medarbetare

Prisnämndens utlåtande:

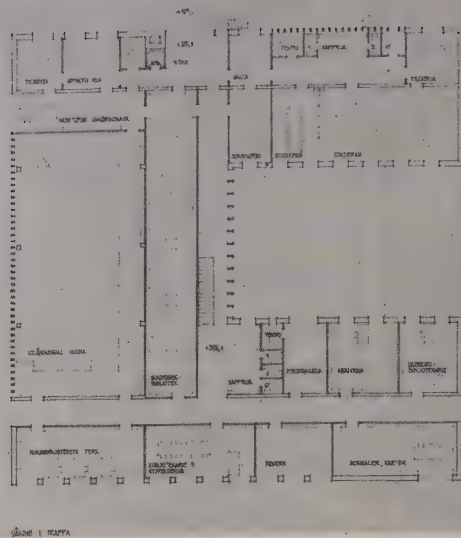
Byggnaden är grupperad kring en inre, mot söder relativt öppen gård. Huvudfasaden är indragen ca 10 meter från kvartersgränsen vid Rådhusgatan, varigenom befintlig vegetation kunnat sparas.

Planen är synnerligen redig och väl organiserad. Huvudutrymmena ligga i ett plan, ungefär markplanet. I fråga om planlösningen kunna endast smärre anmärkningar göras, bl. a. bör sorteringsrum anordnas i anslutning till utlåningsdisken. Vidare är belysningen i forskarrummen väl knapp. Fasadutformningen är i stort sett sober, men huvudfasaden behöver ytterligare studeras.

Förslaget ställer sig ekonomiskt gynnsamt.

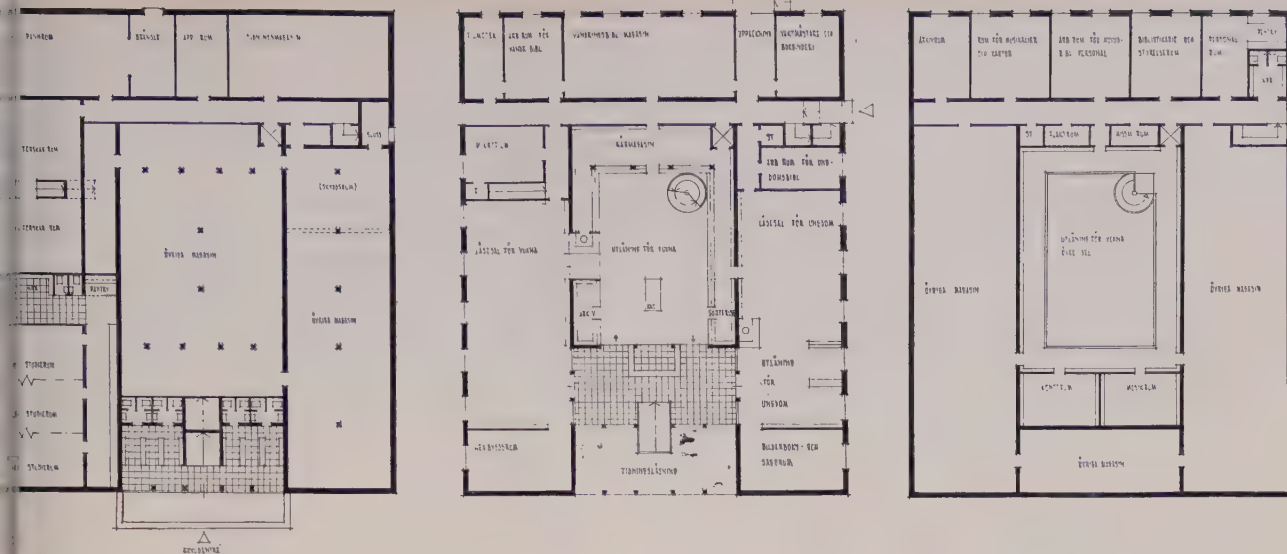

Vinjetten: Perspektiv till förslag »Kvadrat». T. h: Situationsplan till samma förslag. Skala 1:1200

Nedan: Situationsplan till förslag »Bokat». Skala 1:1200

Planlösningen kan betecknas som god. Byggnadskroppen är enkelt och klart utformad med väl proportionerade fasader. Vissa utrymmen äro dock otillräckligt belysta. Förslaget synes relativt kostnadskrävande.

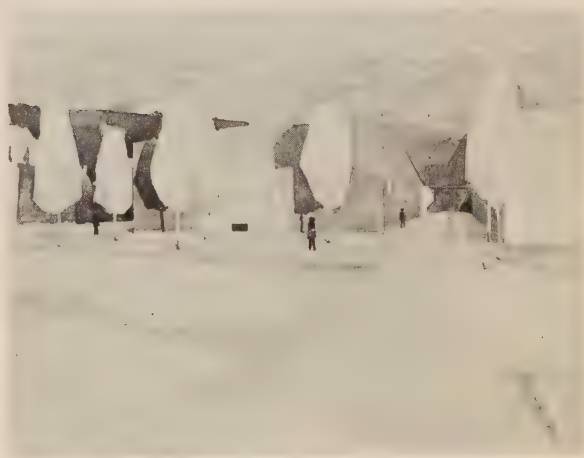
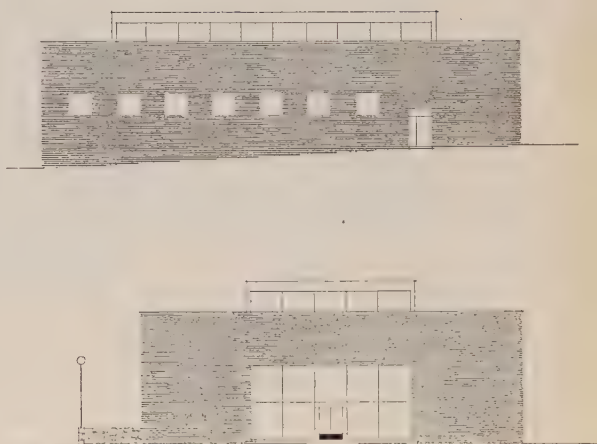
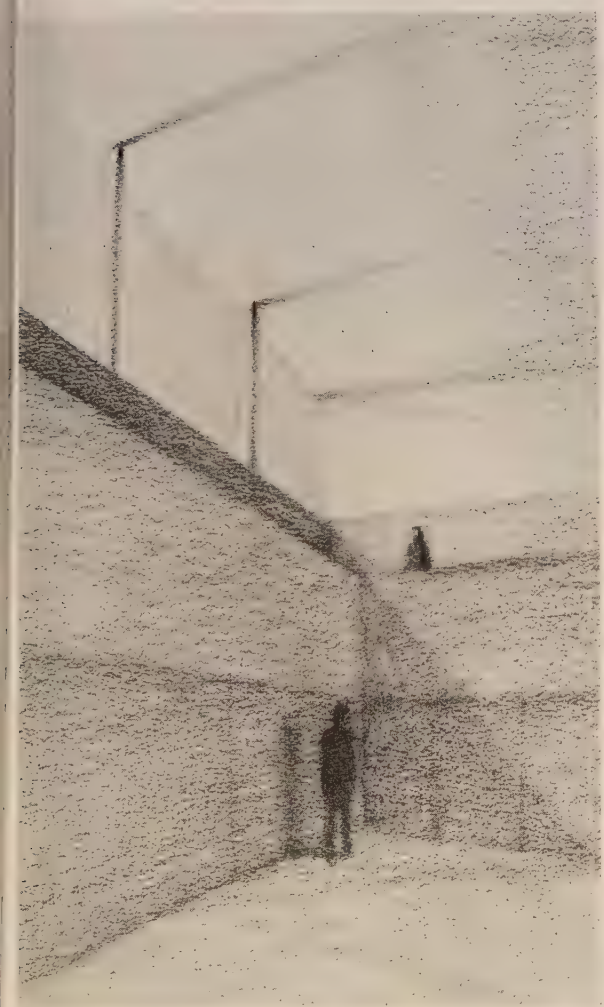

Ovan: Planer till förslag »Bokat»: Plan av entréväning, plan av våning
1 tr. och 2 tr.

T. h: Längdsektion genom byggnaden, fasad mot söder och entréfasaden mot väster. Skala 1:600

Nedan: Interiörperspektiv från utlåningshallen och exteriörperspektiv från korsningen av Rådhusgatan och Hamngatan

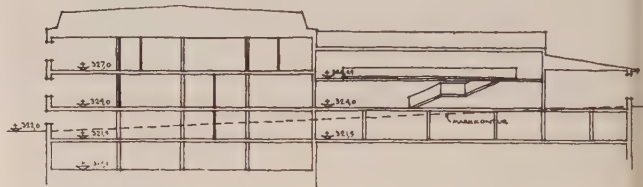
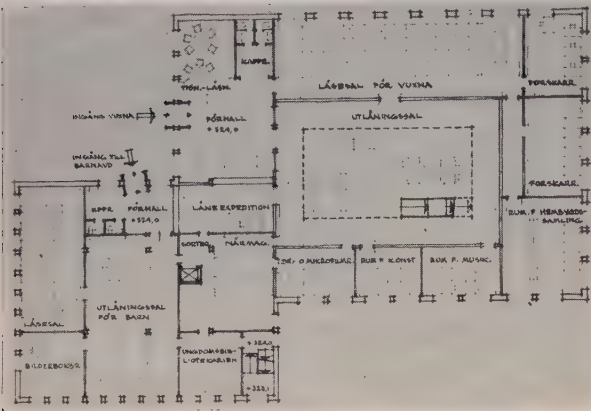
3:DJE PRIS 2 000 kr

Nr XXVIII »Blått blåck« av arkitekt SAR Johan E Tuvert och arkitekt MAA Johannes Munch med arkitekt SAR Ulla Andreasson, Åmål, som medarbetare

Prisnämndens utlåtande:

De olika byggnadsdelarnas gruppering är väl avvägd och byggnaderna skugga ej flickskoletomten. En ren botenplanlösning med skilda ingångar för vuxna och barn. Utformningen av lånedisken är personalkrävande, men denna anordning kan lätt omarbetas. Hissen står ej i förbindelse med utlåningssalens galleri och är även i övrigt mindre lättillgänglig.

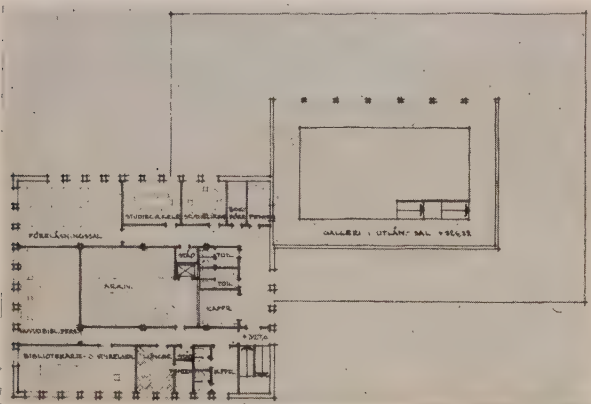
Utformningen med den koncentrerade högre byggnadskroppen mot torget är väl funnen. Förslaget är ekonomiskt gynnsamt men några utrymmen ha väl små mått.

Överst: Exteriörperspektiv till förslag »Blått blåck«

T. v: Plan av bottenvåning och plan av våning 1 tr

Ovan: Längdsektion genom byggnaden. Skala 1:600

INKÖP 1 000 kr

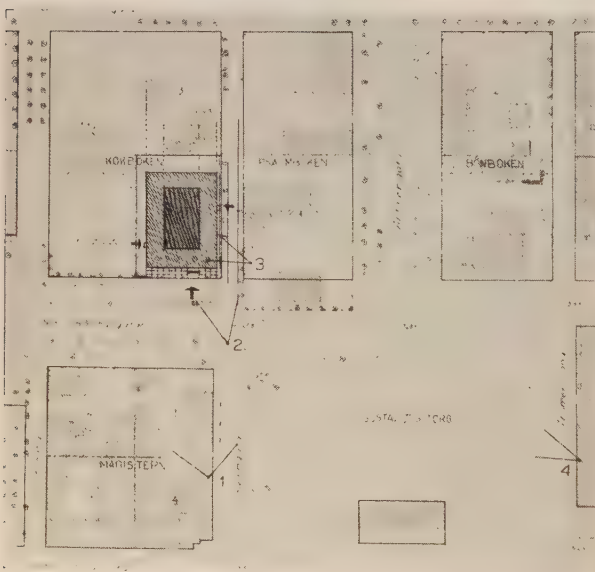
Nr XV »Treöringen« av arkitekt SAR Johan Thomé, Stockholm

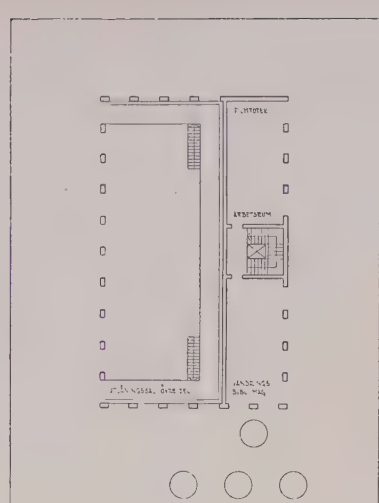
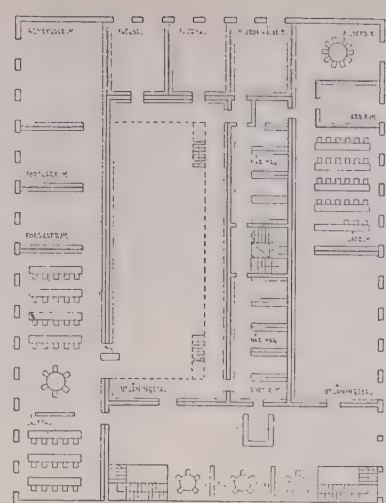
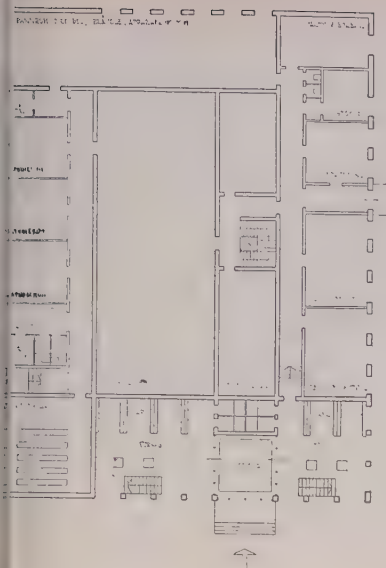
T. v: Situationsplan till förslag »Treöringen«. Skala 1:3000

Prisnämndens utlåtande:

Förslaget utvisar en lösning med ett centralt beläget bokmagasin i en tornkropp. Från en gemensam vestibul i bottenvåningen kommer man genom skilda trappor för barn och vuxna upp till huvudvåningen i överplanet. Planlösningen är i stort sett tillfredsställande. Särskilt den centrala hissen och trappförbindelsen är ett lyckligt grepp, dock saknar hissen förbindelse med galleriet. Förläggningen av vandringsbiblioteksavdelningen två trappor upp är ej lämplig. Byggnadens yttre utformning är god och väl lämpad för platsen.

Förslaget torde ställa sig tämligen dyrbart.

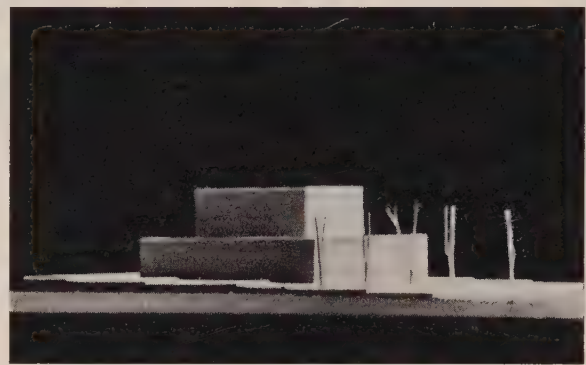
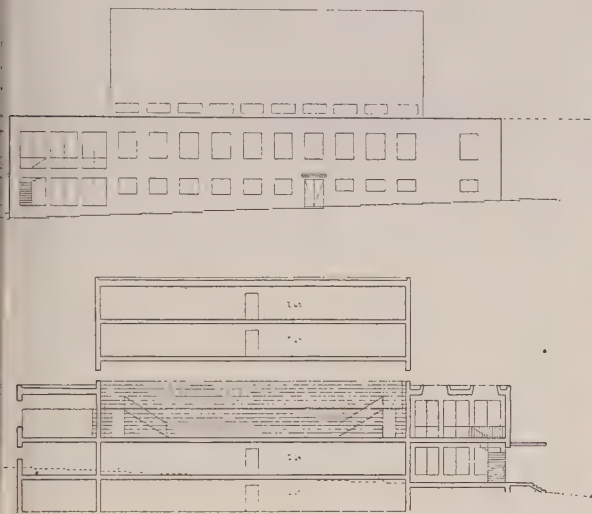

Planer till förslag »Treöringen»: Plan av entréväning, biblioteks-
våning och våning 2 tr

T. v: Fasad mot Hamngatan och längdsektion genom byggnaden.
Skala 1:600

Nedan: Modellfoto

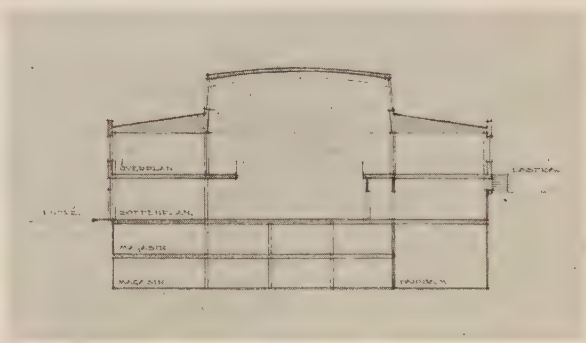

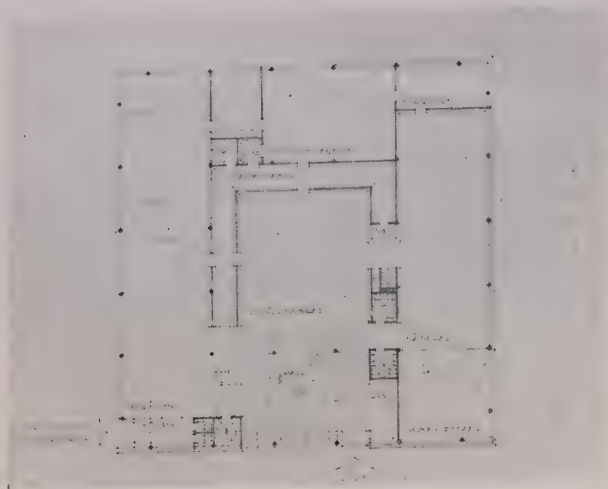
INKÖP 1 000 kr
Nr XVII »Bok vid bok» av arkitekt Sven Berg, Stock-
holm

T. h: Fasad mot söder och sektion till förslag »Bok vid bok»
Skala 1:600

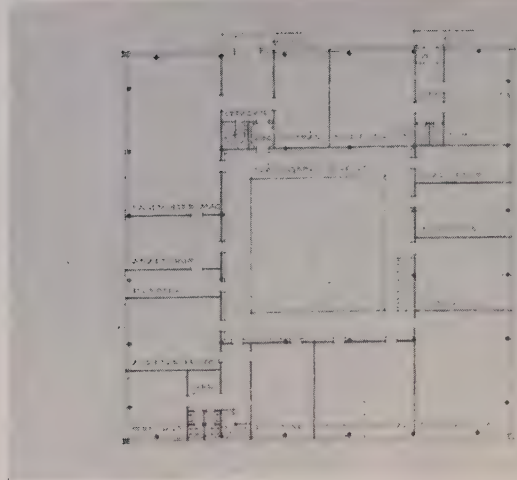
Prisnämndens utlåtande:

Genom att byggnaden dragits in relativt långt från Rådhusgatan har den här befintliga vegetationen sparats och biblioteket fått ett friare läge omgivet av grönska. Förslaget utvisar en bottenplanslösning med huvudsakligen symmetrisk utformning samt skilda ingångar för vuxna och barn. Utformningen av den gemensamma disken är ej helt lyckad. Barnavdelningens entrérum är alltför trångt. Genom att utlåningssalens galleri samtidigt fått tjänstgöra som förbindelsegång för övre våningens lokaler, har planlösningen blivit koncentrerad. Kombinationen av galleri och passage är dock en diskutabel anordning. Den stora kupolen över utlåningssalen är dyrbar och ur utseendesynpunkt knappast lycklig. Förslaget synes relativt kostnadskrävande. Detta förklaras delvis av de stora magasinstrymmena och framför allt av kupolen.

Förslag »Bok vid bok»: Plan av bottenvåning och våning 1
Skala 1:600

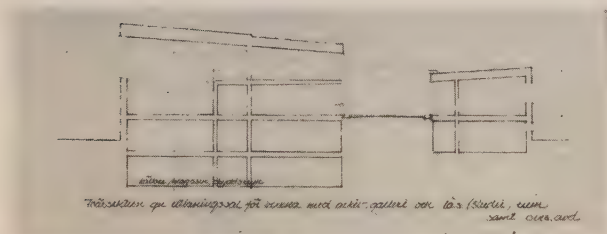
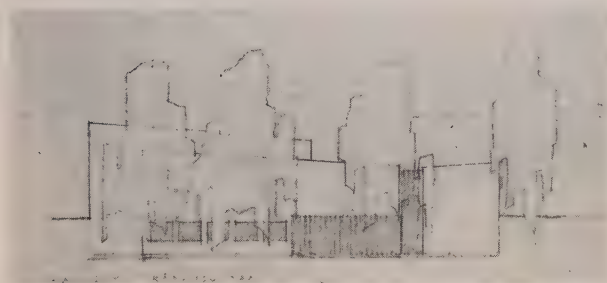
INKÖP 1 000 kr

Nr XXXV »Mr Greene» av arkitekt Bertil Engstrand,
Lindholmen

Prisnämndens utlåtande:

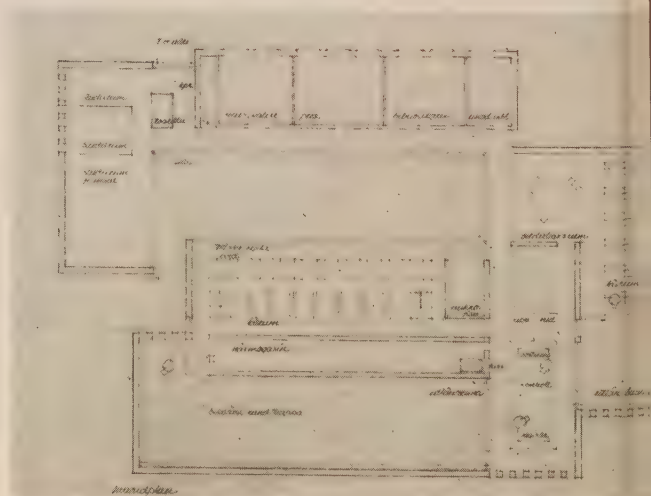
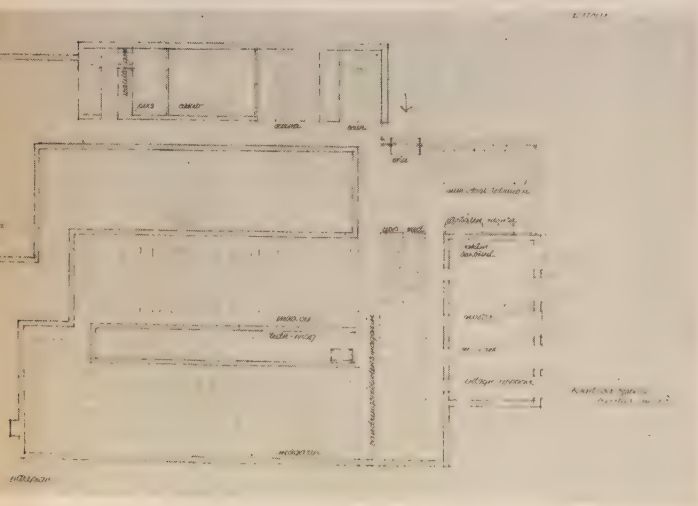
Förslaget är rätt flyktigt studerat, bl. a. saknas källarplan. Planlösningen är i stort sett godtagbar, men arbetsrummen äro ej sammanhållna. Dessutom är köpprummets förlängning ej tillfredsställande samt forskarummens och facksalarnas anslutning till galleriet tveksam (jämför förslaget under motto »Bok vid bok», nr XVII).

Såväl anläggnings- som driftskostnader torde ställa sig relativt höga.

T. v: Fasad mot Rådhusgatan och tvärsektion genom byggnaden

Nedan: Plan av entréväning och plan av biblioteksvåning. Skala 1:600

OBELÖNAT
Nr I »Enhet»

Prisnämndens utlåtande:

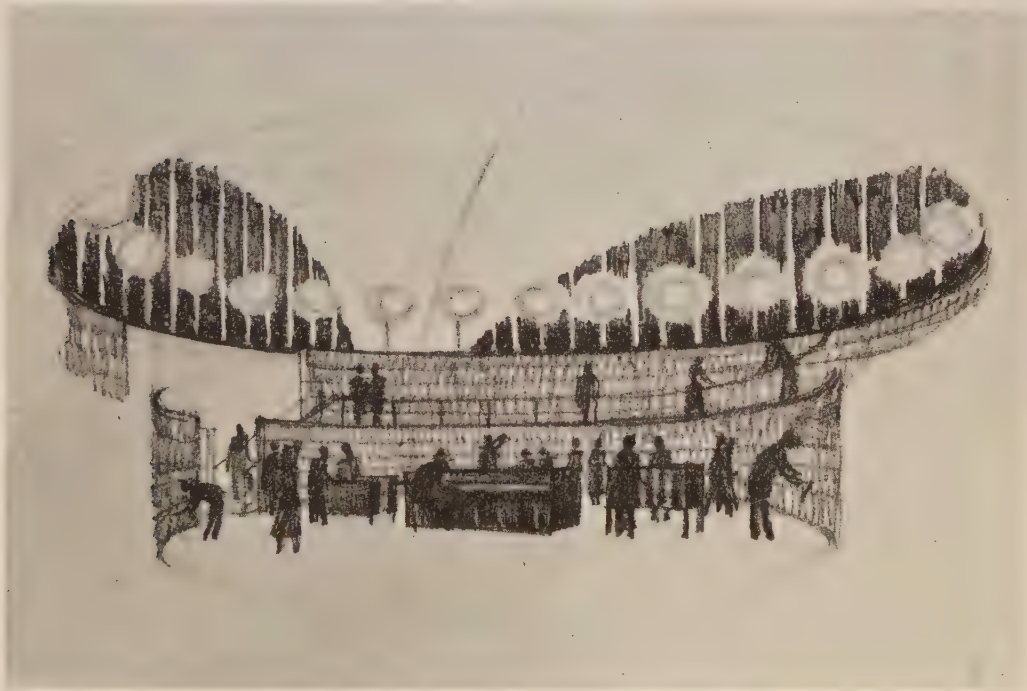
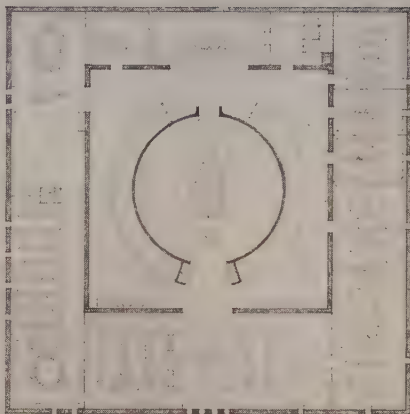
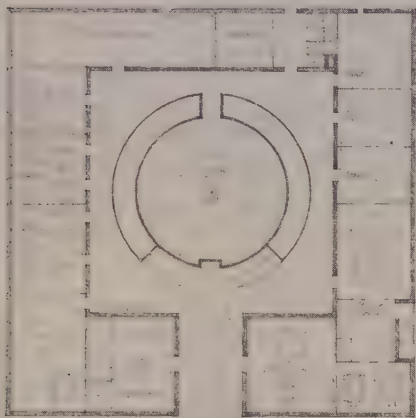
Den koncentrerade byggnadskroppen har fått en god placering på tomten.

Anordningen med ramper i stället för trappor upp till utlåningsavdelningen är originell och verkkningsfull men dock ej helt lämplig och dessutom utrymmeskrävande. Personalens arbetsrum illa belysta och rummens inbördes placering ej god. Hissen olämpligt placerad och når ej heller galleriet.

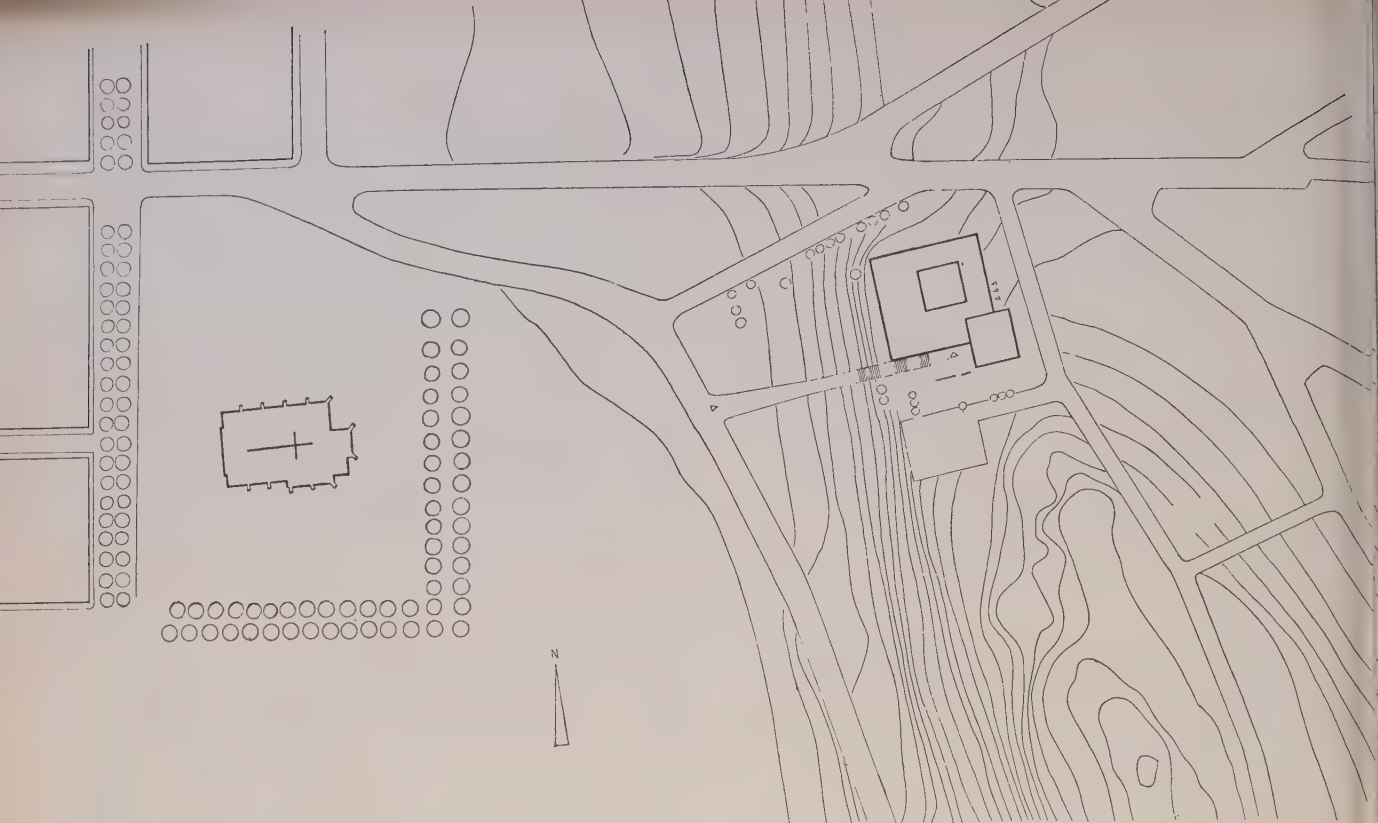
Den yttre utformningen ansträngd och med en dyrbar kupol.

T. h: Perspektiv av förslag »Enhet»

Nedan: Plan av bottenvåning och plan av övervåning. Skala 1:600

Förslag »Enhet»: Interiörperspektiv av utlåningssalen

TÄVLINGEN OM BIBLIOTEK I VÄXJÖ

DK 727.8 (485 Växjö)

Landsbiblioteket skall inrymma det nuvarande stifts- och läroverksbibliotekets samt stadsbibliotekets samlingar jämte lokaler för studieverksamheten. Möjligheter till eventuellt behövlig utvidgning av lokalerna skola angivas i förslaget. Byggnaden skall för-

läggas i kv. Östregård vid det grönområde, som skiljer centrala stadsdelen från östra stadsdelen och som ursprungligen varit Växjö kulturcentrum. I kv. Östregård ligger den gård å vars ägor östra stadsdelen uppstått. De befintliga byggnaderna avses att rivas.

Ur prisnämndens allmänna utlåtande:

Prisnämnden har funnit att placeringen av byggnaden på tomtens högt belägna, östra del synes ge de bästa förutsättningarna att naturligt och vackert infoga byggnad och park i stadsbilden. Detta förhållande anser prisnämnden vara av utslagsgivande betydelse med hänsyn till de höga arkitektoniska krav som bör ställas på en biblioteksbyggnad av ifrågakvarande art samt med hänsyn till att byggnaden ingår som en integrerande del av stadens gamla kulturcentrum.

Prisnämnden vill uttala som sin mening att tävlingsuppgiften erbjudit stora svårigheter, vilket också tävlingsresultatet givit belägg för. Terrängens stigning, önskemålet att i möjligaste mån bevara tomtens, av det vackra trädbeståndet givna karaktär, ställt gentemot den i programmet givna storleken på byggnaden, samt grannskapet till den i sammanhanget främmande bebyggelsen i kvarteret Sigfridshäll, ha i hög grad komplicerat uppgiften.

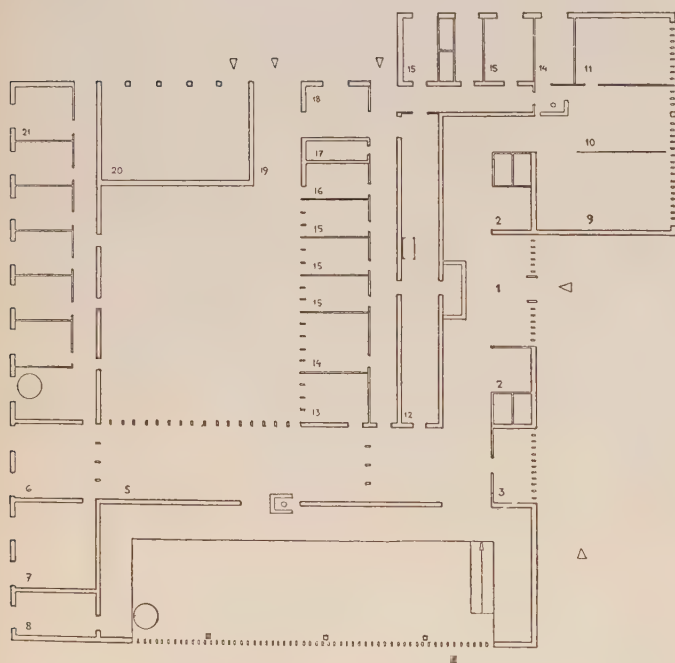
1:STA PRIS 6 000 kr

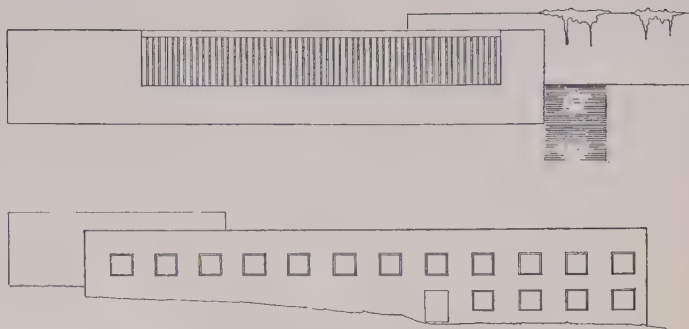
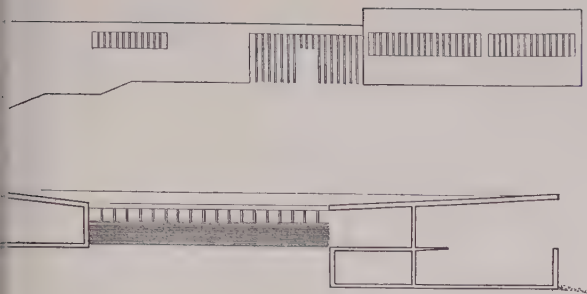
Nr 47 »Corpus» av teknolog Erik Uluots, Stockholm

Vinjetten: Situationsplan till förslag »Corpus». Skala 1:3000

T. v: Plan av bottenvåning. Skala 1:600

1. Huvudentré, 2. Kapprum, 3. Visningsrum, 4. Utlåningssal vuxna, 5. Läsesal vuxna, 6. Tidskriftsrum, 7. Smålandsrum, 8. Diskofilrum, 9. Utlåningssal barn, 10. Läsesal barn, 11. Sagorum, 12. Närmagasin, 13. Forskarrum, 14. Bibliotekarie, 15. Arbetsrum för personalen, 16. Fotorum, 17. Arkiv, 18. Vaktmästare och uppackning, 19. Garage för bokbuss, 20. Bokbinderi, 21. Studierum.

Prisnämndens utlåtande:

Byggnaden har på ett naturligt sätt förlagts till mittpartiet av tomtens högre, östra del, vilket som en följd av byggnadens planform medfört en viss omformning av terrängen. Genom sin placering samt enkla och välproportionerade form hävdar sig byggnaden väl och samverkar förtjänstfullt med omgivningen. Entrén nås via terrängtrappor längs sydfasaden. Man kan dock ifrågasätta, om den icke fått ett något undanskymt läge. Planen utmärkes av en klar och behagfull, och i huvudsak välfungerande rumsgruppering, med intressanta utblickar mot en inre sluten gård och mot det vida perspektivet västerut. Bland detaljer, som utan större ingrepp torde kunna omarbetas, kan nämnas frånvaron av vindfång i entrén mitt för expeditjonsdisken, den mindre väl lösta passagen till barnavdelningen, anordningen med enbart högsittande fönster i tjänsterummen, det onödigt breda närmagasinet, vars golvyta med fördel delvis borde läggas till entréhallen samt bristen på översyn från bibliotekariens plats av utlåningssalens inre nedre del. Fasaderna, ehuru något summariskt framställda, äro skickligt komponerade. Dock kan den konsekvent genomförda slutenheten ifrågasättas med hänsyn till byggnadens uppgift. Byggnadsvolymen är stor, men torde kunna minskas, då flera utrymmen ha golvytor, som överstiga de i programmet begärda.

Ovan: Fasader och sektion till förslag »Corpus». Skala 1:600

Prisnämnden utgjordes av arkitekt SAR Yngve Ahlbom, Stockholm, domprost Ivar Hylander, Växjö, länsarkitekt Hans Lindén, Växjö, och arkitekt SAR Jan Wallinder, Göteborg.

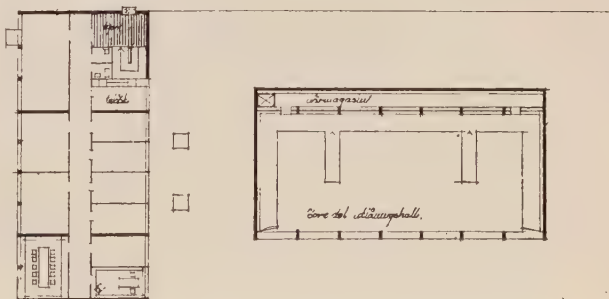
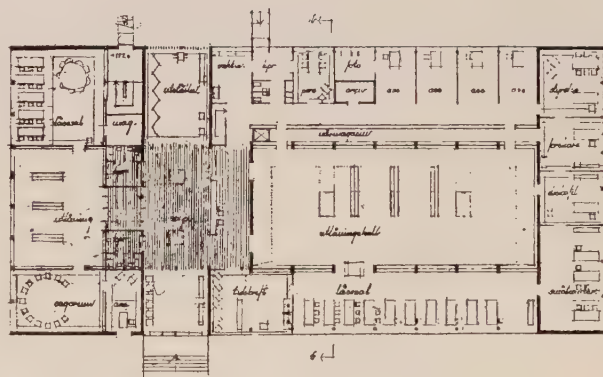
2: DRA PRIS 4 000 kr

Nr 49 »Simon» av arkitekter SAR Göte Lundström och Gunnar Nordström, Stockholm

Prisnämndens utlåtande:

Förslagsställaren är en av de få, som förlagt byggnaden till tomtens sydöstra, högst belägna del. Härigenom har tomtens skönhetsvärden i största utsträckning kunnat bevaras. Byggnadens placering är naturlig i terrängen, samtidigt som den frigör sig från den industri-betonade bebyggelsen norr om tomt. Dock presenterar sig byggnaden härigenom mindre väl från väster. Tillfarterna äro lättfunna och parkeringsmöjligheter finnas. Planlösningen är klar och redig. Entrén är gemensam för barn och vuxna samt rymligt och överskådligt ordnad. En invändning, som kan göras, är att utblicken mot väster från entré och utlåningsrum spärras av de till västgaveln förlagda specialrummen. Det hade måhända varit lämpligare att placera läsrummet öppet mot utlåningshallen. Studierummen äro förlagda i tr. upp i byggnadens östra del där de bilda en byggnadsvolym, som dock ej på ett övertygande sätt samordnas med byggnadskroppen i övrigt. Fasaderna ha en god och lugn karaktär.

Byggnadsvolymen är låg.

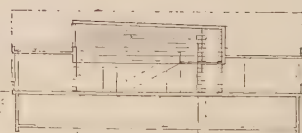
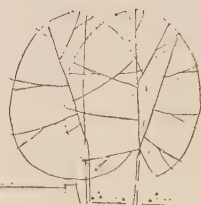
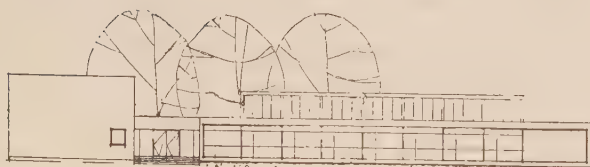
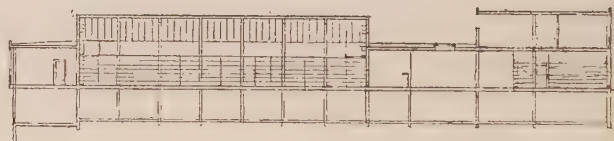
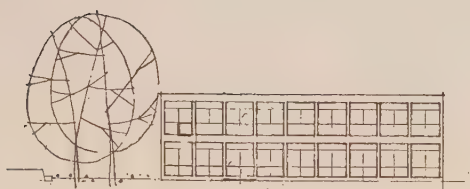

T. h: Plan av bottenvåning och plan av övervåning till förslag »Simon» Skala 1:600

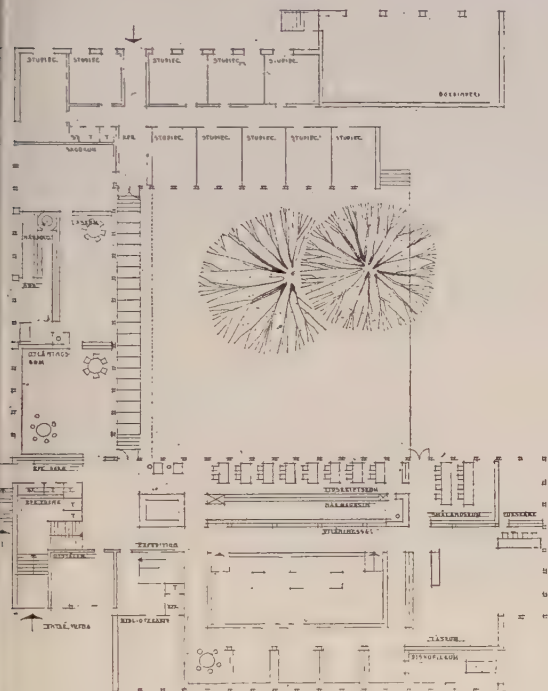
Ovan: Situationsplan till förslag »Simon». Skala 1:3000

Nedan: Fasader och sektioner till förslag »Simon». Skala 1:600

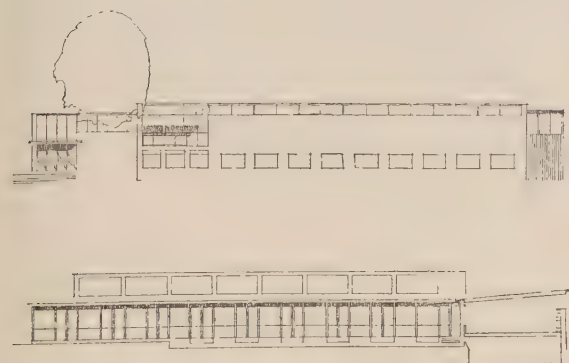
NR 23 »OWL« av arkitekt SAR Hans Regnér, Enskede

Förslagsställaren har valt en placering på tomten i dess östra del, som är av intresse, med byggnaderna placerade kring en mot söder öppen gård, där de två stora ändarna få kvarbliva. Genom att terrängen söder om gårdens stiger tämligen kraftigt, minskas dock värdet av gårdens orientering. Allmänheten har genom förslaget utformning av fasaderna ingen större möjlighet tillgodogöra sig utsikten västerut. Entréförhållandena äro icke tillfredsställande lösta med bl. a. tränga kapprum. Bibliotekarien sitter ganska isolerad. Planlösningen är f. ö. redig och klar och motsvaras av, särskilt vad gårdssidan beträffar, förtjänstfullt komponerade fasader och en harmonisk uppdelning av byggnadens volymer. Västfasadens utformning korresponderar icke övertygande med planen. Byggnaden har låg byggnadskub.

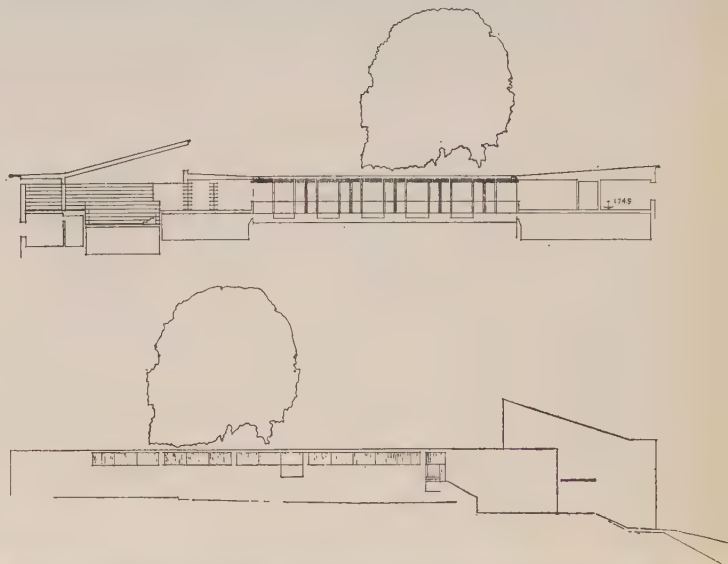
Nedan: Fasader. Skala 1:600

T. h: Exteriörperspektiv

Ovan: Situationsplan till förslag »OWL». Skala 1:2000

Nedan: Sektion och fasad. Skala 1:600

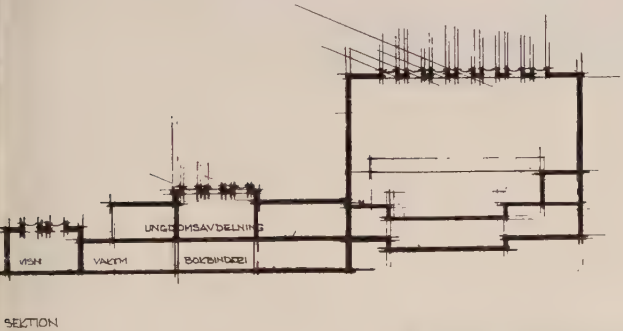
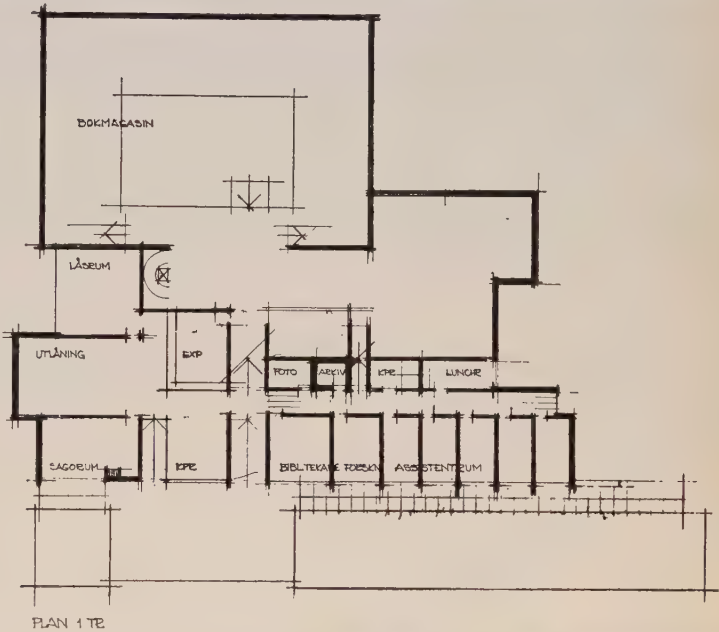
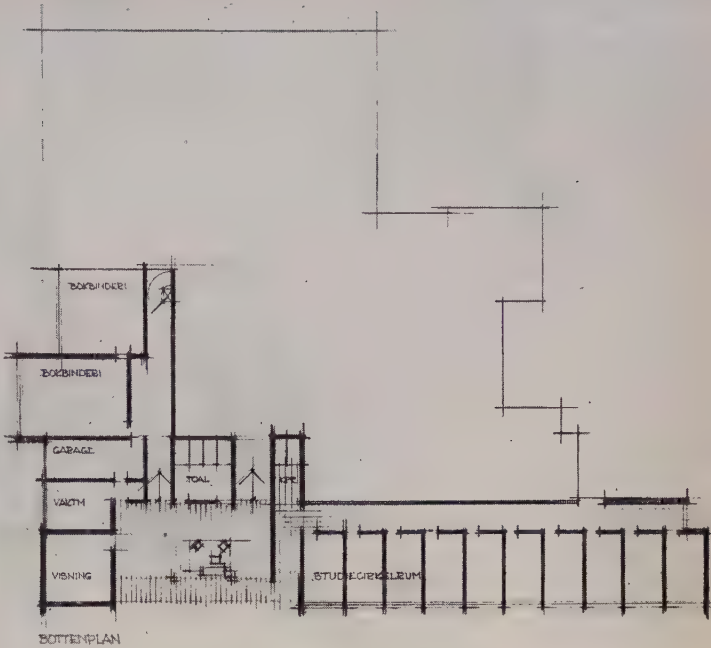
Pris 1 000 kr
Tr 3 »Ex» av arkitekt SAR Reed Andersson och arkitekt Olavi Manninen, Jönköping

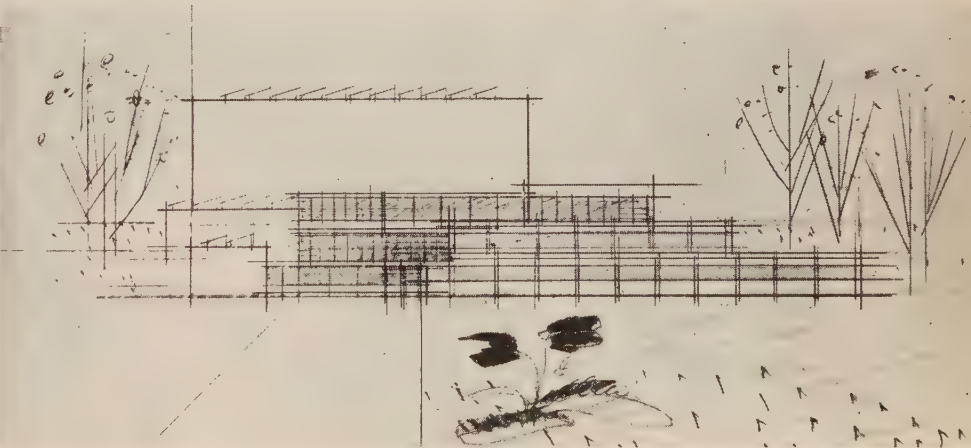
Ovan: Situationsplan till förslag »Ex». Skala 1:2000

Prisnämndens utlåtande:

Förslaget är mycket intressant men summariskt redovisat.
 Byggnaden har förlagts till tomtens mitt och höjer sig i terrasser som accentuera terrängens stigning. Den högst belägna byggnadskroppen, stora utlåningshallen, höjer sig över de mindre var och en för sig framträdande enheterna på ett självklart vis.
 Fasaderna äro, ehuru ytterst skissmässigt framställda, väl komponerade.
 Tüllbyggnadsmöjligheterna äro goda.
 Byggnadsvolymen är stor.

Ovan t. h: Plan av bottenvåning och våning 1 tr.
 Ovan: Sektion genom byggnaden. Skala 1:600

T. h: Entréfasad

KUNGL. SKOGSHÖGSKOLANS BIBLIOTEK

Arkitekt SAR Gunnar Forszén

DK 427.8:027.7 (485 Stockholm)

Som ett led i Kungl. Skogshögskolans upprustning har under år 1954 uppförts en nybyggnad för Skogshögskolans bibliotek i nära anslutning till den gamla huvudbyggnaden. Denna senare, en solid skapelse i mörkviolett tegel och granit av år 1914, dominerar med sin tunga massa hela det omgivande Djurgårdsskapskapet med dess mjuka grässlutningar och storvuxna ekar.

Biblioteksbyggnaden omgärdar tillsammans med huvudbyggnaden och det nyligen uppförda elevhemmet ett litet gräsbevuxet torg med några av de ståtligaste ekarna som staffage. Biblioteket ligger vid kanten av en brant sluttning och har därigenom fått en stark asymmetrisk sektion med en tvåvånings och en fyrvånings långsida.

Då det inte var möjligt att använda samma sorts

fasadtegel som i den gamla byggnaden har biblioteket givits en från denna helt avvikande karaktär med starkt upplösta långfasader och nästan ogenombrutna gavelskivor. Mellan långsidornas tegelpelare ligga fönster och vitputsade bröstvärn tillbakadragna.

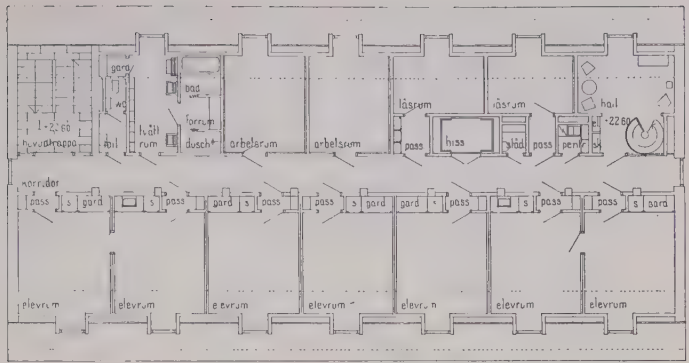
Byggnadens plan är dikterad av önskemålet att er-hålla stora sammanhängande bokmagasin och att placera all teknisk service som hissar, interna trappor, toiletter etc. mellan allmänhetens och bibliotekspersonalens utrymmen.

Bottenvåningen fylls helt av lokaler för bibliotekets expedition, lärum och arbetsrum för bibliotekarie och assistenter. Ett större rum användes tills vidare som Högskolans konferensrum och bildar en utvidgningsreserv för läsesalen.

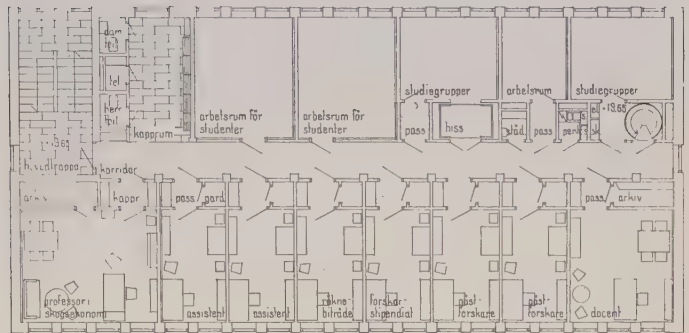
I de båda nedre våningarna, som ligga halvt under mark, finnas bokmagasin och arbetslokaler för bokbinderi, fotografering etc. Våningen i tr. upp dispo-

Vinjetten: Fasad mot Kungl. Skogshögskolans gård och park. Till vänster skymtar huvudentréns skärmtak. Foto: S Sundahl

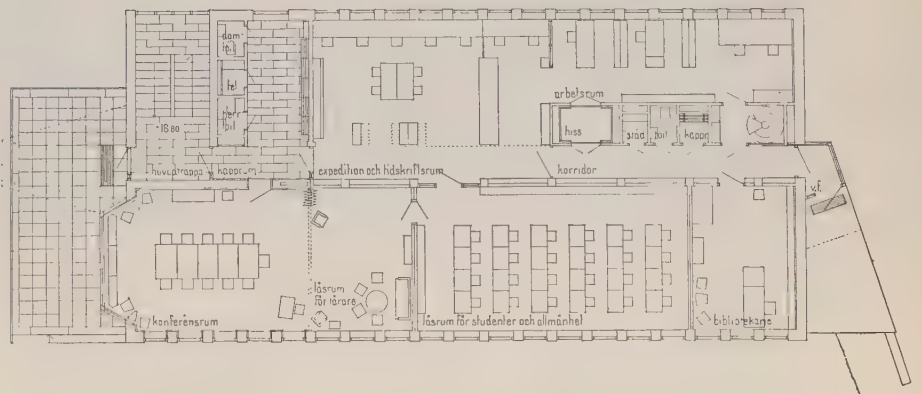
Plan av våningen 2 tr.

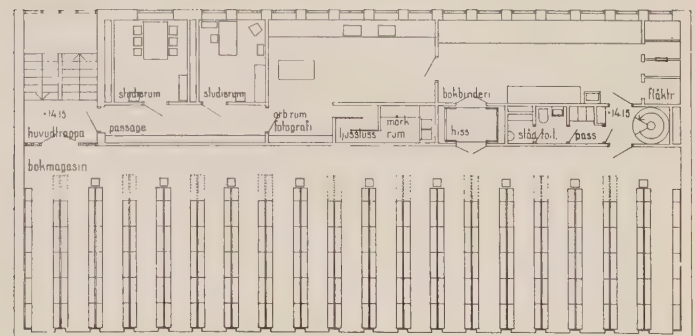
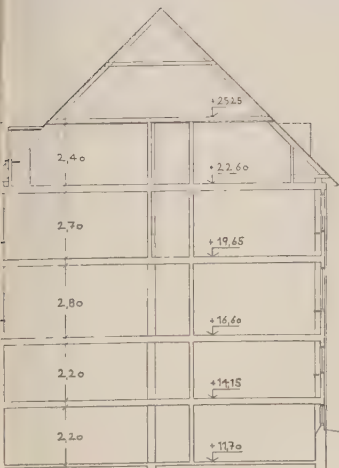
Plan av våningen 1 tr.

Plan av bottenvåningen

Nedan: Sektion

Ovan: Plan av övre souterrainvåningen. Skala 1:300

T. v: Fasad mot Kungl. Skogshögskolans gård. Till höger
ligger Kungl. Skogshögskolans huvudbyggnad
Foto: S Sundahl

Nedan: Interiör från låneexpeditionen. Till vänster i fon-
den insyn genom glasvägg till arbetsrum. Längst till
höger inblick i läsesalen genom den öppna dörren
Foto: S Sundahl

fasad mot öster. Foto: Lennart Olson

deras helt av Skogshögskolans institution för Skogs-
ekonomi. I vindsvåningen inrymmer ett antal bostads-
rum för studenter och assistenter.

För att erhålla största möjliga rörelsefrihet i plan-
lösningen har den inre bärande konstruktionen redu-
cerats till en rad betongpelare. Fasadmurarna äro
alltså rena tegelkonstruktioner.

I huvudtrapphusets fasadtegelmurning har skulp-
ören Elis Eriksson för det ytterligt knappt tillmätta
konstanslaget utfört en bearbetning av tegelmaterialet
när leran ännu var våt, varefter teglen bränts i
ordning. Hans komposition framställer i ab-

strakt formgivning motiv från skogens insektsvärld.
Arkitekt för nybyggnaden har varit undertecknad.

Gunnar Forszén

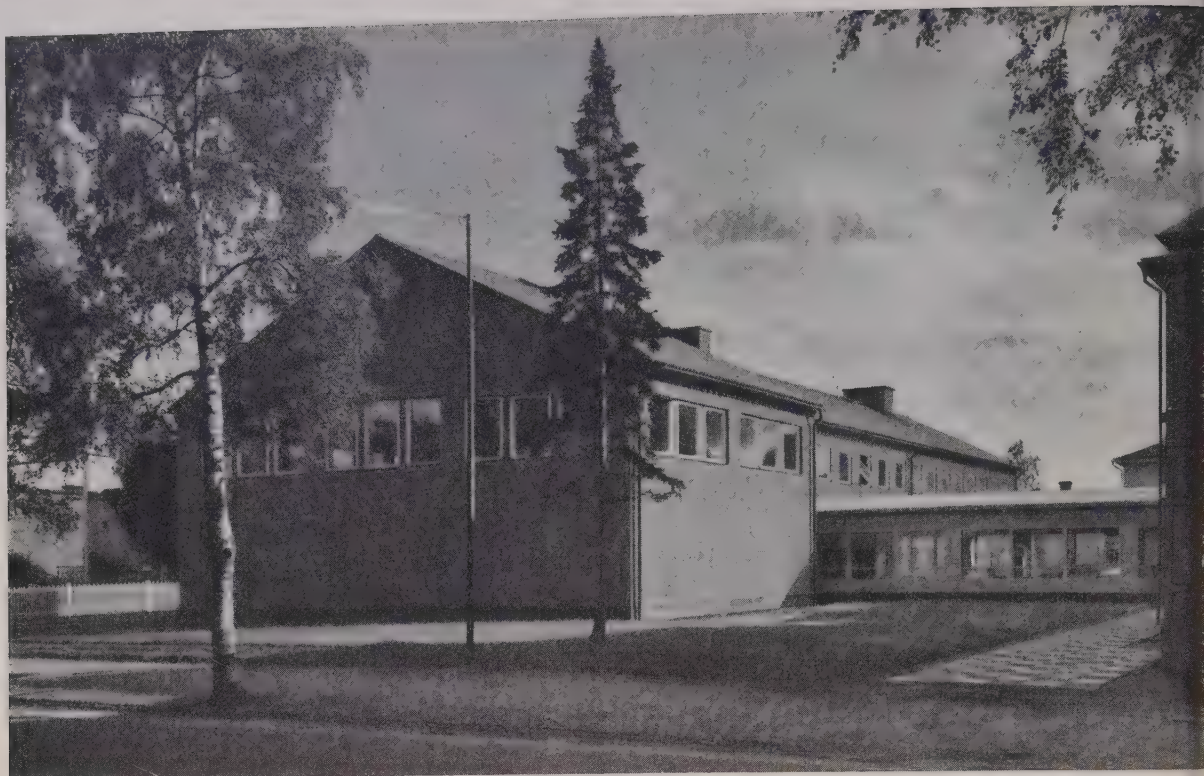
Konsulter:

Byggnadskonstr.: Ing.firman Jacobson & Wid-
mark AB.

Värme, ventilation och sanitet: Karl G Eklunds
Ingenjörbyrå.

Elektr. anläggning: K Byggnadsstyrelsens el.-tek-
niska avdelning.

Utförande: K Byggnadsstyrelsens egen-regi-avdel-
ning.

STADSBIBLIOTEK I UMEÅ

Arkitekt SAR Kjell Wretling

DK 727.8 (485 Umeå)

Byggnaden inrymmer förutom Umeå stadsbibliotek och länets centralbibliotek även det s. k. femte exemplaret av allt svenskt tryck samt Vetenskapliga biblioteket i Umeå. Den innehåller sålunda väsentligt mer än ett normalt stadsbibliotek i en provinsstad.

För ett stort bibliotek i en liten stad bör den blivande driftsekonomien tillmätas mycket stor betydelse vid planläggningen. Det måste vara möjligt att lätt avpassa personalstyrkan efter besöksfrekvensens variationer utan att inskränka på tiderna för öppethållandet. Detta har här uppnåtts genom placering av alla allmänna bibliotekslokaler i samma plan och med goda förbindelser med varandra. I den centrala lånedisken sker registrering av alla lån, alltså även från ungdomsavdelningen. Hela biblioteket kan, om så skulle behövas vid något enstaka tillfälle, hjälpligt hållas öppet av en enda tjänstgörande, som från utlåningsdisken kan överblicka entrén med tidningshallen, har insyn till utlåningshall och ungdomsavdelning och har nära till den stora läsesalen. Stadsbibliotekarien Sven-Ola Hellmér, som varit en högst värdefull rådgivare i bibliotekstekniska problem, beräknar att genom planlösningen och de rationaliseringar i utlåningstekniken som skett i det närmaste två arbetskrafter ha inbesparats vid jämförelse med förläggning i två plan.

Byggnaden har en central entréhall, som samman-

binder två parallella byggnadskroppar, av vilka den ena inrymmer egentliga bibliotekslokaler och den andra studierum, kapprum och bokbinderi. Flyglarna har goda tillbyggnadsmöjligheter mot söder och även mot norr beträffande studierumsflygeln, varefter en planerad utställningslokal kommer att uppföras inom den närmaste framtiden, när en befintlig gammal byggnad intill hunnit rivas.

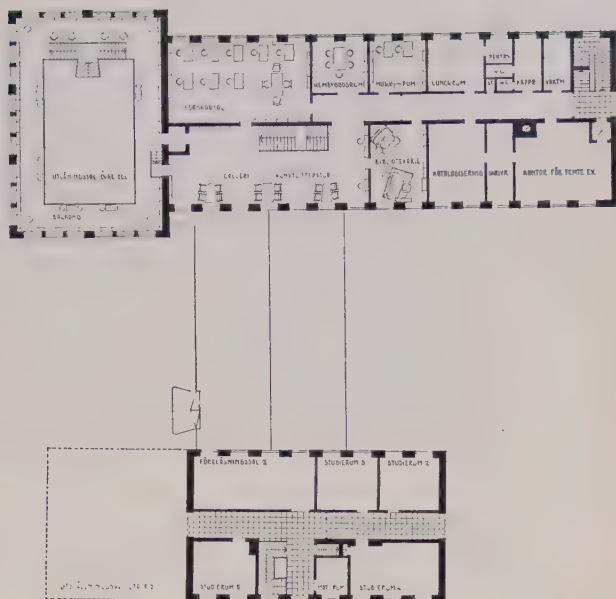
Den centrala entréhallen är ljus och luftig med fasta stora blomlådor invid fönsterväggarna och användes även såsom tidningsläsesal, där tobaksrökning tillåtes.

Källaren innehåller skyddsrum, pannrum med biutrymmen, ett sagorum samt i övrigt bokmagasin med en sammanlagd hylllängd av ca 6 500 meter. De allmänna bibliotekslokalerna i bottenvåningen och våningen i tr. ha en hylllängd av ca 1 300 meter.

Utlåningshallen för vuxna är utförd på det rätt vanliga sättet med närmagasin runt om i bottenplanet och ett övre plan »balkong» ovanpå närmagasinen. Genom att göra höjden å närmagasinen så låg som möjligt har gott samband i rumsverkan mellan hallens två plan eftersträfvats.

Byggnaden är uppförd med grundmurar och bjälklag av betong samt bärande väggar av tegel. Fasaderna äro av grovsandat, djuprött tegel. Invändiga väggytor i entréhall, kapprum, utlåningshall och galleri äro av finsandat rött tegel. Övriga invändiga väggar äro putsade. I rum med tegelväggar äro taken

Vinjetten: Entréfasaden mot Kungsgatan. Foto: B Ekholtz

anelade med breda, specialprofilerade och laserade
brulister med underifrån ej synliga springor samt
genullsmatta ovanpå. Dessa tak giva en utmärkt bra
akustik åt rummen.

Byggnaden blev färdig i augusti 1954. Den konst-
närliga utsmyckningen är dock ej utförd ännu.

Trädgårdsanläggningen har projekterats av träd-
gårdsarkitekten FST Walter Bauer, Stockholm.

Övan: Planer. Skala 1:600

Nedan: Interiör av utlåningssalen. Foto: B Ekholtz

Inredningar och möbler ha i samarbete med stadsbibliotekarie Hellmér och arkitekten ritats av arkitekten SIR Gustaf Berglund, Stockholm. Möbelytyger och mattor ha till största delen levererats av Alice Lund, Borlänge, och gardiner i allmänna bibliotekslökalen av Susan Gröndal, Stockholm.

Byggnadskonstruktioner ha utförts av Bjurströms geotekniska byrå, Stockholm, konstruktioner för värme, sanitet och ventilation av Sixten Larssons konstruktionsbyrå, Umeå, och elektriska konstruktioner av Västerbottens Läns Elektriska förening, Umeå. Huset har uppförts av byggnadsingenjören Olaus Forsberg, Umeå. Joh. Jonsson & Co, Umeå har installerat värme och sanitet.

På arkitektkontoret har arkitekten Preben Birkman varit min medarbetare för skisser och huvudritningar och ingenjören Holger Forsman medverkat vid arbetsritningarnas upprättande. Kontrollant av byggnadsarbetena har varit byggnadsingenjören P A Tellhammar, Umeå.

Kjell Wretling

Ovan t. v: Fasad mot söder

T. v: Interiör av galleriet med konstilliteratur

Nedan: Utlåningsdisken och entréhallen

Foto: B Ekholtz

som på eget initiativ försök-
 överskottet av sin befolkning och
 industrier i de sekundära stadsde-
 na på rena landsbygden, är ett exem-
 som tyder på nödvändigheten av
 planering. Flera länder ha redan
 äro i färd med att utarbета sådana
 teralplaner. I Holland finnes ett ar-
 bergan med uppgift att till en central
 alla alla uppgifter om utnyttjandet
 landets marker och att samordna ar-
 inom de myndigheter på landsbyg-
 som äro sysselsatta med regional-
 ter. På Island har man likaledes bör-
 utarbета en nationalplan, och Polen
 ha gjort goda framsteg i förverk-
 andet av den plan, som uppgjordes
 kriget.

med trångboddheten sammanhäng-
 frågorna hade redan tidigare åt-
 stone delvis diskuterats under debat-
 om omflyttning av hyresgäster i
 ermåliga bostadskvarter. Under de
 satta förhandlingarna visade det sig,
 man med begreppet trångboddhet
 made olika saker i skilda länder, var-
 det beslöts att tillsätta en kommitté
 en organisationen för att samordna
 minologin.

land de resolutioner, som kongressen
 og genom votering, fanns även en
 mmodation till vissa länder att ut-
 eta nationalplaner för markutnytt-
 get och att aktivera det internatio-
 na samarbetet på detta område. Lika-
 des beslöts att skapa ett centrum för
 onala studier — för närvarande för-
 till England — i syfte att centrali-
 ta de arbeten, som sammanhånga med
 nering och utveckling av markområ-
 (såväl i städer som i otillräckligt
 byttjade områden).

protokollen från kongressförhandling-
 na, vilka inom kort komma att utgivas,
 behålla fullständigare upplysningar om
 resultat, som nåddes under arbetena
 denna mycket lyckade kongress.

den kongress-salarna hade anordnats en
 ifällning, som visade de senaste eng-
 ta resultaten inom bostadsbyggandet.
 som utflykter bereddes deltagarna
 fälle att besöka de större städerna i

Skottland. Efter förhandlingarna avslu-
 tande företogs även utfärder i skotska
 högländerna.

Innan kongressen upplöstes, valdes till
 ny ordförande Eric Rolfsen, den väl-
 kände chefen för Oslos stadsplanekontor.
 Den nuvarande ordföranden L S Sche-
 fer utnämndes till hedersledamot.

Det bestämdes, att nästa kongress
 skulle äga rum i Wien 1956.

André Schimmerling

DIVERSE

Sovjetarkitekter i skottgluggen

I början av detta år riktade kommu-
 nistpartiets sekreterare, Nikita Chrus-
 tjev, mycket häftiga angrepp mot de
 ryska arkitekterna och byggmästarna,
 som bland annat beskyldes för ett orim-
 ligt slöseri med allmänna medel. Inte
 långt därefter sammankallades eliten av
 ryskt byggnadsfolk till en konferens med
 ministerrådet i Moskva. Referaten från
 denna konferens avslöjar en rad väsent-
 liga brister inom rysk byggnadsverk-
 samhet, särdeles sådana, som orimligt
 fördyrar byggnadskostnaderna och onö-
 digt förlänger byggnadstiden.

Trots detta kunde konferensen i sin
 resolution änå se tillbaka på en omfat-
 tande byggnadsproduktion sedan krigs-
 slutet: 8 000 större statliga industriföre-
 tag, 200 miljoner kvadratmeter bostads-
 yta i tätorterna och 4,5 miljoner gårdar
 på landsbygden. Omdömet blev ändå
 att byggnadsverksamheten hade dragit
 för stora kostnader, gått långsammare
 än nödvändigt och ofta inte höll måttet
 i kvalitativt hänseende.

Kritiken beträffande bostadslägenhe-
 terna gällde framför allt bristfällig ljud-
 isolering och undermålig sanitärteknisk
 installation. Det händer inte sällan att
 bostadshus överlämnas innan ännu in-
 dragning av vatten och avlopp är full-
 bordad.

Största ansvaret för de uppdrivna
 byggnadskostnaderna ålade konferensen
 arkitekterna. För att bygga bra och bil-
 ligt fordras först och främst goda rit-
 ningar men i detta avseende är bristerna
 skriande, heter det. »För närvarande
 motsvarar många projekt inte rimliga
 räntabilitetskrav, ger ej möjligheter till
 industriella byggnadsmetoder och förut-
 sätter inte utnyttjandet av monterings-
 färdiga konstruktioner. Ofta händer att
 den tekniska beskrivningen inte kommer
 i rätt tid till byggena eller att ritning-
 arna inte är kompletta.»

Arkitekterna får vidare besked om att
 de i allt för ringa grad ägnat sig åt att
 få fram standardtyper och icke använt
 sig av rationella byggnadskonstrukti-
 oner.

»Vid projekteringen av bostadshus och
 offentliga byggnader är det många ar-
 kitekter som alldeles otillräckligt ägnar
 uppmärksamheten åt ekonomin och den
 inre planeringen av hus och lägenheter,
 bortser från nödvändigheten av att göra
 det bekvämt för de blivande hyresgäs-
 terna och gör sig skyldiga till slöseri
 i sin strävan efter rent yttre effekter då
 de går in för väldiga, helt omotiverade

utgifter för den dekorativa utformningen
 av fasaden.»

En rad av våra arkitekter har miss-
 förstått det sovjetiska stadsbyggets upp-
 gifter, heter det sedan, och ägnar sin
 huvudsakliga uppmärksamhet åt den
 yttre utformningen av huvudgator och
 torg. I några städer observeras en strä-
 van att bygga bostadshus i skyskrapestil,
 i stället för de ekonomiskt fördelakti-
 gaste 4- och 5-våningshusen (i större stä-
 der 7- och 8-våningshus) medan man å
 andra sidan uppför en massa 1- och 2-
 våningshus, vilka kommer staden att
 svälla ut över alla gränser.

Det måste bli ett slut på detta slöseri
 med statens medel, framhåller resolutio-
 nen: »Arkitekterna måste i grunden
 lägga om sitt arbete, förbättra kvalitén
 på byggnadsprojekteringen och stads-
 planeringarna, rikta en alldeles särskild
 uppmärksamhet på kostnadsfrågorna och
 höja kvalitén på bostadshus och in-
 dustribyggen.»

Något som i allra högsta grad bidra-
 git till de allt för höga byggnadskostna-
 derna är byggnadsproduktionens admi-
 nistrativa överbelastning. I »Pravda» av
 den 9 januari lämnas en skildring av för-
 hållandena i Stalingrad.

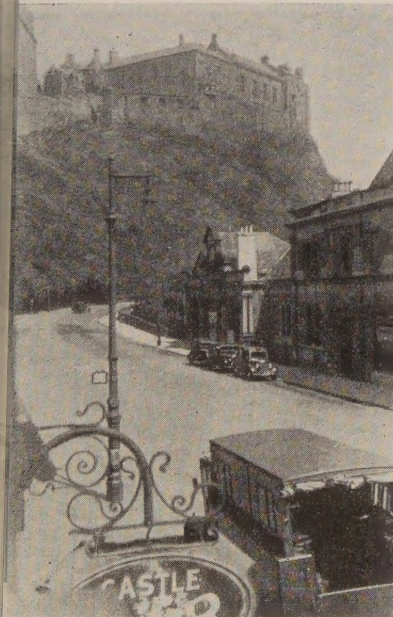
Det tycks som om man har en rad
 småföretagare att dras med inom rysk
 byggnadsverksamhet. Jämsides med de
 större, väl utrustade byggnadstrusterna
 finns nämligen också ett trettiotal
 smärre byggnadsföretag, »som arbetar
 dåligt och med stora förluster». Som
 exempel anföres ett sådant företag, som
 lyckats åstadkomma en förlust på hela
 6 miljoner på ett bygge som totalt kost-
 tade 24 miljoner rubel. Förhållandena är
 mer eller mindre likartade vad de övriga
 småföretagen anbelangar, heter det. Or-
 saken är inte minst den väldiga apparat
 de håller sig med i förhållande till verk-
 samhetens proportioner. Vid nämnda
 bygge arbetade 150 byggnadsarbetare
 medan tjänstemannapersonalen räknade
 43 man. Ett annat företag håller sig med
 20 tjänstemän på 43 arbetare, ett tredje
 32 tjänstemän på 50 arbetare osv.

Sören Hellström

»Hur kan någon påstå att min arkitektur saknar
 stil? I dessa byggnader har jag ju använt fem stilar.»

(Ur »Krokodil»)

DIMENSIONERING AV SOPRUM OCH SOPNISCHLUCKOR

Byggstandardiseringens specialkommitté 842 Sopkärll har utarbetat dels ett förslag till byggrekommendation för dimensionering av soprum, dels ett förslag till svensk standard för sopnischluckor. Förslagen offentliggörs härmed för offentlig kritik.

Förslag till dimensionering av soprum

Denna rekommendation avser soprum och sopnisch för sopkärll enligt svensk standard (SMS 1578). Då sopornas volymvikt tenderar att minska och soporna alltmer hämtas med kärllkärre rekommenderas att soprum och sopnisch dimensioneras för kärll med stor diameter.

Antalet kärll i soprum bestäms av sopmängd, kärllstorlekar och hämtningsintervaller och måste bestämmas från fall till fall i samråd med lokala myndigheter.

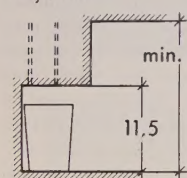
Med *soprum* avses här ett sopkärllsutrymme med höjd 20 dm eller mer.

Med *sopnisch* avses här ett sopkärllsutrymme med höjd ca 11,5 dm och avsett för 1-3 sopkärll placerade direkt åtkomliga utifrån.

Såväl soprum som sopnisch kan stå i förbindelse med sopnedkast.

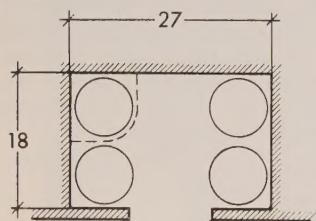
Soprum

Höjdmått

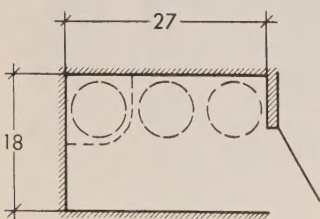

Invändig höjd minst 20 dm. Sopnedkaströr skall sluta 11,5 dm över golv för alla kärllstorlekar. Om kärlln placeras på rullbord skall detta mått ökas med rullbordets höjd över golv

Planmått

Ex.

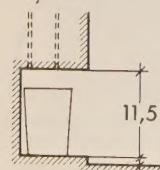

Ex.

Planmått 9 x 9 dm per kärll plus utrymme för omflyttning av kärlln och för att varje kärll för sig skall kunna hämtas med hjälp av kärllkärre.

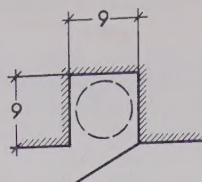
Sopnisch

Höjdmått

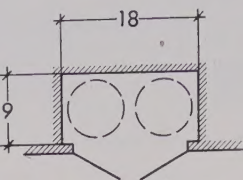
Invändig höjd 11,5 dm för alla kärllstorlekar

Planmått

Ex.

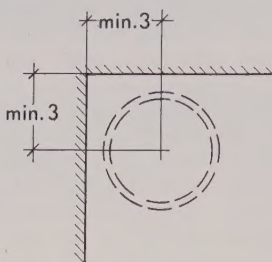
Sopnischlucka 9 x 11,5, enkel SIS 56 66 14
Planmått 9 x 9 dm per kärll.

Ex.

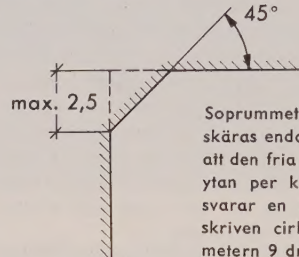
Sopnischlucka 15 x 11, parlucka SIS 56 55 14

Sopnedkaströr

Sopnedkaströr placeras så att centrumlinjen kommer minst 3 dm från de båda väggarna i ett hörn med rät vinkel

Hörnavskärning

Soprummets hörn får avskäras endast så mycket att den fria kvarvarande ytan per kärllplats motsvarar en i rummet inskriven cirkel med diametern 9 dm

Soprumsdörr

Dörrens dagmått bör vara ca 10 dm för hämtning med kärre. Soprumsdörr som leder till invändigt utrymme, se Branddörr 11 x 20 SIS 55 76 02.

Soprummets utförande i övrigt: se Anvisningar till Byggnadsstadgan.

Sopnischlucka, enkel: se SIS 56 66 14.

Sopnischlucka, parlucka: SIS 56 66 15.

Kommentar till soprumsförslaget

Att samla och förvara, hämta och forsla bort sopor och annat avfall från bostadshus är ett problem som knappast kan anses tillfredsställande löst med de förhållanden som nu råder. Genom den omarbetning som pågår av detta avsnitt i Anvisningar till byggnadsstadgan hoppas man emellertid att byggnads- och hälsovårdsnämnderna skall få bättre möjligheter att påverka projekteringsarbetet för nya bostadshus så att soprummen skall få tillräckliga dimensioner och lämplig placering i byggnaden, liksom också att utrymningsvägarna skall medge ett rationellt transportarbete vid hämtningen.

En svårighet då det gäller att få enhetliga föreskrifter för planering av soprum och transportvägar har legat i de många kärlltyper som förekommer i olika delar av landet. En annan är olikheterna i sopornas volymvikter och sopmängd per tidsenhet. Även hämtningssystem

och taxebestämmelser varierar mycket från fall till fall. Vissa allmänna tendenser kan emellertid spåras i utvecklingen. Sålunda vill det synas som att sopvolymen överallt tenderar till en ökning samtidigt som volymvikten minskar. Detta kan möjligen tillskrivas ökade användning av emballage för konsumtionsvaror och torde medföra behov av större sopkärll. Det tunga arbetet vid hämtningen av kärlln medför en ökad användning av kärllkärre för transport till bilen och mekaniska lyftningar och tömningsanordningar på denna.

Specialkommittén har därför i förhand sett som sin uppgift att söka till stånd en standard för sopkärll som är ägnad att underlätta såväl övergång till större kärll som till transport på kärllkärre och till mekanisk tömning. Den har då också gällt att få så få typiska som möjligt för att man skall kunna enklare och enhetliga regler för dimensionering av soprum, soprumsdörrar och transportvägar. Detta arbete är nu stort sett slutfört och förslaget kan väl tas bli fastställt under den närmaste tiden. Det omfattar sex kärll med mått utrymd enligt fig. 1. Sedan på så sätt sex kärllens dimensioner blivit bestämda har det blivit möjligt att rekommendera för standardkärlln lämpligt mått på soprum och sopnisch.

Vid dimensioneringen har specialkommittén ansett sig böra utgå från den största standardkärlldiametern. Därigenom blir det möjligt att senare övergå till en större kärllstorlek när förhållandena det påkallar. Avståndet mellan sopnedkaströrets underkant och sopkärllns överkant blir enligt förslaget för den lägsta standardkärlln ca 5 dm och för den högsta 2 dm. För att möjliggöra kärlltransport med kärre erfordras en dagöppning på soprumsdörren av minst 10 dm. Då soprummet mynnar till i invändigt utrymme krävs en branddörr. Av de tre branddörrstorlekar som är standardiserade fyller endast branddörr 11 x 20, SIS 55 76 02, kravet på dagöppning. Av denna anledning rekommenderas i förslaget att soprummets höjd görs 20 dm.

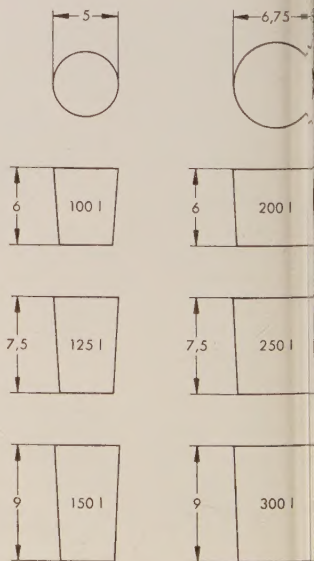
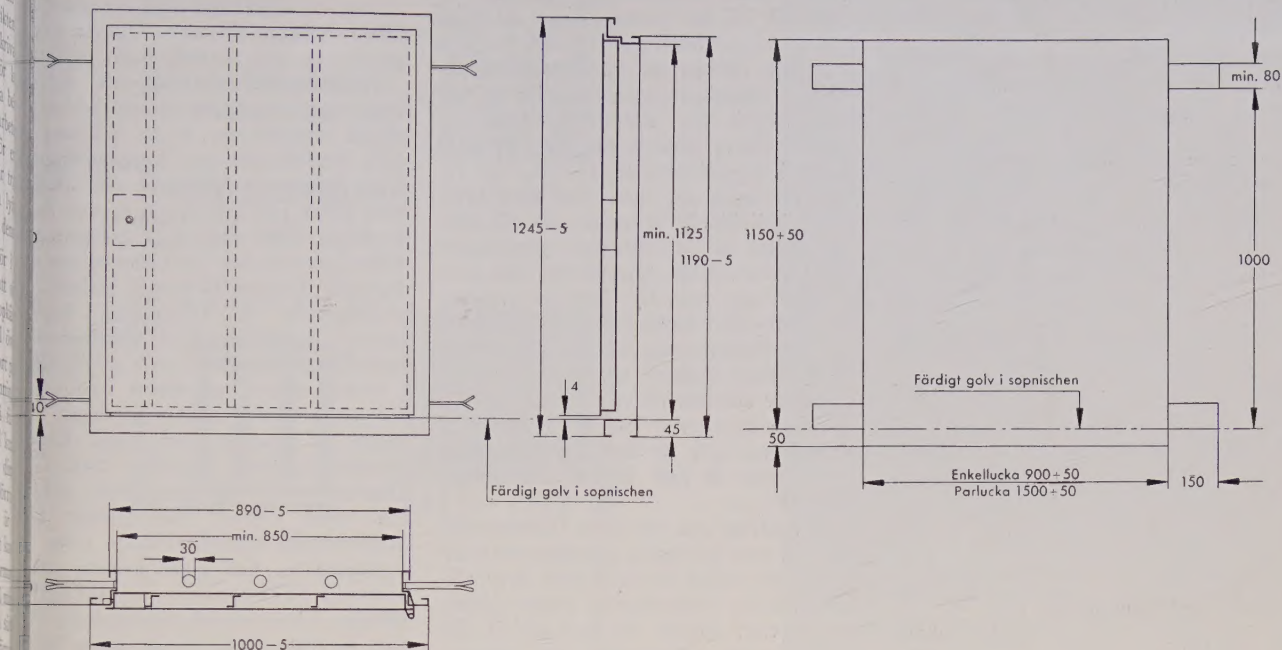
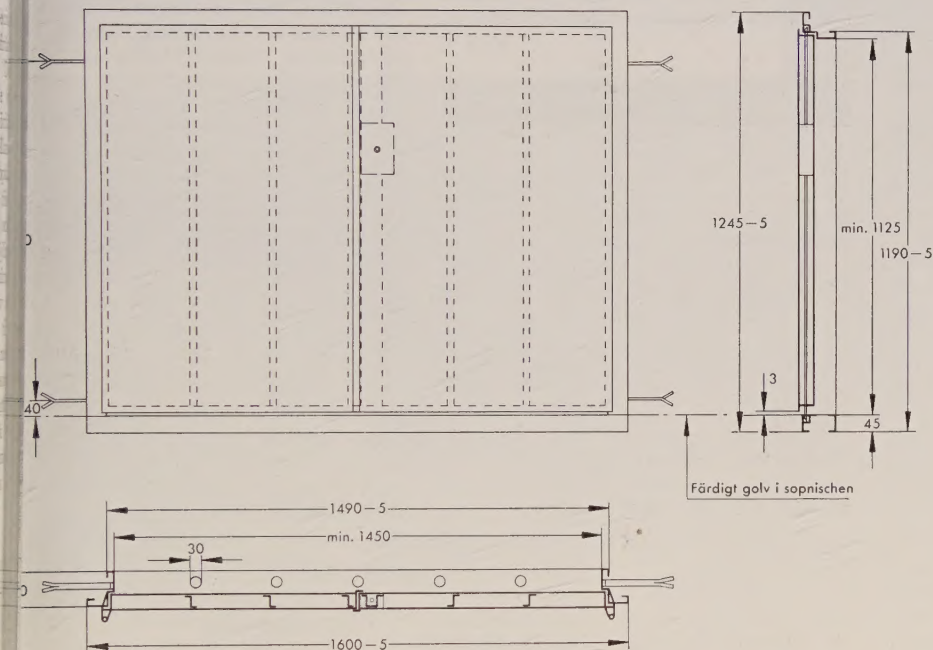

Fig. 1

lucka SIS 56 66 15

Karm och tröskel görs av 2 mm svartplåt.

Dörrblad med tillhörande profiler görs av 1,25 mm svartplåt.

Enkelluckan förses med regel med 6-kanthålsnyckel, 10, SMS 795.

Parluckans högerlucka förses med infälld espagnolett som manövreras med 6-kanthålsnyckel 10, SMS 795. Luckorna fylls med väl packad stenull.

mentar till sopnischluckförslaget

De föreslagna luckornas konstruktion är snarlik branddörrarnas. Skillnaden ligger i vekare konstruktion och avsaknaden av asbestisoleringar och brandtät fyllning. Dörren är dock av ljud- och värmeisoleringskål fylld med stenull av mindre värmebeständig kvalitet än i branddörren. Valet av denna konstruktion motiveras av att den är endast något dyrare än enkla plåtluckor och att den i stället skramlar betydligt mindre och är helt slät även invändigt, vilket utgör en fördel ur rengörings- och hygienpunkter. (Priset med nuvarande tillverkning på beställning torde

vara ca 110 kr. Vid serietillverkning kan detta pris dock närma sig vad man i dag får betala för en enkel plåtlucka, vilket synes vara ca 90 kr.) Friskluftsintaget till sopnischen föreslås utförd som en springa under luckan. Det kan alternativt tänkas utförd som en springa runt hela dörrens anslagsytan.

Specialkommittén har följande sammansättning:

Renhållningschef A Björkman, Sthlms Stads Renhållningsverk, ordf.

Ing. Sven Carlquist, Sveriges Järn- och Metallmanufakturiförening.

Renhållningsdirektör D Magnusson, Göteborgs Stads Renhållningsverk.

Renhållningsdirektör N Nordling, Malmö Stads Renhållningsverk.

Civ.-ing. Tor Stenport, Sveriges Fastighetsägareförening.

Hälsövarnsinspektör B Stålfors, Sthlms Stads Hälsövarnsnämnd.

Ing. Lars Walldén, SMS.

Ark. Oscar Bylund, BST, sekr.

Remissvar

Synpunkter på och erinringar emot de föreliggande förslagen kan insändas före den 25 april 1955 i brev till Byggnadsstandardiserings, Drottning Kristinas väg 73, Stockholm eller meddelas per telefon 54 05 60 till utredningsmannen arkitekt Oscar Bylund.

LITTERATUR

I en svensk sovstad av Waldemar Hammenhög. Stockholm 1954. 110 sid. Illustrerad. Pris 12: 50. Inb. 17: 50. kr.

Författaren Waldemar Hammenhög, tvångsbosatt i Östra Årsta, har i en kåserisamling kallad »I en svensk sovstad» glimtvis fångat några sovstadsstämningar och gjort några kritiska reflexioner, som kanske kan vara av intresse för planerande av sovstäder.

Hammenhög utför sitt förvärsarbete hemma och den tid, som flertalet förtorbor tillbringar på transportmedel till och från arbetsplatsen, ägnar han åt strövtåg i sovstadens gatulabyrinter, allt under det han iakttar sin omvärld. Hans perspektiv är flanörens och hans miljöskildring därför trovärdigare än bilden av den missanpassade sovstadsbon.

Den friska luften, de vida utblickarna, den svala sommaren och resterna av gammal bebyggelse hör, enligt Hammenhög, till de positiva sidorna liksom de myllrande hoparna av glada ungar, för vilka sovstaden är en stor skrammelplats, där man kan leka tunnelbana undel kullstälpta soffor, rycka upp buskar med rötterna, peta loss ringknappar och vittja brevlådor.

Sovstaden passar de små barnen, säger Hammenhög, och bara dem. Han ömkar »sovstadens skuggor», de portföljbärande familjefäderna, som tidigt om morgonen startar sina små »skapistlådor» eller hastar till överfulla bussar och som återvänder i skymningen, för att ännu senare ses smyga kring lekplatserna på jakt efter barnens borttappade vantar. Det finns ingen plats utanför bostaden, där »skuggan» kan materialiseras, där han får tillfälle att vädra sina åsikter eller lyssna till andras. Författaren beklagar också tonåringarna, trångboddhetens offer, som under sin mest expansiva period är hänvisade till att ta gatans utrymme i besittning, hos gänget i gathörnet eller på knarren. Tonåringarna behöver egna lokaler lika mycket som de små barnen sina lekplatser.

»I sovstadens dagsljus lever kvinnorna och barnen, småfågla och hundarna.» Om sovstaden är en företeelse präglad av vantrivsel, så måste det kännas påtagligast för kvinnorna, som är orörigare än andra, speciellt när de har småbarn, och som nästan enbart är hänvisade till sovstadens resurser. Men härom säger Hammenhög intet. Kvinnorna nämner han bara någon enstaka gång som »högst materiella hemmafruar».

»Sovstaden är en neuroshärd.» Neurosen föds ur tvångssituationen: att icke få bestämma bostadens utformning, att

icke få välja dess läge i förhållande till förvärvskällan, ovisheten om att överhuvud få en bostad. »Teoretiskt och invecklat snack om planering, om national-ekonomi, om full sysselsättning, om statlig och kommunal politik» kan förvilla och föra driften till självbestämmanderätt på villovägar, men bara för en tid. Sovstäden blir nödfallsboplatser och präglas därav. Neuroserna näres av bristerna i planeringen. Bostäderna har ritats för unga par med eller utan småbarn, individuellt utrymme för växande barnkullar är inte förutsett, gemensamhetslokaler saknas. Sovstäden blir provisorier, som man flyr från för stunden med bil eller motorcykel. Rastlösheten är en följdföreteelse till den av tvångsdirigeringen skapade olusten. »Sovstadsborna är alltså på väg till och på vilsen spaning efter trivsel och trygghet. I sovstäden gör de bara en nödvändig paus innan de åter börjar det fåfänga sökandet...»

Till alltför stor del fyller Hammenhög sin bok med trötsamt kverulerande över frågor av lokalt intresse eller över allmänsvenska försyndelser. Boken skulle säkert vägt tyngre, om han skrivit allt med samma finurlighet, som präglar stycket om »Mannen som försvann», han som blev överkörd av ett sparkcykelåkande biträde på en blank sovstadsgata i den Sista Sovstaden — Södersjukhuset.

B A

INKOMMEN LITTERATUR

Skapa och köpa till hemmet av Thyra Nordström och Gunnel Petre. Utgiven av Skattebetalarnas Förening. 40 sid. Illustrerad. Pris 2 kr.

Svenska Bostäder 1944—1953. Stockholm 1954. 31 sid., illustrerad.

Särtryck ur skola och samhälle. Pedagogiskt forum 1954. Göteborg 1954. Med illustrationer.

HSB-boken utgiven med anledning av HSB:s 30-årsjubileum. Stockholm 1954. 290 sid. Rikt illustrerad.

God bostad. Kungl. Bostadsstyrelsens skrifter 1954. Nr 17. 22 sid. Illustrerad.

25 år Ytong 1929—1954. En berättelse i ord och bild om ett byggnadsmaterial. 89 sid. Rikt illustrerad.

Ny hovedgade i Århus. Udarbejdet af Frederiksgade-kommissionen 1953. 112 sid. Rikt illustrerad.

Muri, volte e case di Puglia av Saul Greco. Milano 1954 78 sid. Rikt illustrerad.

The computation of natural radiation in architecture and town planning by Gunnar Pleijel. Statens nämnd för byggnadsforskning. Meddelande 25. Stockholm 1954. 156 sid. Illustrerad. Pris 7 kr. Distribueras av AB Tidsskriften Byggmästaren, Stockholm.

Meddelanden från Kungl. Akademien för de fria konsterna 1954. Stockholm 1954. 87 sid., illustrerad.

AVGJORDA TÄVLINGAR

Idrottsanläggning i Göteborg

Den av Göteborgs stad anordnade arkitekttävlingen om »Nya Ullevi» har avgjorts. 29 nya förslag hade inlämnats.

Prisnämnden har beslutat att med andra pris om 10 000 kronor belöna förslaget »Skulle vi...» av arkitekt SAR Nils Andréasson och byggnadsingenjör Göte Andersson, Göteborg, och lika delar med andra pris om 10 000 kronor belöna förslaget »Fem ringar» av arkitekter SAR Fritz Jaenecke och Sten Samuelson samt ingenjör Torsten Hebrand, Malmö, med civilingenjör W Hasselblad, ingenjörerna S-E Olsson och A Martinsson och modellör A Chapzki som medhjälpare.

Prisnämnden har vidare beslutat att för 3 000 kronor inköpa förslaget »Solregn» av arkitekt SAR Peter Celsing, Stockholm, med arkitekter SAR Gösta Danielson och Göte Lundström, arkitekterna Hans Kempe, civilingenjör Hans Hansson och ingenjör Svante Inner som medhjälpare, för 3 000 kronor inköpa förslaget »Vassegoåsitt» av arkitekt SAR Gunnar Lindman och civilingenjör Stig Åke Wermén, Malmö, för 2 000 kronor inköpa förslaget »Moby Dick» av arkitekter SAR Bengt Hidemark och Torvald Pedersen samt arkitekt John Granert, Stockholm, med civilingenjörerna Gunnar Holmér och Lars-Erik Sjöquist samt skulptörerna Stefan Thorén och Hans Ekström som medhjälpare, samt för 2 000 kronor inköpa förslaget »Kicka på bricka» av arkitekt MAA Poul Hultberg och arkitekt SAR Arne Nygård, Göteborg.

Vidare beslöt prisnämnden ge hedersomnämning till följande tre förslag: »1958» av arkitekt SAR Sture Frölen och stadionchefen civilingenjör Tage Ericson, Stockholm, med arkitekterna Gian Broggi och Hans Rudolf Lanz som medhjälpare, »Nausikaa» av arkitekter SAR Jan Gezelius och Tage Hertzell, skulptör Liss Eriksson, civilingenjör Sven Sahlin och modellör Ola Lindstrand, Stockholm, och »Djonk» av arkitekt SAR Jan R Hallén, Stockholm, med ingenjör David Jawerth och modellör Gunnar Berggren som medhjälpare.

Prisnämnden har utgjorts av arkitekterna SAR Hans Westman, Lund, samt professor Helge Zimdal, stadsarkitekt Sten Branzell, husbyggnadschef Tord Eliasson, direktör Sven Ericson, köpmannen Erik Svensson och arbetschef John Johansson, samtliga i Göteborg.

UTLYSTA TÄVLINGAR

Uppgift	Inlämn.-tid	Se Byggm.
Begravningsplats i Partille	2 maj 1955	Nr A 10-54 s. X
Stadsplan för Åtvidabergs centrum	2 maj 1955	Nr A 12-54 s. I
Förvaltningsbyggnader i Göteborg	16 maj 1955	Nr A 11-54 s. I

Lämna reproduktionsdugliga tävlingsritningar.